

אֵרַח סְלוּלָה

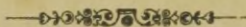
לדקדוק שפת עבר

בדרך קצרה ומובנת, וכוללת כל הדינים
הנחוצים, ישנים גם חדשים.

חלק הנקוד

כתוב בשפת זשארגאן עם הערות יקרות
ומועילות בשפת קדש

מאתי דוד אליעזר באראנאוויץ מחושבי ווילנא

וויילנא

בדפוס ד' יהודה ליב ב"ד אליעזר ליפמאן ט"ז ני"י

בשנת ואר"ה ישרים סללה לפ"ק

ОРАХЪ СЛУЛО.

Правила Еврейскаго языка. Составиль
Д. Л. Барановичъ.

Дозволено цензурою. 12 Января 1883 г. Вильна.

В И Л Ъ Н А.

Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ переулкѣ,
въ д. III. Кисина № 1195/6 1883 г.

תקון שמיאור השל ארץ

93 22 שורש אה"ע ב"א אה"י

14 5 אה"ע - אה"ע

29 שורש ויס"ו - ויס"ו

44 4 אה"ע - אה"ע

הקדמה

כל מחבר ספר תלמודי (לערוכות) באיזה שפה שתהיה ,
ובפרט בשפה המדוברת כפי ההמון , אשר מנמת פני המחבר
ומטרת הספר, לתת לקח לכל העם יחד, כקטון כגדול כידוע ספר
כאשר איננו יודע ספר , החוכה עליו לשים לב לשני ראשי
הדברים האלה: האחד כמה שנוגע לשטת הלמוד וסדריו (מעטאדע),
והשני כמה שנוגע לסגנון הלשון והליכותיה ; והנה בכלל מה
שנוגע לשיטת הלמוד יוכלל ארבעה דברים האלה : א) לקצר אותה
על צד היותר קצרה, והוא להמעיט בכללים כפי אשר יוכל ,
לכלול כללים יותר מאחד בכלל אחד עד כי יהיה כעין סוג לכל
הכללים הנכללים בו , כי מרבית הכללים תכבד על כה הזכרון
וקציה לשכחה , ועל זה אמרו הכמינו ז"ל לעולם ילמד אדם לתלמידו
בדרך קצרה ; ב) לתת טעם והסבר להכלל לבלי יהיה כחוק ולא
יעבור , כי השכל ימאן לקבל כלל בלי טעם , ואם יקבלו , לא
יחזיקהו לארך ימים יען כי אין לו יתד במקום נאמן בהמוה ,
וכאשר ילאה איש להחזיק בדבר שאין לו אזנים וירפהו, ועל זה
אמר החכם התלמודי, בתחלה היתה התורה דומה לקופה שאין
לה אזנים , עד שבא שלמה ועשה לה אזנים (עירובין כ"א) ; ג) לתת
שם וסימן להכלל, כי תועלת השם להכלל כתועלת הכלל להפרטים,
וכתועלת היד להכלי , כי ע"י השם יהיה הכלל נסקר לעין השכל
בסקירה אחת ולא יזח ממנו לארך ימים ; ד) לבלי ערבב הכללים
ולסכסכם , להבדיל בין כלל אשר הוא סכה להדבר המסתבב ממנו ,
ובין כלל אשר הוא אך מאפני הדבר ותנאיו הדרושים לו להיותו
כן , ובין כלל אשר הוא אך סימן להדבר וממנו נכיר הדבר, יען
כי הוא, ר"ל הכלל, מסתבב ממנו , כאשר נכיר למשל כי הוסק התורה,
מהמימותו, והחמימות היא סימן להתסקה, ואם נגזור משפט כללי
ונאמר : כל תנור חם הוסק, הנה הכלל הזה אך סימן להמשפט
ולא סכה . — כי כל עוד לא ידע הלומד להכיר ולהבחין בכמו אלה
לא יכיר עוד דבר הלמוד על בריו ולא בא עוד עד תכונתו ואור
וחשך משתמשים כמוהו בערבוביא . — וכנוגע אל סגנון הלשון הנה
על המחבר : א) לדרכות במלים הדרושים להבנת הענין , ולבלי

הקדמה

התרושל לפעמים לכפול דבר שתיים או שלוש פעמים כפי אשר ידרוש איכות הענין ממנו, כי אך בהמעטאדע טוב ויפה הקצור, ולא בההסברה, והכלל, כל המקצר בשטת הלמוד ומאריך בהסברה הרי זה משובח; ב) להזהר בלשונו ולתת פלס למוצא שפתיו, לבלי קדם המאוחר ולאחר המוקדם, ולבלי תהי המלה נשמעת לשני פנים ותוכל להקראת ע"פ סגנון הלשון למעלה ולמטה בהענין, אשר לפעמים לא רחוקות תהיינה תוצאות הענין לתלמיד קצר שכל הפך מהכונה הרצויה הנכללת בהענין ההוא ע"פ שגיאות המחבר באלה, ועוד כהנה וכהנה אשר אי אפשר לפורטן כולן. והכלל על מחבר ספר תלמודי בשפת ההמון לראות את עצמו כאלו הוא מורה כללי להמון תלמידים רבים אשר לא ימלט כי לא ימצאו בהם תלמידים כאלה קצרי השכל וחסרי ההבנה ועליו להזהר לבלי יעשה מלאכתו רמיה. — והנה אנכי אף כי כל הדברים האלה נכח פני היו בעת קרבי אל המלאכה לחבר הספר הקטן הזה, ובעזר ה' עשיתי גם יכלתי, כאשר יעידון הקוראים המבינים, בכל זאת לא אוכל להתפאר כי יצאתי ידי חובת כולם כי באמת לא עלה על לבי מעולם להמנות בין מחברי ספרים, ואך מצבי ההמרי הביאני כעת עד הלום להיות מחבר. אולם במדה כזאת, עד כי לא נתנני להתמהמה הרבה במלאכתי, וכנרדף על צוארי אחותי את העט בידי לכתוב את הספר הזה, החל וכלה, ולא אחת קרני לכתוב דבר אשר נתחדש לי בו ברנע אשר כתבתי אותו, אשר ע"כ צמצמתי לכתוב בזה הספר אך כללי הנקוד השייכים אך לנקוד, ויתר הכללים השייכים גם לשמות ופעלים הנחתים לכתוב אותם איש איש במקומו, כמו חלופי התנועות וכללי נח נסתר אשר יסודות המה להרבה דינים בשמות ופעלים, וכן נקוד אותיות הו כלב הנחתי לכתוב כל אחד במקומו אם ירצה ה' פעלי, כי חעת קצרה והמלאכה מרובה והשכר מעט והקבה דוחקת, ע"כ יסלחו נא לי לומדי ספרי זה אם ימצאו בו איזה שגיאה לחוקי הסדר והמשמר או למשפטי ההגיון בלשון כי בשננה היא לי.

המחבר.

אייניגע ווערמער אין זשארנאן .

עס איז בעקאנט דאס פילע פון דיא ספרי מוסר שרייען פאר וואס מען לערינט ניט דיא נייטיגסטע קללים פון דקדוק , אום מאן זאל בענען היטען אין דאוונען אונ אין דיא קריאה דעם שווא נע אונ דעם שווא נח , דעם דגש חזק , אונ דיא גנינה אויף יעדען ווארט , נור ניט אלע פאר מענין צוא לערנען דקדוק , דען ניט אלע פאר שטייען דיא לשון קודשדיגע שפראכע אין וועלכע דיא דקדוק כפרים זיינען געשריבן , אונ פיל פון די וואס פערשטייען שוין איהר , איז פאר זייא דיא מעטאדע פון דיזע ספרים צו שווער .

נון האבען מיר דיא עהרע פאר צוא שטעלין אונזערע נעעהרטע ברידער דיזען ספר אונזערער , וואס ער איז געשריבן אין איינע לייכטע פערשטאנדליכע זשארנאנישע שפראכע , מיט איינע לייכטע גוט אויס געארבעטע מעטאדע , אונ האלט אין זיך איין אלע נייטיגסטע קללים פון גקוד , דאס יעדער קאן לערנענדיג דיזען ספר אין אקורצע צייט קלאר ווערען אלע נייטיגסטע קללים פון גקוד , אבער נור מיט דיזע צווייא בעדינגונגען : ערשטענס מאן זאל ניט לערנען אינווענדיג אין ספר וואו מאן זאל פארהער גוט ניט קלאר זיין — אבער גוט וואס גוט הייסט — די איינלייטונג , דען דיא איינלייטונג צום ספר איז וויא אמיר צום שטוב , וואס מאן קאן ניט אריין גיין אין שטוב וואו מאן זאל ניט דורך גיין דיא טיר ; צווייטענס מען זאל ניט לערנען דעם ספר היפענדיג זאנדערין נור בכדר .

נון ליבע ברידער ! איילט צוא קויפין דיזען ספר אונ לערינט אין איהם פלייסג אונ דאן וועט איהר דאנקען דעם

מחבר .

איינלייטונג

א. אותיות .

דיא העברעישע שפראכע האט צווייא אונ צוואנציג בוך-
שטאפען: א בגדהוזהטיכלמנסעפצקרשת. דיא פינף
בוךשטאפען מ. נ. צ. פ. ב. ווען זייא קומען אס ענדע ווארט,
האפען זיי איינע אנדערע געשטאלט: ס. ז. ז. ק. ד.

ב. מוצאות (שפראכווערקצייגע) .

דיא צווייא אונ צוואנציג בוךשטאפען ווערען אויס גע-
שפראכין דורך פינף ארגאנען וואס אין סויל, אונ זיי הייבן
פייא דיא סדקדקים: (שפראכווערקצייגע) אונ דאס זיינען זייא: הדרון
(דיא קעהלע), החד (דער גוימען), הלשון (דיא צונגע), השנים (דיא
צאהנע), השפתים (דיא ליפפען), דיא פיר בוךשטאפען, אההי,
ווערין אויס געשפראכין פון גרון, גיב'ק פון חד, דטלנ'ת, פון
לשון, זסער'ין, פון שנים, בומ'ף, פון שפתים .
אנמערקונג: דיא אותיות וועלכע זייא קומען ארויס פון איין מוצא
פערבייטען זיי זיך מאנכע מאל איינע אויף די אנדערע,
זום ביי שפיל "ניסכרו" אנשטאט, "ניסנרו" ווייל ג' אונ כ' קומען
בידע ארויס פון חד "סתאב" אנשטאט "מתעב" אונ דאס גלייבין .

ג. תנועות .

יעדער בוכש' קאן אויס גישפראכין ווערין אויף פינפערליי
ארטען, אויף דעם איז דא פינף צייכען וועלכע זייא הייסען:
נקודות, אדער תנועות (וואקאלע) וועלכע זייא ווייזען וויא דער
בוךשטאב זאל אויס געשפראכין ווערין .

ד. תנועות גדולות, תנועות קטנות .

דיא זעלביגע פינף תנועות ציהען אמאל דעם בוךשטאב,
אונ

אוג אמאל פֿערקירצען זייא איהם אין אויס שפראך; דארום איז
 דא נאך פינף צייכען וואס זייא ווייזן אויף דעם, אונ זיי הייסן
 אויך תנועות, נור: קטנות, אדער תולדות (אבשטאמונגען) ווייל זיי
 אָב שטאמען פון יענע פינף וואס זייא הייסן: גדולות, אדער
 אבות (פאטער).

דיא גישטאלט, אונ דיא נעמען פון דיא ת"ג אונ די ת"ק
 נאכען אַרדנונג וויא זיי שטאמען אָב איינע פון די אנדערע.

ת"ג אָ קמץ גדול, אָ צירא, אָ חירק גדול, אָ חולם, אָ שורק,
 ת"ק אָ פתח, אָ סגל, אָ חירק קטן, אָ קמץ חטף, אָ קבוץ.

ערסטע אנמערקונג) אום צוא גידיינקען יעדע תנועה קטנה פון וועלכע
 תנועה גדולה זיא אבשטאמט, האט מאן פונקטירט
 דעם נאמען פון יעדע תנועה גדולה דאס אין איהר נעפינט זיך דיא
 תנועה גדולה אונ איהר תנועה קטנה, צום בייא שפיל: קמץ נעפינט
 זיך אין דעם ווארט דיא תנועה גדולה אונ איהר תנועה קטנה
 אונ דאס גלייכין בייא דיא איבעריגע.

צווייטע אנמערקונג) דער אונטערשייד צווישען חירק גדול אונ חירק
 קטן איז, דאס חירק גדול איז מיט איז"ד אָ אונ
 חירק קטן איז אָן איז"ד אָ, אונ דעם אונטערשייד צווישען קמץ אָ
 דיא תנועה גדולה פון פתח, אונ קמץ חטף אָ דיא תנועה קטנה פון
 חולם, וועט זיך דער שילער ערקונדיגן וויא צו ערקענען זיי ווייטער
 פון דיא רענעלען פון נקוד, שמות אונ פעלים.

ה. מוצא התנועות.

אויך די תנועות האבן דריי מוצאות אין מזיל דורך וועלכע
 זייא קומען ארויס צוא בעווענען דעם אות: קמץ אונ איהר ת"ק
 פתח קומען ארויס פון גרון, צירא אונ איהר ת"ק סגל, חירק גדול
 אונ איהר ת"ק חירק קטן—פון חך, חולם אונ איהר ת"ק קמץ חטף,
 שורק אונ איר ת"ק קבוץ—פון שפתים.

אנמערקונג) אויך דיא תנועות וועלכע זייא זיינען פון איין מוצא
 פערבייטן

פֿערבייטן זיך מאַנכע מאל איינע אויף די אַנדערע וויא צב"ש,
בן בן ישפוטו ישפוטו .

ה. שְׁוֹא .

עס גיבט נאך אצייכין צווייא פינטעלעך איינע אונטער די
אַנדערע א , וועלכער קומט צוא ווייזען , דאס דער אות אונטער
וועלכען ער שטייט איז לעהר אן אַתנועה , דען זאנסט וואלט
מאן מאַנכע מאל קענען אטעות האפן אונ מינען , דאס דער אות
האט יא אַתנועה צב"ש , כשך ווען גיט דיא צוויי פינטעלעך ,
אונטערין ב , וואלט מאן מינען אז דיא פינטעלע פון ש וועלכע
זיא ווייזט אז דער ש איז ימין דינט אויך פאר איין חולם אויפן
כ זא וויא בייא דעם ווארט „משה“ . דיזער צייכען הייסט שווא ,
אונ ווייל דיזער טעות קאן מער גיט געפען נור אים אַנפאנג ווארט
אָדער אין מיטען ווארט , גיט אס ענדע ווארט , דארום האט מאן
דעם לעערן אות אס ענדע ווארט גיט פונקטירט מיט איין שווא ,
צב"ש : „באָרם“ , אויס גינומען צווייא בוכשטאפען לעערע אס
ענדע ווארט , האט מאן בייזען פונקטירט מיט שווא , נור דאס
טרעפט מער גיט שייזען דער אַנדער בוכשטאב איז פון די בוכש'
פ.ת.ך , ד.ק.מ.ב. : אל תוסף (משלי ב') , וישת , ויבך (בראשית כז) ויחד
(במדבר כד) וישק (שמות כז) אל ישט (משלי י') וישב (במדבר כז) , אונ אַענדע
ד , איז אפילו אליין אויך פונקטירט מיט אשווא וילך , אויך דער
בוכש' ת' איז אמאל פונקטירט איינער אליין אס ענדע ווארט
את פרת .

ה. שְׁוֹא גַע , שְׁוֹא נָח .

ווייל דער שווא איז גיט קיין תנועה צו בעוועגן דעם בוכש'
אונ דאס איז דאך זעלבסט פערשטאנדליך אז אבוכש' אן אַתנועה
קאן גיט אויס געשפראכין ווערען , דארום מוז דער בוכש' וועלכער
אונטער איהם איז דער שווא , צו געצויגן ווערין צו נאך אבוכש'
וואס האט אַתנועה זייא זאלין צוא זאמען אויס געשפראכין ווערין ,
ענטוועדער צום בוכש' וואס נאך איהם, צב"ש : „שמע , בני“ , אָדער
צום בוכש' וואס פאר איהם , צב"ש : „בָרם“ ; אויפן ערקסטן

אַרַט הײַקט דער שױא, שױא נע (בַּעווענליכעס שױא), ווייל מיט דעם בוכשטאב פון שױא אַנפּאנגען זיך דיא שפראכווערקציינע צו בַּעווענען, אונ אויף דעם אַנדער אַרַט הײַקט דער שױא: שױא נח (רוהענדעס שױא), ווייל מיט דעם בוכשטאב ענדינט זיך דיא זילבע, אונ דער אַטהעס רוהעט עטוואס.

ה. שױא מַרְבָּב .

די פיר בוכשטאבין אהה"ע ווייל זיי זיינען פון דעם שוואך-סטען שפראכארגאן נאמליך פון גרון, קענען זייא ניט זיין שױא נע מיט איין איינפאכען שױא, דארום האט מאן בייא זיי צו גיזעצט צום שױא איינע פון דיא דרייא תנועות קטנות: פתח, סגול, קמץ חסף, וויא צב"ש: אַשׁר אַמַּת אָנִי, דיזער א' אונ דאס גלייכין דיא איבעריגע בוכש' הה"ע ווערין אויס געשפראכין מיט איינע פון דיזע דריי ת"ק, נור זייא ווערין זייער שנעל צוא גיהאפט צום אַנדער בוכש'; דיזער שױא מיט דיא תנועה הײַקט עס בכלל: שױא סרַבָּב (צו זאמען געזעצטער שוא) ווייל צוא אים איז צו גיזעצט אַתנועה . אונ בפרט הײַקט עס, ווען עס איז צוא געזעצט אפתח: חַטָּף פתח, ווען אסגול: חַטָּף סגול, אונ ווען אקמץ: חַטָּף קמץ .

אנמערקונג) פון נאטור זיינען די פיר בוכשטאבין אהה"ע כּעֵדֶר פּייהיג צוא זיין נע איידער נח, דארום קומען זיא על פירוב מיט אַשׁוּא נע אויך אין דיא ערטער וואס איין אַנדער בוכשטאב אויף זייער שטעלע וואלט גיווען נח, צב"ש: יַפְקֹד, יַעֲבֹד .

ט. נַח נְרָאָה, נַח נְכֹתֵר .

עס גיבט צווייערלייא שױא נח: נַח נְרָאָה, אונ נַח נְכֹתֵר, ווען דער בוכשטאב וואס האט ניט קיין תנועה זאנט זיך אויס, הײַקט עס דאן "נַח נְרָאָה", דאס הײַקט דער בוכשטאב צוואר ער רוהעט אפער ער איז שפירבאר אין אויס שפראך, צב"ש: דער ב' אונ דער מ' אין ווארט אכרס, ווען אפער דער בוכשטאב אן דיא תנועה זאנט זיך ניט אויס, הײַקט עס דאן: "נַח נְכֹתֵר" ד"ה, ער רוט אן אַתנועה אונ ער איז אונשפירבאר, צב"ש: קָא, טַה,

לו, לי, דער א' דער ה' דער ו' אונ דער י' זיינען אונשפירבאר .

אנמערקונג) אלע אותיות אויסער דיא פיר אהחיע, זיינען אלע סאל
נח נראה, ד"ה ווען זיין זיינען נח אן אַתנועה אונ אן
אשוא נע זיינען זיין נראה. זיין זאנען זיך אויס; דער א' ווען ער
איז נח אן אַתנועה אונ אן אשוא נע איז ער אלע סאל נכתה, ער
זאנט זיך נימאלס אויס; די בוכשטאפן ה' ו' י', זיינען אמאל נראה
אונ אמאל נכתה, צב"ש: ראה אותה, דער ערסטער ה' איז נכתה,
דער אנדער ה' איז נראה, נטו קו דער ערסטער ו' איז נכתה דער
אנדער ו' איז נראה, הוי בני דער ערסטער י' איז נראה, דער
אנדערער איז נכתה .

צווייטע אנמערקונג) נח נכתה איז קיין קאל ניט פונקטירט מיט שוא,
(אויסער א' טרעפט יא אמאל: נאדה, יאדימו), נח
נראה איז נור אין מיטען ווארט פונקטירט מיט שוא, שיינען
ווען צוויי נחים נראים קומען אס ענדע ווארט זיינען זיין ביידע
פונקטירט מיט שוא, וויא מיר האבן אויבן נישריבן אין סימן ו' .

י, נח נכתה בפועל, נ"ג בכח.

דיא מרקדקים זאגן אז יעדע ת"ג ציהט נאך זיך איינע פון
דיא בוכשט' אהו"י אפילו ווען דער בוכשט' שטייט ניט דייטליך,
אונ דאס הייסט: נג"ס בכח (ניכט ווירקליך שטאהענדער נג"ס):
קמץ ציהט נאך זיך דעם בוכשטאב א' אדער ה', צרה, חירק גדול
ציהען נאך זיך דעם בוכשטאב יוד, חולם, שורק ציהען נאך זיך
דעם בוכשטאב ו', דער טעם פון דיזען אַרדנונג איז, ווייל די ת"ג
ציהט נאך זיך דעם בוכשטאב וועלכער ער איז מיט איהר פון איין
מוצא, אונ ווען דער נח נכתה שטייט דייטליך, הייסט עס: נח נכתה
בפועל (ווירקליך שטאהענדער נג"ס), וויא: קרא, היטב, גדלות .

יא, מפיק .

דער ה' איז איין בוכשטאב וועלכער קאן זיין נכתה נאך
דיא זעלביגע תנועות נאך וועלכע ער קאן זיין נראה, נאמליך:

נאך

נאך קמץ, פתח, צב"ש: מה ראה, כמה לה, אין די ערסטע צווייא ווערטער איז דער ה' נכתב, אין דיא אנדערע—נראה, און וויא אס ענדע ווארט שטייט ניט דער צייכן שווא אפילו ביי נח נראה, היינט וויא אזו וואלט מאן וויסען אס ענדע ווארט ווען דער ה' איז נראה און ווען ער איז נכתב? דארום האבן די פעלי הנקוד אריין נישטעלט אין ה' ווען ער איז נראה אס ענדע ווארט איין פינטעלע וועלכער הייסט ספיק (אזיס זאנין).

יב, פתח גנובה .

דיא בוכשטאבין וועלכע זייא קומען ארויס פון גרון נעמליך: הח"ע (דען דער א' קאן ניט זיין נראה) קאנען פון נאטור ניט זיין נראה נאך את"ג, אויסער נאך קמץ וואס ער איז מיט זיי פון איין סוצא, און וויא אס ענדע ווארט קומט אפער זייער אפט פאר, נאך דיא רעגעלין פון דיא שפראכע, דאס הח"ע זאלין זיין נראה אויך נאך דיא איבעריגע ת"ג, האט מאן דאן נישטעלט אונטער זיי אפתח, און דיוער פתח הייסט: פתח גנובה (ארויס גישטויסין), ווייל דער פתח ווערט גילעזין מיט דעם בוכשטאב א' וועלכער ער שטייט ניט אין ווארט, און דער בוכשט' הח"ע איז נראה, ד"ה ער זאגט זיך אזיס, נאך דיא ת"ק פתח אלף, צב"ש, הנבחה ווערט גילעזין זא וויא עס וואלט שטייען הנבאה, גבוה, זא וויא עס וואלט שטייען נבואה, דע, וויא עס וואלט שטייען, דאע.

יג, דגש חזק, דגש קל .

מאן בענעניגט זייער אפט איין נקודה אין מיטין בוכשטאב; דיע נקודה הייסט דגש. עס גיבט צווייערלייא דגש: דגש חזק (הארטער דגש), און דגש קל, (לייכטער דגש), דגש חזק קומט צוא פערדאפלען דעם בוכשטאב אין וועלכען ער קומט, זא וויא עס וואלט שטייען צווייא זאלכע בוכשטאבין, און דער ערסטער פון דיא דאפלונג ווערט גילעזין אלס שווא נח מיט די תנועה פון פאריגין בוכשטאב, צב"ש: "שבת" ווערט גילעזין וויא עס וואלט שטייען שבבת, כטה וויא עס וואלט שטיין כטטה, זעלבסט פער-

שְׁמֵאֲנֵדְלִיד, אִזּוּ פֶּאָר אִיִּין דְּגִשׁ חֲזָק מִזּוּ שְׁמִייעֵן אִיִּין בּוּכְשֵׁטֶאב
 מִיט אַתְּנוּעָה; דְּגִשׁ קַל קוּמְט צוּ פֶּעֶרְהֶאָרְטֶען דִּי אִוִּים שְׁפֶּרְאָכֶע פּוֹן
 דִּי זַעַבְס בּוּכְשֵׁטֶאבִּין ב' ג' ד' כ' פ' ת' דָּען מִיט אַדְגֶּשׁ אִיו עֶס ב' כ'
 פ' ת', אונ אָן אַדְגֶּשׁ אִיו עֶס ב' כ' פ' ת', אונ ווען דִּינע זַעַבְס
 בּוּכְשֵׁטֶאבִּין זײַנען אָן אִיִּין דְּגִשׁ הײַסְט עֶס רֶפֶה (שׁוּיִאד) • דִּינע זַעַבְס
 בּוּכְשֵׁטֶאבִּין קוּמְען מִיט אַדְגֶּשׁ קַל עֲנִטוּוֹעֵדֶער אִים אַנְפֶּאָנג וואַרְט
 אַדֶּער אִין מִיטֶען וואַרְט, נָאד אַנְה נְרָאָה צב"ש "בְּסֶפֶד". אונ אַמָּאל
 מִרְעַפֶּט אַדְגֶּשׁ קַל אויך אַם עֲנִדֶּע וואַרְט, אונ אויך נָאד אַתְּנוּעָה
 "שְׁמֵרֶת שְׁמֵעֶת וַיְהִי אֵת כֶּרֶת" (*).

אנמערקונג) מִיר, ווייִקען נִיט אונְטֶער צוּא שׁוּיִדִּין בִּי דִּיא צוּוִי בּוּכְשׁ
 ג' ד' צוּוִיסִין מִיט אַדְגֶּשׁ אונ אָן אַדְגֶּשׁ .

דֶּער ד"ח קוּמְט אִין אַלֶּע בּוּכְשֵׁטֶאבִּין אויִסֶער אִין דִּינע פִּינְף:
 א ה ח ע ר, אונ אד"ק קוּמְט נור אִין דִּי זַעַבְס בּוּכְשֵׁטֶאבִּין ב' ג' ד' ד'
 כ' פ' ת'; אַלְזָא הײַסְט עֶס אִזּוּ אִין דִּי זַעַבְס בּוּכְשֵׁטֶאבִּין ב' ג' ד' ד'
 כ' פ' ת' קאַן קוּמְען אִי ד"ח אִי ד"ק, אִיו דִּיא פִּינְף בּוּכְשֵׁטֶאבִּין
 א' ה' ח' ע' ר קוּמְט נָאר קִיין דְּגִשׁ, נִיט חֲזָק נִיט קַל, אִין דִּיא
 אִיפֶּערינֶע בּוּכְשֵׁטֶאבִּין נְעִמְלִיד: מ"ס שְׁק"צ נוּזוֹלִי"מ, קוּמְט מֶעֶר
 נִיט זײַא ד"ח. דֶּער סִימֶן צוּא עֶרְקֶענֶען דָּעם דְּגִשׁ פּוֹן בְּגַד כַּפֹּת
 צוּא עֶר אִיו חֲזָק צוּא עֶר אִיו קַל אִיו אַזּוּ ווען עֶס שְׁמִיִּיט פֶּאָר אִים

אבוכשטאב

(* יש מן המדקקים האומרים, כי הדגש מהמלות אֵת כֶּרֶת נִתְּתָה, הוא
 ד"ח, יען כי המה מן אַנְתְּ כֶּרֶת נִתְּתָה, אבל הטבע יענה כחשם בפניהם, כי איך
 יוכפל אות בלי תנועה בו או אחריו? אבל ד"ק יוכל להיות בטבע גם אחרי תנועה
 כמו שנמצא באמת ד"ק אחרי תנועה, שְׁמֵעֶת לְקַחְתָּ, וכן אות הכפל הבאה מהדגש
 באותיות בג"ד כפ"ת נקרא בדגש קל אחרי תנועה כמו שֶׁבֶת, וכן נשאר הר"ק
 אדרי שוא נע במלות שְׁתִּים שְׁתִּי שהוא מן שְׁנֵתִים, אִךְ מפני שאדרי תנועה
 אינה צריכה האות מבג"ד כפ"ת לחזוק להקל על ההברה, ע"כ היא באה רפה, ופה
 כשנפלה התנועה מן האות ונעדרה איפא מן הדגש צד חזקתו, הנה צד קלותו במקומה
 עומדת, כי יש בכלל חזק גם קל, אשר ע"כ לא יפול לעולם הר"ח מן שש אותיות האלה
 אף כשבאות בשוא. עוד קשה לדברי המדקקים האלה, מדוע לא יבא ד"ח כזה גם
 בכפולים כמו סַב סֶבֶה לֶבֶת, אולם לפי דברינו ניחא כי הדגש הזה הוא אִךְ צד
 הקלות הנשארת להתנועה לפליטה ממה שהיה לה מקדם, והזכרות והאחדות קדמות
 בטבע להנקבות והרבו, ע"כ מן אֵתָה כֶּרֶת יבא אֵת כֶּרֶת ולא מן סֶבֶה סְבוּ יבא סַב .

אבוקשטאב מיט אַתנוּעה איז ער חזק , אונ ווען עס איז פאר אים
ניטא קיין תנועה , היינו אים אַנפאַנג ווארט , אָדער אין מיטען
ווארט נאך אַשנא נח , איז ער קל .

יד, הַבְּרָה פֿשוּטָה , הַבְּרָה מְרַבֶּבֶת .

דיא בוקשטאבין וועלכע אזים שפּרעכין זיך מיט איין תנועה
הייסט : „הבְּרָה“ (וילבע) , אונ פיל תנועות עס איז דא אין ווארט ,
אזוא פיל הברות האט דער ווארט .

עס גיבט צווייערלייא הברות : „הבְּרָה פֿשוּטָה“ (איינפאכע וילבע)
אונ „הבְּרָה מְרַבֶּבֶת“ (צו זאמען געזעצטע וילבע) : ווען די תנועה האט
ניט נאך זיך אַשנא נח אָדער אַדגש חזק , וואס זיין פח איז וויא
שנא נח הייסט עס הברָה פֿשוּטָה , וויא צב"ש : קְדָא וְעִשְׂרִיתִי ,
דיזע אלע הברות זיינען פשוטות , אונ ווען דיא תנועה האט נאך
זיך אַשנא נח אָדער אַד"ח , הייסט עס : הַבְּרָה מְרַבֶּבֶת , דיה צוא
זאמען גיזעצט פון דעם אות וואס האט די תנועה אונ פון דעם אות
וואס זאגט זיך אזים מיט איהם , צב"ש : אַבְּ-רַם גְּבִ-בּוּר (גבור) .

טו, נְגִינָה .

יעדער ווארט וואס האט אין זיך מעהר וויא איין וילבע ,
דארף טאן נאטירליך איין הברָה פון איהם שארפער אזים דריקען
מיט אהעקערין טאן , דאס דיא איבעריגע הברות זאלין צו גיצוינקן
אונ נעאיילט ווערין צוא איהר , אויף דעם קומט אין דיא העברעישע
שפראכע אצייעקען וועלכער הייסט נגינה (דער טראם , טאן צייענען) וויא
אין דיא רוססישע שפראכע דיא אנדארעניע , נור נאך דיזען טעם
האט דיא נגינה בעדארפט קומען נור אויף אַזוא ווארט וואס האט
אין זיך מעהר וויא איין וילבע , דאך זעהען סיר דיא נגינה אויף
אלע ווערטער אפילו אויף דיא איינזילביגע , דיא אורזאכע דער
פון איז , ווייל

טז, מְשֻׁרְתִּים כּפִּסְיָקִים .

די נגינה אין דיא העברעישע שפראכע האט נאך איין נוסין ,
זיא ווייזט וועלכע ווערטער אין זאטין זיינען נישלאסין איינע מיט

דיא

דיא אנדערע, אונ וועלכע זיינען געטיילט, וואו דער זאץ אנפאנגט, אונ וואו ער ענדיגט זיך צב"ש: "כי אמר גר הייתי בארץ נכריה". ווען ניט דיא גנינה וואלט מאן אזא קענען איבער זעמצען: דען איין פֿרעמדער שפראך: איך וואר אין איינעם פֿרעמדע לאנדע, ווייזט מיר דיא גנינה דאס דער ווארט "אמר" איז אב געטיילט פון ווארט "גר" וועלכער ער איז גישלאסן מיטען ווארט "הייתי"; דארום איז פאראן צווייא סארטען גנינות: משרתים (פֿערבינדענדע) וועלכע זיי ווייזען דאס דער ווארט איז פֿערבונדן מיט דעם צווייטן ווארט, אונ מפסיקים (טרענענדע), דארום הייסן דיא גנינות אויך טעמים, ווייל זייא ווייזען אויפן געשמאק אויפען פֿשט אונ אויף דיא כונה.

אנמערקונג) אלע גנינות זיינען מפסיקים אבנואהל זיי זיינען ניט גלייך אין שטופע, דיא זיינען גרעסערע מפסיקים, אונ דיא קלענערע, אויסער דיזע אכט וואס דער סימן פון זייא איז קרמ"ך תמ"ם: קדמא דרגא מונח מרכא כפולה תלישא קמנה מהפך ירח קניוסו מרכא, זיינען משרתים.

זו, מלעיל, ומלרע.

די גנינה קומט איסער ענטוועדער אויף דיא לעצטע תנועה פון ווארט הייסט עם מלרע (דיא לעצטע), אדער אויף איינע פאר דיא לעצטע הייסט עם מלעיל (דיא פאר לעצטע).

יה, נסוג אהור.

מאנכע מאל גיבט דאס דיא גנינה נאכען רענעל נאך האט בעדארפט זיין "מלרע" דאך איז זיא "מלעיל", דיא אורזאכע דער פון איז "קרבת הטעמים" (זיא נאהונג פון דיא טראפ), אונ דאס איז אלוא: ווען עם גיבט צווייא ווערטער איינער געפען דעם אנדערין דאס דער ערסטער ווארט איז מיט איין גנינה "משרת" וועלכע בעהעפטעט אים צום אנדער ווארט וועלכער ער איז שוין מיט איין גנינה מפסיק, אונ דער ערסטער ווארט איז מלרע, ד"ה דיא גנינה קומט בייא איהם אויף דיא לעצטע תנועה, אונד ביים

אנדער ווארט קומט דיא נגינה אויף דעם ערסטין בוכשטאב (*), אלוא שטייסען זיך צוא זאמען צווייא נגינות אויף צווייא תנועות איינע נעבען דיא אנדערע אהנע עם זאל זיין אין מיטן אליידיגע תנועה אדער אשוא נע, וואס דאס איז שווער אין דיא אויס שפראך, אונ אב האקין זיך עטוואס ביים ערסטין ווארט קאן מאן גיט, ווייל דיא נגינה משרת שליסט אים מיט דעם אנדער ווארט פון דיא נגינה מפסקת. אין אזא פאל רוקט זיך די נגינה אב ביים ערסטין ווארט פון מלרע אויף מלעיל, צב"ש: קרא לילה, דא האט אייגענטליך בעדארפט קומען דיא נגינה ביים ערסטין ווארט אויף דעם לעצטען קמין, נור ווייל ביים אנדער ווארט קומט דיא נגינה אויפין ערסטין בוכשטאב, אונ דיא ערשטע נגינה איז משרת אונ דיא אנדערע איז ספסיק, האט זיך דארום צוריק געצויגן די נגינה ביים ערשטין ווארט פון דעם לעצטען קמין אויף דעם ערסטען הייסט עם „נסוג אהור“ (צוריק ווייכענד); ווען אבער דיא נגינה דארף אייגענטליך קומען מלעיל הייסט עם דאן „בעצם מלעיל“ (אייגענטליך מלעיל).

יט, כתג .

כתג איז איין שטריך אונטערין בוכשטאב: א, אונ ער גיט איין שוואכען מאן דיא זילבע אונטער וועלכע ער קומט, אונ דארום הייסט ער סתג (צוים), דען ער האלט אב עטוואס דיא זילבע דאס זיא זאל גיט פליהען האכטיג צוא דיא איבעריגע, זא וויא דער צוים האלט אב דעם פערד. דער ארט פון סתג איז ענטוועדער אויף דיא דריטע תנועה פון דיא נגינה, אדער פאר איין שוא נע, צב"ש: „אנכי, ישועתך“, דיא זילבע אויף וועלכע דער סתג קומט איז איסער פשוטה.

כ, מכתב

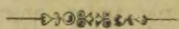
יעדער ווארט האט אינע בעזאנדערע נגינה, דאך זעהעט מאן

(* והנה נמצא בב' מלות לא אף אם שוא נע ביניהם והם ונתן לך, עשה פרי (י לא).

מאן זייער אפּט דאס צווייא אדער דרייא פיר קליינע ווערטער
 האבען צוא זאמען נור איין נגינה אונ וויא איין ווארט ווערען זיי
 גילעזן, דאס איז נור ווען זייא זיינען מיט איינעם קווערשטריך:
 פערבונדין, צב"ש: "בִּרְטוּב, כִּי־גִסְרוֹה, אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ".

בא תנועה קלה.

ווען אשוא ווערט פערנואנדעלט אין אתנועה, הייסט דיא
 תנועה: תנועה קלה (לייכטער וואקאל), צב"ש "מלכי" ישראל האט
 אייגענמליך געזאלט שטייען "מלכי" ווייל עס איז פון ווארט "מלכים",
 נור ווייל צווייא שוואים געיס קענען גיט זיין, דען דער ערסטער
 שווא האט זיך גיט אויף וואס צוא בעציהען זיך, דארום איז ער
 פערביטען געווארין אויף אתנועה, אדער דער ו' מיטען שווא אים
 אנפאנג ווארט ווען עס שטייט נאך איהם נאך איין בוכשטאב מיט
 אשוא מוז שוין דער שווא פון ו' פערביטען ווערען אויף אתנועה,
 צב"ש וראח, וראיתם, ושמר, ושמרתם, אדער ווען נאכען ו שטייט
 איינע פון דיא בוכשטאבין ב, מ, פ, דא ווערט אויך דער שווא פון ו
 פערביטען אויף אתנועה, צב"ש "וברה, ומזק, ופדה", דאס גלייכין
 אהא מיט אחסף פתח פאר אאות נרזנית וואס דאן פאלט אראב
 דער שווא אונ עם בלייבט דיא תנועה אליין, צב"ש "תעידותי,
 תחלותי; האתה? האנכי? אנשטאט "הקיסותי; הידעת? הייסט
 עם אלעם "תנועה קלה", ווייל אויף איהר קומט קיין מאל גיט
 דיא נגינה, אונ על פי רוב אויך גיט קיין סתג, אונ נאך איהר
 איז גיטא קיין ד"ה, אונ דער שווא וואס נאך איהר איז שווא נע.

פרק א' דיא רעגעל פון הברה.

§ 1. פון נאטור מוז אתנועה גדולה, ווייל זיא איז גיצויגן
 אין אויס שפראך זיין הברה פשוטה, ד"ה עם טאר נאך איהר
 גיט זיין אשוא נח (נראה) אדער אדגש חזק וואס ער גיט אויך
 צוא, דיא תנועה אשוא נח, אונ אתנועה קטנה ווייל זיא א

שְׁנַעַל אִין אוּיס שְׁפֿראַךּ מוז זיא זיין הַכֶּרֶה מוֹרְכֶבֶת ד"ה עֵס מוז
נאָך איהר קוּסען עֲנִטוועדער אַשׁוּא נח אַדער אַד"ה, דאָך זעהען
מיר זייער אָפֿט דעם געענְטֿהייל, ד"ה דיא ת"ג זאל זיין מוֹרְכֶבֶת
אונ דיא ת"ק פֿשוּטָה, צב"ש "נְגִיד, מְלָך, סבּו", דיא אוּרזאַכע
דער פון איז, ווייל אויף דיזע אוּרענעלמאַסיגע הַכְרוֹת קוּסֵט
דיא נְגִינָה, דען מיט אַנְגִינָה (* קענען בייִדערלייא תְּנוּעוֹת זיין
אי פֿשוּטָה אי מוֹרְכֶבֶת.

§ 2. דאָס וואָס מיר זאָגען אז מיט אַנְגִינָה קענען בייִדערליי
תְּנוּעוֹת זיין פֿשוּטָה מיינט מאַן ווען עס שְׁמִיט נִיט נאָך זיי קיין
שׁוּא, ווען עס שְׁמִיט אָבער יא נאָך זייא אַשׁוּא, איז געוויס
דער שׁוּא, נח, זיינען זייא אַלזא בייִדע דאן מוֹרְכֶבֶת, צב"ש
"שְׁמַרְתִּי קַמְנִתִּי שְׁמַעְתִּי" (זיהע ווייטער אין דיא רעגעלן סון שווא (11 §)
איינע אויסנאָהמע פון דיזען רעגעל).

§ 3. אויך איז דא נאָך איינע אוּרזאַכע וואָס זיא מאַכט
דאָס דיא ת"ק זאל זיין פֿשוּטָה, דאָס איז מְתַג ווען דיא ת"ק
האָט אַמְתַּג קאן זיא שׁאן זיין פֿשוּטָה "צִלְלוּ".

§ 4. תְּנוּעָה קְלָה איז אימִטער פֿשוּטָה אַפִּילו ווען זיא
האָט נִיט קיין מְתַג, (אַנְגִינָה געוויס נִיט, דען אויף תְּנוּעָה קְלָה
קוּסֵט נִימאַלס דיא נְגִינָה).

§ 5. דיא תְּנוּעָה קַמְנָה וואָס נאָך איהר האָט בְּעִדאַרְפֵט
קוּסען אַד"ה אונ ער קוּסֵט נִיט, עֲנִטוועדער ווייל דער בּוּכְשֵׁטאַב
אין וועלכען ער דאַרף קוּסען איז איינער פון דיא בּוּכְשֵׁטאַבִין
"אהחער", וואָס זייא געמען אין זיך נִיט קיין דְגֵש, אַדער ווען
דער דְגֵש פּאַלֵט אַרונטער פון בּוּכְשֵׁטאַב (זיהע ווייטער אין דיא
רעגעלען פון דְגֵש (18 §)), דיזע תקיט איז פֿשוּטָה אַפִּילו ווען
זיא

(* אויך אַמְתַּג בְּמִקוֹם נְגִינָה מאַכט דיא ת"ג מוֹרְכֶבֶת (זיהע ווייטער
אין דיא רעגעלן סון מְתַג).

זיא האט גיט קיין מתג, צב"ש "החי, החג; חקד", אייגענמליך האט בעדארפט שטייען אין ק' אדגש נור ער איז ארום געפאלן.

§ 6. דיא ת"ק וואס קומט פאר דעם פנוי-כס-גן, (זעה ווייטער אנפאנג פרק ד' דיא אנמערקונג), אפילו ווען זיא איז גיט תנועה קלה, ד"ה זיא קומט גיט פון שוא, איז אויך אימער הברה פשוטה אפילו ווען עס קומט גיט אויף איהר אמתג, צב"ש "דבר יר דם; דברו ידו דמו; דברכם ידכם דמכם", דער שוא איז גע, ווייל דיא ת"ק קומט פון ת"ג (*). דיע דריי, נאמליך: תנועה קלה, תנועה קטנה וואס פעלט נאך איהר דער דגש, תנועה קטנה פאר דעם פנוי-כס-גן, (אסימן הקכס: חסרון הדגש קלה, כס-גן) זיינען אלע מאל הברה פשוטה אפילו ווען עס קומט גיט אונטער זייא איין מתג.

אנמערקונג) מיר זאנען אלס "אפילו ווען עס קומט גיט קיין מתג" ווארום מאנכע רענעלין גיבט וואס עס קומט יא בייא די דרייא אמתג, וויא מיר וועלען שרייבען אין די רענעלין פון מתג**).

זעקס

(* והטעם לפי שהת"ק באה מגדולה יש לה כח גדולה להיות ה"פ בל"ג ובל"מ, ולא לענין המתג (ועיין בסוף הספר בדברינו על דבר המתג); וכן יבא פתח תמורת קמץ לפני ח"ת במלות לח טה ידחו אתר אחד (מן אהריב אהדים) לדעת הרב בעל יל"א. והפתח הוא ה"פ בל"ג ובל"מ (לתים פתים), מפני כי הוא בא מת"ג. ואם הפתח הוא תנועה שלישית נראה לי שכוודאי יבא בו מתג לתיהם, כמו התי החיים והבן.

** והנה נמצא עוד תק"ט ה"פ בלי נגינה ובל"מ מתג כמו פלא פלא הנה בכה גמא ועוד דומיהם. ראשון פארה מאמאטי (מן ומאמאטיה ישיה י"ד), נאדר יאדימו תאשם ועוד דומיהם, (האלף בהם הוא ננ"ס כי אין בטבעו להראות והשוא בו הוא ג"מ לענין המתג כמו ראשונים נאדרי, ולענין הד"ק כי אם היה בא בתמונת ננ"ס ר"ל בלי סימן השוא לא היה בא דגש קל אחריו, גם לענין הדגש חזק כמו פסאסאה פאפיר והבן). והנה יש לאמר כי כמו שהדין בתק"ט המורכבת ע"י ד"ה תוכל להיות פשוטה בל"ג ובל"מ בהמנע הדגש חזק ממנה בסבת או"ג או אות שואית, כן הדין בתק"ט המורכבת ע"י שוא נח תוכל להיות פשוטה בל"ג ובל"מ כשיוכרה הנח להיות נסתר אם הוא א' או ה"א, והכלל הנודע כי תנועה קטנה לא תוכל להיות פשוטה בל"ג ובל"מ הוא כשאין מקום לנג"ר או לדגש

פרק ב' דִּיא רַעְנַעְלֶען פֿון שְׂוֹא .

§ 7. זַעֲכֶם אַוּוֹזאַכֶען הָאט דֶּער שְׂוֹא נַע .

(1) הַסְרוֹן הַקְּמִיכּוֹת, ד"ה ווען דער אַזת פון שְׂוֹא הָאט נִיט פֿרִיעֶר פֿאַר זיך אַאזת מיט אַתְנוּעָה צווא בַּעֲצִיחֶען זיך אויף איהם, דאַרום איז דער שְׂוֹא אַיִם אַנפֿאַנג וואַרט, נַע, צב"ש שְׁמַע, אונ דאַרום איז דער אַנדער שְׂוֹא פון צווייא שְׂוֹאִין אִין מִיטען וואַרט, נַע (דען נור אַם ענדע וואַרט נִיבֶט צווייא שְׂוֹאִים בִּידֶע נְחִים וויא: „שְׁמֵרֶת“, אָפּער נִיט אִין מִיטען וואַרט), צב"ש בְּכֶפֶד; אונ דאַרום איז דער שְׂוֹא פון דעם אַזת וועלכער הָאט אִין זיך אַד"ה, נַע, דען דער ד"ה פֿערדאַפֿעלט דעם אַזת, אונ דער עֶרסְטער פון דִּיא דאַפֿלונג ווערט גִילֶעזִין אַלס שְׂוֹא נַה מיט דִּיא פֿאַרִינַע תְּנוּעָה, אַלזאַ הִיסט עֶם וויא עֶם וואַלט שְׁטִיעֶן צווייא שְׂוֹאִין וואַס דער אַנדער איז נַע, צום בִּיי שְׁפִיל „דְּבִרוּ“ איז גִלִּיך וויא עֶם וואַלט שְׁטִיעֶן „דְּבִבְרוּ“ .

אנמערקונג) דער שְׂוֹא בְּלִיבֶט אויך נַע אַפִּילוּ ווען דער דְּנַש פֿאַלט אַרױס פון אַזת צב"ש „הִקָּבֶם“ .

ת"ג

אחריה, (ובכל זאת החליפו על פי רוב את התנועה קטנה לפני נת נסתר לתנועה גדולה כמו קראת מלאת ה' פקדת חפצת, או שהחליפו את הנ"ס לנ"ס אחר כמו בכי תמורת בכה, לפי שהנסתר איננו נמשך בטבע המכבא מן התנועה קטנה, ובאלף הפילו לפעמים את התנועה קטנה כמו שווא חמא ניא משקלם הראשון כנודע. תמורת שווא חמא ניא, יען כי הסגל נמשך מטבע הברת שני ננ"ד כאשר השכיל לבאר זאת המוקדק האמתי הרב המנוח אדם הכהן ז"ל בעד יל"א והחירק ביו"ד עין בית יבא תמורתו, (ואולי גם סבאך עפאים יבא כנפרד כבא עפא כיאות), וע"כ פלא הנה מלעיל אף שהקדימה למלרע על מלעיל, ובכל זאת כשאין להתנועה המוקדמת הכרח לנגינה אף שהיא תנועה גדולה הנגינה מלרע על הקטנה הפשוטה הזאת כמו שדה רעה. — והנה בדיון דחיק אפרה בך יבא דגש חזק להשלים התנועה קטנה אף כשיש ננ"ס אחריה, ויש לישב, וגדולה מואת מצינו במלת אלה שהיא תמיד מלעיל יען שהסגל הוא בשכיל הה"א תנוספת, ובכל זאת כשהוא יחירי בין שתי נגינות יושלם בדגש חזק כמו: מי אלה לך (נמשכים לנ"ס) לאיש אשר אלה לו (סס ל"ס) ועוד. וצריך עוד לחתישב בזה.

§ 8 (2). ת"ג, אַשׁוּא נֶאֱדָר אֶת"ג וְוֹאס זִיא הָאט נִיט אויף זיך דיא נְגִינָה דאַרף זיא פון נאַטור זיין פֿשוּטָה אִין דער שׂוּא נֶאֱדָר אִיהר נַע .

צנמערקונג) דיא נְגִינָה וְוֹאס זִיא אִין נִיט „בְּעֵצִים מְלֵעִיל“ זאַנְדֶּערִין „נְסוּג אָהוּר“, אונ דאס גְּלִיכֶען דיא עֶרֶסְטֵע נְגִינָה פון דעס וואַרט וְוֹאס הָאט צווייא נְגִינּוֹת, רַעֲבֵעֲנֵען זייא זיך נִיט אַלס נְגִינָה זאַנְדֶּערִין אַלס מְתָנ, צב"ש „רִוְדְפִי צְדָק; וּמְלֵאוּ“ .

§ 9 (3). אונ דאס גְּלִיכֶען ווען דיא ת"ג פֿעֶרְבֵיט זיך אויף תק"ט נִיט צום ציל עס זאל קֶענֶען זיין הִפְרָה מוֹרְכַבַּת אָן אַנְגִינָה וויא צב"ש „יְכַלְתִּי פֿון יְכַלְתִּי“, וואס דער הוֹלם פון כ' אִין פֿעֶר-בֵיטֶען נַעוואַרִין אויף קֶמֶץ הַטֶּף זיין תק"ט ווייל דיא נְגִינָה אִין פֿון אִיהם אַרְאָב אונ ער אִין דאך הִפְרָה מוֹרְכַבַּת, זאַנְדֶּערֶען ווענען אַזִיטִינַע אורְזאַבַּע *) וויא דער קֶמֶץ צִירָא פֿאַר דיא כְּנֻזִים-כֶּסֶן.

צב"ש

*) מפני כי הכנויים האלה נחשבים כמדות שלמות בפני עצמן, ע"כ יתחבר השם אליהם בתמונת הסמיכות כמו דְבַר ה', וכן הפעל יתחבר אליהם בתמונת יחס הפעול, כמו פֶקֶד אֶתְכֶם, ע"כ פֶקֶדְכֶם, בכל אלה התק"ט היא גמורה גם חזקה שבאה מתנועה גדולה, ולא תנק"ל, ויש בהם אשר התק"ט היא תסורת שוא והיא הנק"ל כמו בְּרַכְכֶם חוֹתְנֶכֶם מְקַדְשְׁכֶם בן בְּרַכּוֹ חוֹתְנּוֹ מְקַדְשׁוֹ . אולם התק"ט אשר לפני הכנוי ךֿ היא תמיד תנועה קלה כי הת"ג לא תתחלף לפניו כי אם כשתשתנה לפני יחר הכנויים לשוא, ואז ישתנה השוא לפני הכנוי ךֿ לתק"ט אשר היא תק"ל, זולתי בפעל עבר נקבה נסתרת פֶקֶדָה שהקמץ יתחלף לפתח לפני כל הכנויים כמו פֶקֶדְתָּהּ עַנְ קַתְמוֹ פֶקֶדְתָּנוּ פֶקֶדְתָּךְ שֶאזִי היא תק"ט גמורה ולא תנק"ל. ונעות השוא אחרי תנועה גמורה עם נגינה קשה וצריך עיון. וממה שנבלע השוא בהד"ח ככנויי פֶקֶדְתָּו פֶקֶדְתָּהּ מוכח שהוא נח, כי הנע לא יבולע בד"ח כנודע, ואולי מפני כי הכנוי ךֿ לא נמצא כי אם או רפה או בד"ח כמו יִשְׁמְרְךָ (ומזה אֶתְקַנְךָ עיין בהערה צד 13), ולא רצו לחדש חדשות בפעלי עבר נקבה נסחרת, ונשאר רפה אף אחרי שוא נח, כי נוטבע המבטא אין מן הנמנעות להיות רפה אחרי נח, ודגוש אחרי תנועה ושוא נע, כמו שכתבנו בהערה הנ"ל .

צב"ש "דָּבַר , זָקַן , דְּבַרְכְּסִיכּוֹן וְזָקְכְּסִיכּוֹן" , דִּיא תִק"ט הָאֵט דַּעַם
בַּח פּוֹן ת"ג , אֵלֶּזָא אִיז דַּער שְׂוֹא נָאךְ אִיהַר נַע .

§ 10 (4). הַנְּנוּעָה קֵלָה , ד"ה ווען אַשְׁוֹא פֿעֲרוּוֹאֲנֵדְעֵלְט זִיד
אִין אַתְּנוּעָה שְׂיִיא ת"ג וּוִיא צב"ש : "וּשְׁמֵרְתֶּם" , אִיז דַּער שְׂוֹא פּוֹן
ו' פֿעֲרוּוֹאֲנֵדְעֵלְט גַּעוּוֹאֲרִין אִין אַשְׁוֹרֶק , שְׂיִיא תְּנוּעָה קִטְנָה וּוִיא
צב"ש "מִלְכִּי" , דֶּאֱרָף זִיא אִוִיד זִיין ה"פ , אִיז דַּער שְׂוֹא נָאךְ
אִיהַר נַע .

§ 11 (5). דָּאָס גְּלִיכְען ווען אַתְּנוּעָה פֿעֲרַבֵּיט זִיד אִוִיד
אַשְׁוֹא צוּא לִיב אִיין אִיבֶּעֲרִיגֵען אִזַּת וּוִאָס עַר קוּמַט נוֹר צוּא פֿעֲר-
שְׁעֵנְעֵרֵען דַּעַם קֵלֶאָנַג פּוֹן וּוִאָרַט , אַדַּער צוּא לִיב דַּעַם בּוּכְשְׂטֶאָב
ה' אַם עֲנֵדַע וּוִאָרַט וּוִאָס עַר הָאֵט דִּיא דֵּיטוּנַג פּוֹן וּוִאָרַט "אַל"
וּוִיא צב"ש "הַבֵּיתָה" אַנְשְׂטֶאָט "אַל הַבֵּיתָה" , דִּיזַער שְׂוֹא , שְׂיִיא עַר
אִיז נָאךְ ת"ג צב"ש "הַיִּכִּי" אַנְשְׂטֶאָט "הַיִּיד" , "הַמּוֹתָה" אַנְשְׂטֶאָט
"הַמּוֹת" , שְׂיִיא נָאךְ ת"ק "הַיִּכִּי הַבֵּיתָה" , אִיז נַע * אַבּוּוֹאֵהַל דִּי
תְּנוּעָה פֶּאַר אִיהֶם הָאֵט אַנְגִּינָה , דַּער טַעַם דַּער פּוֹן אִיז , נוִייל
דִּיא תְּנוּעָה וּוִאָס פֿעֲרַבֵּיט זִיד אִוִיד שְׂוֹא צוּא לִיב דַּעַם אִיבֶּעֲרִיגֵען
בּוּכְשְׂטֶאָב , פֿעֲרִלֶרַט גִּיט אִין גַּאנְצַען אִיהַר בַּעוּעוּעוּנַג **).

§ 12 (6). דּוּמּוֹת , אַשְׁוֹא אִוִיד דַּעַם עֲרִשְׂטִין בּוּכְשְׂטֶאָב
פּוֹן צוּוִיא גְּלִיכְע בּוּכְשְׂטֶאָבִין , אִיז אִימַער נַע , צב"ש "צִלְלוּ ,
שְׂמֵמָה" , דַּעַן ווען עַר וּוִאָלַט גַּעוּוען גַּח , וּוִאָלַט זִיד גִּיט אִוִיד
דִּרִיקֵען בֵּיטְלִיד בֵּיידַע בּוּכְשְׂטֶאָבִין עַם וּוִאָלַט נוֹר גְּלִייד זִיין צוּא
אִיין בּוּכְש' מִיט אד"ה וּוִאָס קוִים עַם הַעֲרַט זִיד צוּוִי בּוּכְשְׂטֶאָבִין ***).

נאך

* וּיִצֵּא מִכֻּלֵּי זֶה : הַנְּנֻבָה , נְחֻלָּה עֵבֶר עַל נַפְשׁוֹ וְדוּמִיהֶם .
** נַעוֹת הַשּׁוּא בִּאה מִטְּבַע הַמִּבְטָא כִּי לוֹ גַּם לֹא נִשְׁתַּנְּתָה הַתְּנוּעָה לְשׁוּא
גַּם אִז לֹא הוּתָה נִשְׁמַעַת בַּהֲבֵרָתָה כִּי אִם כְּשׁוּא נַע כְּאִשֶּׁר יוֹרֵה הַנְּסִיחַ אַתְרֵי שְׁהִיא
בְּדַחֶקת בֵּין תְּנוּעָה הַמּוֹטְעַמַת כַּנְּגִינָה וְכִין תְּנוּעָה אַהֲרִיגָה בְּמִלָּה שְׁגֵם הִיא מוֹטְעַמַת
מַעַט כְּמוֹ חֵיכִי מוֹתָה צַעֲרָה וְהַבֵּן .
*** אַבֵּל יִשְׁחַרְוּנֵנִי יִמְצְאוּנֵנִי וְדוּמִיהֶם הַשּׁוּא הוּא נַח כְּדִין שׁוּא אַתְרֵי

§ 13. נֶאֱדָר פִּיר סְמָנִים הָאֵם שְׁוֹא נַע , נֹר נִיט זִיִּיא בַּע-
 אֹרְזֹאכְעֵן עִם זָאל זִיִּין נַע . אִין גַּענְענְטְהִייל , דַּער שְׁוֹא נַע בַּע-
 אֹרְזֹאכְט זִיִּיא , דַּער סִימֵן פֿון זִיִּיא אִיז „מְמָנו“ (מְתַנּוּ , מְשָׁרַת ,
 נִסוּג אַחֲזֹר , ו' אֹרְזִיִּוֹת בַּג"ד כַּפ"ת רַפָּה) : (1) מְתַנּוּ , פֿאַר אֶשְׁוֹא נַח
 קוֹמֵט נִיט מִיִּין מְתַנּוּ אֶלְזָא וְוֵעֵן עִם קוֹמֵט אֶמְתַּנּוּ פֿאַר אֶשְׁוֹא אִיז
 עַר גַּעוּוִיס נַע ; (2) מֵאֲנֶכַע מֵאל קוֹמֵט אִוִּיף דַּעם אֶרֶט פֿון מְתַנּוּ
 אֲנִיגְנִיָּה מְשָׁרַת אֹונ זִיא רַעְקֶענְט זִיךְ אֶלֶם מְתַנּוּ , צַב"ש „וּמְלֵאוּ“ ;
 (3) נִסוּג אַחֲזֹר רַעְקֶענְט זִיךְ אִוִּיךְ אֶלֶם מְתַנּוּ , צַב"ש „תּוֹמְכֵי שְׁבַט“ ;

ו'

נגינה בעצם מלעיל כי אך כשהאות הראשונה מהדומות היא עיקרית בהמלה חשו
 לה להיות שואה נע, כי אם יהיה נח אזי לא תהי האות נשמעת אך כבכח ד"ח
 המשחמטע להרי אפי, והוא ממוצע בין קריאת אות אחת ובין שתי אותיות כאשר יעיד
 הנסיון על זה. (וזה כתו ביו"ד ובוא"ו אחרי חירק וקבוץ צִיָּה צִיָּה אף כי לא יתכנו
 להיות נ"ר כברור אחרי התנועות השוות עמהן במוצא אחד כנודע.) ומה הועילו בתקנתן
 ששנו מן צִלָּו בד"ח לִצְלָלוּ באות הכפל בפועל, אשר ע"כ בשני כללים סותרין
 זה את זה שנו מן לִנְנוּ לִלְנוּ, והוא מן אות הכפל בפועל (אשר אינו ראוי
 לקראתה אך כבכח ד"ח יען כי היא בפועל בהמלה), לאות הנבלעת בד"ח, כל
 זאת הוא רק כשאות הראשונה מן הכפל היא עיקרית בהמלה, אולם כשהיא אך
 נוספת כמו יִשְׁחַרְזֵנִי לא חשו לה אם תהיה נבלעת ולא תהיה הברחה מבוארת
 כראוי כי דיה לה חיים שנתנו לה בהמלה, ולא כדעת אותו המדקדק שרצה לפתור
 מזה דעת המדקדקים שהניחו ליסוד מוסד, כי השוא שאחרי נגינה בעמ"ל הוא
 שוא נח, כי אמנם גם במלות יִשְׁחַרְזֵנִי יִמְצְאוּנִי השוא הוא נח. והנה
 מאשר הוכחתי פה כי הד"ח הוא ממוצע בין קריאת אות אחת לבין קריאת שתי
 אותיות, יִוכַח כל מבין דבר לאשורו, כי נמהרה היא עצת המדקדק הנ"ל
 לקראת האות הראשונה מהד"ח בכגד כפת רפויה שֶׁבֶת גַּב בֹּרַר, כי אין בכח
 ד"ח להביע שתי אותיות מבוררות, ומה שקשה לו הדגש באות הכפל הראשונה
 מה תהי עליו אחרי שהוא אחרי תנועה? שכן כי בסבע המבטא יכול להיות הדגש
 קל גם אחרי תנועה כמו שִׁמְעֵת, וַיְחַד, כָּרַת, וכן אחרי שוא נע כמו
 וְשִׁתִּי (וּסְפֹר), כמו שבארנו למעלה, וכן להפך מטבע המבטא יוכל להיות
 רפה גם אחרי שוא נח, ע"כ יִשְׁבַּחוּנְךָ, בנזן נוספת רפה כמו
 יִשְׁבַּחוּנְךָ, ועיין בהערה הקודמת, והבן. ועיין בהערה צד 21 על דבר כנוי-ך
 של פְּקַדְתְּךָ.

4) ו' אותיות בנ"ד כפ"ת רפה, ד"ה ווען איינע פון דינע זעפס
בוכשטאבין זיינען רפה, ד"ה אן אדגש נאך אשוא, איז דער
שוא געוויס גע, דען נאך אשוא נח קוקט אין זיין אדגש קל וויא
דער רעגעל איז.

§ 14) דער שוא נח האט דרייא אורזאכען.

- 1) חסרון הקסיוכות/ד"ה, ווען דר שוא האט ניט נאך זיך אאות
סיט אתנועה צוא בעציהען זיך אויף איהם, דארום איז דער שוא
אם ענדע ווארט נח, דארום איז צווייא שוואין אין סיפען ווארט,
דער ערשטער נח. 2) תנועה קטנה, ווען דיא ת"ק האט ניט
קיין סתג אפילו ווען זיא איז אן אנגינה (דען סיט אנגינה איז
נאך אתנועה גדולה אויך שוא נח) איז דער שוא נאך איר נח,
ווייל את"ק אן נגינה אונ אן סתג כוז זיא זיין הברה סורכבת,
אויסער דיא דרייא וואס סיר האבען גערעכענט ענדע פרק א'.
- 3) נגינה, ווען אויף דיא תנועה וואס פארען שוא קוקט אנגינה
וואס זיא איז בעצם סלעיל, ד"ה זיא דארף דארט שטייען בעצם,
ניט זיא איז נסוג אהור, שייא דיא תנועה איז גדולה שייא זיא
איז קטנה, איז דער שוא נאך איהר נח, צב"ש "שמרתי, יכלתי",
אויסער ווען דער שוא בערבייט זיך פון אתנועה צוא ליב אין
איבעריגען בוכשטאב וויא סיר האבען אויבען געשריבען אין § 11.

עיסטע אנמערקונג) נאך איין נגינה קיטען סיט אשוא נח אפילו דיא
פיר בוכשטאבין "אהה"ע" וואס זיא זיינען גע-
ווינליך גע אפילו אין דעם ארט וועלכער ווען עס וואלטען גיווען
אנדערע אותיות אויף זייער שטעלע וואלטען זיי גיווען נח, צב"ש
"ישמור, יעבוד; שמרתי, גפתי, שמחתי, שמעתי".

צווייטע אנמערקונג) אויך דעם שוא נח ערקענט מאן דורך די זעפס
בוכשטאבין "בנ"ד כפ"ת", נאמליך, ווען עס
קוקט אין זיין אדגש נאך אשוא, איז דער שוא געוויס נח, דען
נאך איין שוא גע קוקט גאר קיין דגש ניט; אויך בייא דיא פיר
בוכשטאבין

בּוֹכְשֵׁטאַבּוּ „אהה“ע איז לייכט צוא ערקענען דעם שױא צוא ער איז נע, צוא נח, דען ווען ער איז נע, קומט צוא איהם צוא געזעצט איינע פון דיא דרייא ת"ק פתח, סגל, קמין.

§ 15) עס קומט אמאל פאר דאס עם זאל שטייען אשוא נאך איין נגינה וואס זיא איז בעצם מלעיל, דארף ער דאך נאכען רעגעל נאך זיין נח, אפער דער אות אויף וועלכען דער שוא קומט, האט נאך זיך נאך איין גלייכען אות, וואס דארף שוין נאכען רעגעל נאך זיין נע, אלזא וועלען זיך דיא ביידע רעגעלן ערווידער זיין איינע דיא אנדערע, אין אזא פאל האט מאן ארויס געווארפן דעם אות פון שוא, אונ מאן האט איהם ערזעצט דורך אדגש אין צווייטען אות, צב"ש: „ולנו, הכנו“ האט אייגענמליך געזאלט שטייען „ולנו, הכנו“.

§ 16) צווייא שואים געים איינע נעבען דיא אנדערע קאן ביין סאל גיט טרעפין, צווייא שואים ביידע נח קאן טרעפען אפער נור אם ענדע ווארט, אונ דער אנדערער איז אימער פון דיא זיבען בּוֹכְשֵׁטאַבּוּ פ.ת.ך, ד.ק.ט.ב.; אונ ווען דער ערסטער איז פון דיא קעהלע—בּוֹכְשֵׁטאַבּוּ, נאמליך הח"ע (דען ווען ער איז איין א' בעקומט דאן דער ווארט איין אנדער געשטאלט וויא: קראת, הוצאת) ווערט דער שוא אונטער איהם פערוואנדעלט אין אפתח, צב"ש: „גבחת, לקחת, שמעת“, אנשטאט: „גבחת, לקחת, שמעת“.

פרק ג' דיא רעגעלען פון דגש.

§ 17) דער דגש חזק האט פינף אורזאכען:

1) צוא ערזאמטצען איין בּוֹכְשֵׁטאַבּ וועלכער עם האט גיזאלט שטיין, צב"ש: „מטה, אנשטאט מנטה“, דען דער שרש פון ווארט איז מטה, סכו אנשטאט סכבו, דען דער שרש איז סכב, ספריו, אנשטאט מן פרוי, דען דער מ' בייטעט אויף דעם ווארט

מן . 2) ער שטעלט אויף דעם טישקל בייא שמות אונ דעם בנן
 בייא פעלים, וויא צב"ש: "שבת, אפר, סלם; פקד, פקד,
 התפקד". 3) ער קומט צוא מאכען דיא תנועה קטנה וועלכע פאר
 איהם, מורכבת, צב"ש עברי עבריה, עני עניה, מלכות
 מלכות. 4) ער קומט אמאל אנשטאט את"ג צב"ש "תלינו אנשטאט
 תלינו. 5) ער קומט צוא פערשאנערען דעם קלאנג פון ווארט
 וויא צב"ש: "המה, הנה, ימה, שמה, למה, עקבי סוס".

§ 18) אונ זא וויא ער קומט אמאל איבעריג אום צוא
 פערשענערין דעם קלאנג, זא פאלט ער זייער אפט ארונטער ווען
 ער דארף קומען אין אבוכשטאב מיט אשוא, צוא פערלייכטען
 דיא אויסשפראכע וויא: יקחו, יסעו .

אנסערקונג) פון דיא אותיות בגד כפת פאלט נימאלס ארוג-
 טער דער ד"ה, ווייל דער ד"ה בייא זייא האט אין זיק
 דיא קראפט פון ד"ק אויך .

§ 19) דער ד"ה קומט צוא פערדאפלען דעם בוכשטאב
 אין וועלכען ער קומט, צב"ש: ספו וויא עם וואלט שטייען
 ספפו, זאלבסט פערשטאנדליך דאס דער ד"ח סוף האבען פאר
 זיק איין תנועה, אונ נאך זיק איין תנועה, דען זאנסט וויא וועט
 געדאפעלט ווערען דער בוכשטאב, אלוא פערשטייען מיר דאס
 דער ד"ח קומט ניט אים אנפאנג ווארט, אונ ניט אם ענדע
 ווארט, אונ ניט אין מיטען ווארט נאך אשוא, זאנדערען אין
 מיטען ווארט נאך אנתנועה, וויא צב"ש: "כרת" איז דער ד"ח
 צווישען פתח אונ צווישען קמץ; אונ דגש קל קומט צוא פער-
 הארטען דיא אויסשפראך פון דיא זעכס בוכשטאבין בגד כפת,
 ווען זייא שטייען אים אנפאנג ווארט אדער אין מיטען ווארט
 נאך אשוא נח (אונ אמאל טרעפט אויך אם ענדע ווארט נאך
 אנתנועה, וויא: כרת, ויחד), דאך פענענענען מיר זייער אפט
 אדגש אים אנפאנג ווארט אויך אין דיא בוכשטאבין וועלכע זיי
 זיינען ניט פון בגד כפת, וואס געוויס איז דער דגש, "חוק",

צב"ש "נשבעת לוי", און דאס גלייכען זעהען מיר אפט די בוכשטאבין
בגד כפת אים אנפאנג ווארט "רפה", ד"ה זיין זינען נאר אן
איין דגש. דיא אורזאכע דער פון איז, ווייל מאנכע קאל זינען
צווייא ווערטער גירעכינט נור פיר איין ווארט, דהיינו ווען זיין
זינען געשלאסן מיט אמקף, אדער דער ערשטער ווארט איז מיט
אנגינה משרת, וואס דאס ווערט אויך גירעכינט זיין די רעגעלין
פון דגש ביידע ווערטער פיר איין ווארט, און דער אנפאנג פון
צווייטען ווארט הייסט שוין יעצט אלזא. אין מיטען ווארט,
וואס דארט קאן קומען אי ד"ח, אי ד"ק, אי רפה.

§ 20) דיא מדקדקים האבן אין דזע רעגעלן מאריך גיווען
צוא ערקלערין ווען קומט אים אנפאנג ווארט ד"ח, און ווען
קומט ד"ק, און ווען דפה, מיר אבער וועלען דא שרייבען בקצור,
נור צוא ערקלערין דעם דגש פון בגד כפת (דען אין דיא
איבעריגע בוכשטאבין איז ער דאך געוויס, חזק) ווען איז ער
חזק, און ווען קל, אלזא: (1) ווען דער ערשטער ווארט וואס אין
פארען דגש איז אב געטיילט פון דעם אנדער ווארט וואס אין
איהם איז דער דגש, מיט איין נגינה מפסקת, הייסט עס אלזא
דאס דער דגש איז אים אנפאנג ווארט איז ער קל נאכען רעגעל
נאך צב"ש "זכר ונקבה ברא" (בבלי 16 כ"ו). און דאס הייסט אין
דיא מסורה מפסיק; (2) ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך
מיט הברה מורכבת, צוואר ער איז געשלאסן צום צווייטען ווארט
מיט אנגינה משרת, אדער מיט אמקף, אבער נאך ה"ם איז אויך
אין מיטען ווארט בגד כפת מיט איין דגש קל, אלזא איז
דער דגש, ד"ק, דען ד"ה מוס האבען פאר זיך איין תנועה צב"ש
"בצדה תשים, וירא בלק, תמשלבו". און דאס הייסט אן דיא
מסורה "מפיק" (אזיס זאנען); (3) ווען דער בוכשטאב פון בגד
כפת אים אנפאנג דער צווייטען ווארט איז מיט אשווא און האט
נאך זיך איין גלייכען בוכשטאב צב"ש: "הלא פכרכמיש", אדער
דער ב' מיטין שווא האט נאך זיך איין מ' אדער פ' וואס דיא

אלע דרייא נאמליך, ב מ פ זיינען פון איין שפראכארגאן, צב"ש: "כי במקלי, בהכבדי בפרעה", אויף דיזע ביידע ארטען איז שווער דעם ערשטען בוכשטאב פון דיא צווייא אויס צו שפרעכען רפה, דארום טיילט ער זיך אב פון ערשטען ווארט אפילו ווען ער איז מיט איהם געשלאסן דורך אנגינה משרת, הייסט עס שאן דאס דער בגד כפת איז אים אנפאנג ווארט, איז דער דגש אין איהם גל, אונ דאס הייסט אין דיא מסורה: "אתא מרחיק", אונ בייא דיא מדקדקים: הדומות, דארום אפער ווען ער איז געשלאסן מיטען ערשטען ווארט מיט איין מקף, וואס ער קען זיך ניט טיילן פון איהם, איז ער שאן רפה ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך מיט הכרה פשוטה, צב"ש: "לא תתעב" אונ ווען עס קומט אין איהם איין דגש, איז ער חזק, צב"ש: מכה-במטהו, רודה-בפרך.

§ (21) אויף דיזע דרייא ארטען וואס מיר האבען פריהער גערעכענט, נאמליך: מפיק, מפסיק, דומות, איז דער דגש גל, ווען אפער ניט, ד"ה, ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך ניט מיט הכרה מורכבת, אונ ער איז גיט אב געטהיילט מיט נגינה מספקת, אונ דער אנדער ווארט אנפאנגט זיך גיט מיט צווייא גלייכע בוכשטאבין, אדער מיט ב, מ, — ב, פ, איז ער, "חזק", צב"ש: "אקרה פה, ועשית פסח". אונ דאס הייסט אין מסורה דחיק (געדריקט), ד"ה דער ה' פון ערשטען ווארט ווערט ארויס געדריקט פון ווארט, אונ עס ווערט גילעזן וויא עס וואלט שטייען: "אקרה, ועשית פסח", איין ווארט אונ מיט אד"ח; דאס גלייכען מיט איין מקף איז אויך אלע מאל ד"ח, וויא מיר האבין פריער געשריבען, דען מיט איין מקף גיט גיט ד"ק שיידען נור ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך מיט הכרה מורכבת.

§ (22) עס גיבט: "דגש תכורת נח" (איין דגש אנשטאט דעם נח), אונ: "נח תכורת דגש" (איין נח אנשטאט דעם דגש) דגש תכורת נח הייסט: ווען עס האט בעדארפט שטייען איין

תנועה גדולה וואס זיא ציט נאך זיך אנה נסתר . (איינלייטונג כלל י')
 קומט אמאל אנשטאט איהר איין תנועה קטנה מיט איין דגש חזק ,
 צב"ש "תלינו אנשטאט תלינו, ויסבו אנשטאט ויסבו". נה תסודת
 דגש הייסט : ווען עס קומט אויס צוא שטייען דעם ד"ח אין איינע
 פון דיא בוכשטאבין אה חע"ר , וואס אין זייא קומט ניט קיין
 דגש , פערוואנדעלט זיך דיא תנועה קטנה אין ת"ג : פתח אין קמץ
 איהר ת"ג , וויא "מכרך אנשטאט מכרך", חיריק קטן אין צירא ,
 וויא "כרך אנשטאט כרך , קובץ אין חולם , וויא מכרך אנשטאט
 מכרך", אונ דאס הייסט אויך תשלום דגש , ד"ה דער דגש ווערט
 ערזאצט דורך דעם נח נכתר וואס עס ווערט געצויגן פון דיא ת"ג .

אנמערקונג) אייגענטליך האט זיך דער חירק קטן בעדארפט פער-
 בייטען אויף חירק גדול זיין אב , אונ קבץ , אויף שורק
 זיין אב , נור דיא ת"ג וואס זיא איז משלים דעם דגש דארף נאך
 איהר ניט זיין אנה נכתר בפועל , זאנדערען נור בכח , אונ חירק
 גדול האט נאך זיך אימער י' אונ שורק האט נאך זיך אימער ו ,
 דארום פערבייטען זייא זיך ניט אויף דיא תנועות גדולות זייערע
 אבות , זאנדערען אויף דיא תנועות גדולות וואס זייא זיינען מיט
 זייא פון איין שפראכארנאן .

§ 23) דיא בוכשטאבין ה ח"ע טרעפט זייער אפט דאס
 דער דגש וואס האט געזאלט שטייען אין זייא , ווערט ניט
 ערזאצט , ד"ה דיא ת"ק פאר זייא ווערט ניט פערוואנדעלט אין
 ת"ג , צב"ש "ההי , נהנת"; אונ ווען זייא זיינען פונקטירט מיט
 קמץ גדול מוז דיא תנועה קטנה פתח פאר איהם פערבייטען זיך
 אויף סגל , דען עס איז איין רעגעל , דאס פאר איין אות
 גרונית (קעהל בוכשטאב) וועלכער ער איז פונקטירט מיט קמץ גדול
 מאר ניט זיין קיין פתח , וויא : "החכם , ההמון , הענג", אפער
 פאר קמץ חטף קאן יא קומען פתח , וויא : "לחפשי , החכמה" .

פרק ד' דיא רעגעלען פאן מלעיל אונ מלרע בייא שמות אהן דיא פנוים *

§ 24) דיא נגינה בייא שמות אהנע כנוים, אונ דאס גלייכען בייא אלע ווערטער אויסער פעלים, קומט דיא נגינה מלרע אונ מלעיל נאך דיזע רעגעלען:

(1) ההכרח, (דיא נאטהווענדיקייט), ד"ה, ווען איינע פון דיא צווייא תנועות נאמליך, דיא לעצטע אדער דיא פאר לעצטע, איז איינע אונרענעלמאסיגע זילבע, היינו ת"ג ווען זיא איז הברה סורבכת אונ ת"ק הברה פשוטה, קומט אויף איהר דיא נגינה, אום צוא סאכען איהר רענעלמאסיג, שייא מלעיל שייא מלרע, ווייל זיא איז נאטהווענדיג צוא דיא נגינה, אונ דיזער רעגעל איז אלגעמיין, אי בייא שמות אי בייא פעלים, צב"ש: יבראון, יפן, יפן, יעל.

(* שמות הייבט וויא צב"ש: „אדם בית חכמה תמונה אברהם ירושלים, פעלים הייבט וויא צב"ש: „אכל שתה הנה יהיה כתב כותב יכתוב, אדג אלע ווערטער וואס זייא ווערען געפיינט נאך דיא צייט (צייט ווערטער), אונ דיא איבעריגע ווערטער וועלכע זיי וויינען ניט פון דיא צווייא זארטען, וויא צב"ש: „בי גם יען בעבור עוד לפה שפה אנה אנה אדג, הייסען בייא דיא מברקקים מלות. אונ דער בינוני, דאס הייסט דיא גענענווארטגע צייט, פון יעדער פעל, צב"ש: „אכל, יושב, מלמד, משלה, משליך, מכרה, משתדל, אונ דאס גלייכין רעכענט זיך אויך פיר שם; פנוים הייסט דיא בוכשטאבן וואס זייא ליינען זיך צוא, צוא דיא שמות אדער צוא דיא פעלים אדער דיא מלות אויס צוא דריקען דיא דייטונג: ביינע, דיינע, ויינע, אונזערע, אייערע, מיר, סוף, דיר, זיך, אונז, אייך, אונ זא ווייטער, וויא צב"ש: „דברי, (מין ווארט), דברו (זיין ווארט), אודוו; פקדני (ער האט מיר געדאמט), פקדך (ער האט זיך געדאמט), פקדו (ער האט איהן געדאמט), אודוו;

§ 25 2). הַקְדִּימָה (דַּעַר פֿאַרצוג) מְלַרַע אִיז פֿאַרצִיגְלִיכְעֶר אַיבֶּער מְלַעִיל, דִּיה ווען עֶם קאַן קומען נאָך דִּיא רַענְעֶל נאָך פֿון הַבְּרָה אִי מְלַרַע אִי מְלַעִיל, אִיז מְלַרַע בִּילְכֶּער, אונ ת"ג אִיז פֿאַרצִיגְלִיכְעֶר אַיבֶּער ת"ק, אונ דאַס אִיז אַלְזאַ: ווען דִּיא לַעצְטֶע אונ דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע זײנען בִּיידֶע תְּנוּעוֹת גְּדוּלוֹת הַבְּרוֹת פֿשוּטוֹת, אַדֶּער בִּיידֶע ת"ק ה"ם, וואס דאַן זײנען בִּיידֶע נִיט נאַטֿהוועג־דיג צוא דִּיא גְּנִינָה, קומט דִּיא גְּנִינָה מְלַרַע, ד"ה אויף דִּיא לַעצְטֶע, ווייל מְלַרַע אִיז בִּילְכֶּער פֿאַר מְלַעִיל, אונ ווען די לַעצְטֶע אִיז ת"ק מורכבת אונ דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע אִיז ת"ג פֿשוּטָה, קומט דִּיא גְּנִינָה אויף דִּיא ת"ג דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע, ווייל ת"ג אִיז בִּילְכֶּער פֿאַר ת"ק אַפִּילו ווען דִּיא ת"ק אִיז מְלַרַע אונ זִיא דִּיא ת"ג אִיז מְלַעִיל, אונ אַפְשִׁיטָא שְׁאן ווען דִּיא לַעצְטֶע אִיז ת"ג פֿשוּטָה אונ דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע אִיז ת"ק מורכבת, וואס דא האט שְׁאן דִּיא ת"ג בִּיידֶע פֿאַרצִינֶע, אִי זִיא אִיז ת"ג אִי זִיא אִיז דִּיא לַעצְטֶע, קומט שְׁאן געוויס אויף דִּיא ת"ג מְלַרַע.

§ 26 3). בְּאַת כַּח גְּדוּלָה, ד"ה ווען אִיין תְּנוּעָה קִטְנָה קומט אויף דַּעַם אַרְט פֿון דִּיא ת"ג האט זִיא דַּעַם פֿאַרצוג פֿון דִּיא תְּנוּעָה גְּדוּלָה.

4). נִוְסֶפֶת (אִינע אַיבֶּער סליסיגע), אִיין אַיבֶּערִינֶע תְּנוּעָה בִּיא שְׁמוֹת צוא לִיב אִיין אַיבֶּערִיגֶען בּוֹכְשִׁטָאב פֿון דִּיא בּוֹכְשִׁטָאבִין

אה"ז

לְמַעַנִי (מִינעט וועגען), לְמַעַנְךָ (דִּינעט וועגען), לְמַעַנֵם (זִיערט וועגען), אוז'ו. אונ דִּיע צוא געלִיינְטֶע אוֹתִיּוֹת הַיִּסְעוֹן: "הַבְּנוּים", ווייל דִּיע זַעפֿס ווערען צוא געלִיינְט אויס צוא דִּריקען דִּיע דִּיטונג; אונ "פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּה" (זִיא האָט אַיהם געדאַכט, זִיא האָט אַיהר געדאַכט) וואס עֶם ווערֶט גִילַעזִין דוּרְך דַּעַם דְּנֶשׁ חֶזֶק: פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּה, רַעבֶענט זִיך דַּעַר יְהוּ יָהּ, פֿון כְּנוּי, ווייל דַּעַר אַגְדֶּער ת' אִיז אַנְשִׁטָאט דַּעַם ה' פֿון כְּנוּי, גְּלִיך וויא עֶם וואַלט שְׁטִייען "פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּה".

אה"ו, אָדער צוא ליב דעם ה' אַם ענדע ווארט וואס האט דיא
 דייטונג פון ווארט אל, וויא: "תָּרַנָה, אַנְשָׁטאַט לַחֲךָן, הַפִּתָּה,
 אַנְשָׁטאַט אַל הַבֵּית", אויף אזוא איין תנועה קומט ניט דיא
 נגינה בייא שמות .

§ 27 נאך דיזע פיר רענעלען קאן מאן שאן וויסען בייא
 שמות אונ דאס גלייכען בייא אלע ווערטער אויסער פֿעדים, ווען
 דיא נגינה קומט בייא זייא מלרע, אונ ווען מלעיל אלזא, צביש
 „גדול, משפט, שלום" איז מלרע נאכען ערשטען רענעל נאך,
 אונ דאס גלייכען אלע ווערטער וואס ענדיגען זיך מיט ת"ג ה"ם;
 שָׂדֶה, גֵּאָה, רָעָה, מִקְנֶה, מִטָּה" אונ דאס גלייכען, איז אויך
 מלרע נאכען ערשטען רענעל נאך; „מֶלֶךְ, צִמְחָה, בָּעַל, עֵין,
 „שָׁנִים" איז מלעיל אויך נאכען ערשטען רענעל נאך, אונ דאס
 גלייכען אלע ווערטער וואס זייא זיינען מיט ת"ק ה"פ, וויא צב"ש
 „גַּד, יַעֲן, לָמַעַן, וַיִּגַל; מַעֲרָה, מִצּוּהָ, מִטָּה, בְּרִזָּל, נִרְזָן אונ
 דאס גלייכען, איז מלרע נאכען צווייטען רענעל; „מֹות, סֶפֶר,
 מִצָּה, קָדֵשׁ, פֶּחַ, רוּחַ" איז מלעיל אויך נאכען צווייטען רענעל;
 תְּמוּנַת ה', גּוֹרֵל הַצְּדִיקִים, קומט דיא נגינה מלרע נאכען דריטען
 רענעל, דען אייגענטליך איז דיא פֿארטע פון ווארט: תְּמוּנָה
 גּוֹרֵל, נֹר וַיִּיל עַר בַּעֲזִיחַת זֶיך אויף איין צווייטען נאכען-ווארט
 איז דער בוכשטאב ה' וואס ער ווייזט אויף סימן נקבה, פֿער-
 וואנדעלט געווארין אין ת', אונ דער קסין ת"ג, אין פֿתח זיין
 ת"ק, אלזא קומט דיא ת"ק אַנְשָׁטאַט דיא ת"ג, האט זיא דארום
 דעם פֿארצוג פון ת"ג, אונ דאס גלייכען רנע תִּים, קֶע האַרץ
 איז פֿערקירצט פון רנע קֶע, אלזא קומט דיא ת"ק אויף דעם
 אַרט פון דיא ת"ג, קומט אויף איהר דיא נגינה, ווייל זיא איז
 אי ת"ג אי דיא לעצטע; אַסְפָּתָא, פּוֹרְתָא אונ אלזא ווייטער,
 איז דער לעצטער קסין צוא ליב דעם איבעריגען א' וואס נאך
 איהם, לַלָּה, תָּהָה, תָּהָה, יָמָה שָׁמָה אָנָה, איז דער לעצטער
 סין צוא ליב דעם איבעריגען ה' דען אייגענטליך איז דער ווארט,

ליל, הם, הן, ים, שם, אן, (דער ד"ח בייא זייא איז נור צוא פֿערשענערין דעם קלאנג פון ווארט). אונ ד"ג למה (*), אפֿוואהל עם געפינט זיך נימאלס אן דעם ה'; "חרנה מרתה אנשטאט לחרן, אל מרה; "תהו בהו אחו פֿעו" איז דער שורק צוא ליב דעם איבעריגען ו, בייא דיזע אלע שמות אונ דאס גלייכען, איז דיא נגינה מלעיל נאכען פירטען רעגעל, אפֿער איין איבעריגער חירק צוא ליב דעם איבעריגען י' ביים בינוני פעל זכר וויא צב"ש .המנבֿיהי, המשפֿילי, שכני סנה היושבי בשמים", איז דיא נגינה מלע, אפֿער בייא בינוני נקבה איז מלעיל: אוהבתי לדוש, ותרא אויבתי, רבתי בנוים, שרתי במדינות, פון אוהבת, אויבת רבה, שרה.

אנמערקונג) עם איז לייכט צוא ערקענען דעם איבעריגען בוכשטאב, מאן זאל נור בעטראכטען וויא דער ווארט קומט אנדערש וואו: סופתה, עולתה, עזרתה ישועתה צרתה אימתה איז גע- וויינליך, כופה עולה עזרה ישועה צרה אימה, נחלה עבר על נפשנו (תלמיס קכד) פון נחל (שטראם).

§ 28 נאך דיא אויפֿשטעלונג אונ דיא פארמע פון דיא שמות קומט אויס דאס יעדער שם — אונ דאס גלייכען אלע ווערטער אויסער פעלים — ווען ער ענדיגט זיך מיט ת"ג וואס זיא איז גיט צוא ליב איין איבעריגען בוכשטאב, איז אימסער בייא איהם דיא נגינה מלע, דען ווען דיא ת"ג איז מורכבת, מוס דאך קומען אויף איהר דיא נגינה, אונ ווען זיא איז אפילו פשוטה

(* אונ ווען ער איז מיט איין נגינה משרת פאר אנווארט וואס אנפאנגט זיך מיט איינע פון דיא אותיות א"ש עו"ה איז ער מלע אונ אן אד"ח, למה אמרת למה הרעות למה עזבתני למה ונחתני למה שכחתני. אונ ד"ג פאר דעם שם הויה וואס ער ווערט אויך גילענען אדני, אדער אלקים מיט איין אלף (מוה"ל § 13 אין דיא הערה).

פשוטה, האט זיא דאך אויך ביידע פארצינע, אי זיא איז מלרע ד"ה דיא לעצטע, אי זיא איז ת"נ, איז זיא דאך אלזא פילכער פאר דיא ת"ג וואס פאר איהר, אונג אפשיטא שאן פאר דיא תק"ט וואס פאר איהר, דען איינע אונרעגעלמאסינע זילבע פאר ת"ג אס ענדע ווארט פייא שמות, קאן נאר ניט געפען נאך זייער אויף שטעלונג אונג פארטע, דען ווען פאר דיא לעצטע ת"ג שטייט נאך את"ג, געפינט זיך ניט עס זאל זיין נאך איהר אשוא (* אדער אדגש. אונג ווען דער שם קומט אין פילפאך וואס דאן טרעפט שאן יא אשוא נאך איהר וויא צב"ש, סופר סופרים" מעג ער דאך זיין גע. אלזא טרעפט נאר ניט דאס עס זאל פריהער זיין ת"ג מורכבת. אונג דאס גלייכען ת"ק פשוטה ניט אויך ניט. דען ענטוועדער זיא האט נאך זיך איין שוא נח, צב"ש מצוה, הככה, אדער אד"ח, ענטוועדער ווייל עס פעלט אבוכשטאב וויא: מטה קומט דער ד"ח אנשטאט דעם נ' וואס פעלט, דען דער שרש איז נטה, אדער ווייל דער משקל פון שם ד"ה דיא אייגענשאפט פון זיין פארטע איז מיט אדגש, וויא צב"ש: דכא אנה ענה, אדער מאן האט לכתחלה אריין גישטעלט אדגש צוא פאכען דיא תק"ט ה"ט, וויא עברי עבריה תהתיה מלכות:

§ 29) עס גיבט מאנכע ווערטער וועלכע זייא שיינען ארויס צוא גיין פון דיזע רענעלין, היינו דיא ווערטער: פבל, ועד, לחם שערים, ערפל, אכרפל; ששר, סמדר; פובע, דונג, אד"ג, וואס אייגענטליך נאך דיא פארינע רענעלין האבען זייא בעדארפט זיין מלעיל אונג דאך זיינען זייא מלרע, נור אין דער טהאט זיינען זיי אויך אין פלל פון דיזע רענעלען, דען אין דיא משקלים פון דיא שמות געפינט זיך ניט איין משקל קמץ סגל, שיינען נור דער סגל זאל זיין אויף א ו, וויא: מנת, תוך, און, ענל, אדער פאר איין

(* ונמצא שם אחד מוללה על משקל פוקדה והשוא הוא נע, וכן אנשי בוגדות והנפרד בוגדה אם יפרד, ועוד דומיהן.)

איין ה' : שָׁדָה , קָנָה , יָפָה , (אָדער דער סָגַל אונ דער צרא פון
 מִשְׁקַל פֶּעַר פֶּעַר ווערען אַמָּאל פֶּעַר וואַנדעלֶט אין קֶמֶץ דוּרְךְ
 דיא נְגִינָה מִפִּסְקָת וויא צב"ש עֶבֶד שֶׁבֶט עֶבֶד שֶׁבֶט) אַלּוֹא איז
 דער סָגַל פון בְּבַל , אונ דיא אַיִבערִיגֶע נִיט אַיִגענְטְלִיךְ , זאָנדערען
 ער קומט פון זיין ת"ג , נאָמְלִיךְ , צרא , וואס ער האט זיך פֶּעַר-
 בִּיטֶען אויף איהם ; דאס גִּלְיִכֶען נֶעפִינְט זיך נִיט אונטער שמוֹת
 אַמִּשְׁקַל קֶמֶץ פֶּתַח , אַלּוֹא מוס מאן זאָגען דאס דער פֶּתַח פון
 שָׁשֶׁר אונ דיא אַיִבערִיגֶע , קומט פון זיין ת"ג קֶמֶץ ; דאס גִּלְיִכֶען
 נֶעפִינְט זיך נִיט אַמִּשְׁקַל חוֹלֶם פֶּתַח שׁוֹיִדען נור ווען ער קומט אויף
 איין אות גְּרוֹנִית (קעהל בוכשטאב) : תֹּאֲר , צַהַר , שַׁחַד , פֶּעַל , אָדְעַר
 ווען נאך איהם איז אַאות גְּרוֹנִית : נְבָה אֲרַח , אַלּוֹא מוס מאן
 זאָגען דאס דער פֶּתַח פון דונג אוד"ג קומט פון קֶמֶץ , אונ דאָרום
 קומט נאך דִּיען חוֹלֶם איין ו , אויף דעם אָרֶט וויא כּוֹכַב , אַלּוֹא
 קומען מיר שׁוֹיִן ווידער אויף דעם רֶענְעֶל . דאס ווען דיא ת"ק
 קומט אויף דעם אָרֶט פון ת"ג . האט זיא איהר פֶּאַרצוג . דאָרום
 איז דיא נְגִינָה בייא אַלֶע דִּיע ווערטער מלרע .

§ 30) דאס גִּלְיִכֶען נֶעפִינְט זיך זאַלְכֶע שמוֹת וועלכֶע זייא
 זיינען מלעיל , וואס נאך דִּיע רֶענְעֶלִין האָבען זייא אין פֿלוג גע-
 דארפֿט זיין מלרע : מָשִׁי , דָּחִי , קָרִי אוו"וו ; חֲלִי עֲנִי צָרִי , נור אויך
 חִיר איז דער חִירָק נִיט אַיִגענְטְלִיךְ , זאָנדערען ער קומט פון ת"ק
 סָגַל , דען דער גְּרוֹנְדֶּר מִשְׁקַל בייא זייא איז מִשָּׂה דָּחִה קָרָה חֲלָה
 עֲנָה צָרָה , איז דער ה' פֶּעַר וואַנדעלֶט געווארין אין י' , אונ דער
 סָגַל אויף חִירָק , אַלּוֹא היִקֶט עס דאס דיא ת"ג קומט פון ת"ק ,
 האט זיא שׁוֹיִן נִיט דעם פֶּאַרצוג פון ת"ג , דאָרום איז מָשִׁי דָּחִי
 מלעיל , וויא דער רֶענְעֶל בייא צווייא סָגַל איז , חֲלִי עֲנִי איז מלעיל ,
 ווייל ת"ג איז בִּילְכֶער פֶּאַר ת"ק , דען דער חִירָק האט נִיט דעם
 פֶּאַרצוג פון ת"ג , ווייל ער קומט פון סָגַל ת"ק * , וויא מיר האָבִין

אויבען

(* הנם דער גְּרוֹנְדֶּר-מִשְׁקַל פון חֲלִי עֲנִי , דאס איז חֲלָה עֲנָה ,

אויבען געזאגט, ניקט אלזא דיא ווערטער נ.ק.י. צלי קלי", וואס
בייא זייא איז דער חירק מיטען י' ניט אנשטאט סנל ה' זאנדערין
זייא זיינען פון משקל, זא וויא נגיד קצין וואס איינענטליך האט
דא אויך בעדארפט זיין, נקיה צליה קליה" נור דער ה' פאלט
ארונטער, דארום איז דיא נגינה בייא זייא מלרע וויא דער רענעל
איז פון את"נ אס ענדע ווארט.

אלזא האבען מיר שאן נאך איין רענעל נאמליך: די תצ
וואס זיא קוקט אויף דעם ארט פון ת"ק, האט זיא ניט סעהר
פארצוג פון דיא תנועה קטנה, אונ דיען רענעל גענען מיר, באת
כח התנועה קטנה.

§ 31) נאך איין סימן * איז דא בייא אייניגע שמות צוא

ערקענען

האט בעדארפט זיין מלרע, איז דאס נור ווייל עם איז אאוברע-
געלטאסינע זילבע, אבער איצט אז עם קוקט שאן ת"ג, חירק
מיט י', איז זיא דאך שאן רענעלטאסינ.

(* בשוא או תנועה המשחנים בתוך המלה בסבת מפסיק, הנגינה באות
המשתנה להרגיש השנוי (מוה"ל § 13), ואנכי דקדקתי בלשוני להניח זאת
אך לסמן ולא לכלל כי באמת משפט לא צדק הוא לאמר, כי התחלפות הנקודות
תסבב מקום הנגינה כי אמנם שניהם כאחד באים בסבת המפסיק, ויצויר על אלה
אופנים: א) התנועה המוסרה תשוב למציאותה ע"י המפסיק כמו פרי חצי
עני חפצה יכלה, פרי חצי עני (מן פרה חצה ענה כנודע) חפצה יכלה,
או שהתק"ט תחלף לת"ג עבד אמר עבד אמר, או שתשוב ותחלף יחד
כמו אמרה אמרה, והנגינה הנדחה ממקומה שלא במפסיק בסבת התנועה
המוסרה כיון שתמצא מקומה העקרי נכון לפניה ממילא תבהר את נהלתה אשר
לה בצדק ולא מטעם להרגיש השנוי. ב) וכן להפך הנגינה תשוב למקומה בסבת
המפסיק והתנועה המוחלפת בסבת השמטת הנגינה ממנה כיון שתמצא מושבה איתן
בהמלה ממילא תשוב לקדמותה כמו ויכלת ויכלת וימת וימת. ג) ויש אשר
החזרת הנגינה למקומה וחלוף התנועה יחד באים בסבת המפסיק כמו ואכלת
ושבעת וילך וילך מן ילך. ד) ויש אשר הנגינה תשוב למקומה בלי חלוף
התנועה כמו והוצאת והעלית והעלית והוצאת אכל בכסף תשכירני

עֲרֻקְעָנֶען וואו דיא נְגִינָה קומט, דאס איז: ווען איין שווא פֿער-
 בייט זיך בייא זייא אויף איין תְּנוּעָה, אָדער איין תְּנוּעָה קטנה
 אויף איין תְּנוּעָה גדולה, — דיא אורזאכע דער פון איז ווייל עס
 קומט אויף יענע תְּנוּעָה איין נְגִינָה מַפְסֶקֶת, אַסוף פֿסוק אָדער
 איין אַתְנָה — קומט דיא נְגִינָה אויף יענע תְּנוּעָה, וניא צבֿיש

ככי

וְאֶבְלָתִי — והנה בין חלוף מצב הנגינה במפסיק ובין חלוף הנקודות הוא תמיד
 אך במקומה העקרי של הנגינה עד כי יותר יצדק לאמר כי חלוף הנקודה
 הוא תמיד במקום מצב הנגינה באופן שיורגש השנוי
 וכהמשלים הנ"ל (ומזה יִנְעֶנָן באות נוספת אשר בגללה לא תאבד האות זכותה
 בהתנועה כמובן), וע"כ אַחַד אַחַר מִצָּה מִרְאָה אף במפסיק, מַעַט דְּבֶשׁ מן
 מַעַט דְּבֶשׁ ולא אַחַד אַחַר (ע"ד יִנְעֶנָן) מִצָּה מִרְאָה כמו אִמֵר אִמֵר,
 מַעַט דְּבֶשׁ, כמו אִמֵר מן אִמֵר, כי אין חלוף הנקודה כ"א במקום מצב
 הנגינה אשר תמיד לא תנח במפסיק מקומה העקרי והבן — ומלת עֲתָה שהה"א
 בה נוספת כמו סִמָּה היה ראוי להיות מלעיל אף שלא במפסיק, ולהפך מלת
 אֲתָה שבתשלומי הוא אֲנִתָה מן הנקבה אֵת (אֲנִתָּ אֲנִתָּ כמו מן מִלֵךְ מִלֵךְ
 כנודע) שלכאורה הה"א הוא לסימן זכר, וכמו בשם המספר שֶׁבַע, שְׁבַעָה, היה ראוי
 להיות מלרע אף כמפסיק ובלי חלוף הפתח לקמץ ובאו שתיהן מלרע שלא במפסיק ומלעיל
 במפסיק ובחלוף התק"ם ל"ג, וואולי כן היו נגרות בפיות המדברים אשה אחרי רעותה —
 וְאֲנִכִי אֲנִכִי עקר מקום הנגינה הוא בחולם וע"כ הוא בקיום הקמץ אף בתנועה
 שרישית שלפני הנגינה אשר לא תשתנה לשוא בהשמטת הנגינה ממקומה בשביל
 איזה סנה קלה וכמו שהוא בוא"ו המהפך וְאִמֵרָתִי, וכן לרוב ביו"ד היחס אִשְׁרֵי
 עֲרָנִי ובצרא עה"פ כשאין התנועה לפניו בעלת שנוי שְׁלֵמִי (זולתי כשהיא
 באות השמוש שעקרה בשוא לפני תנועה ע"כ יְקִימוּן ולא כמו יִנְעֶנָן הנ"ל לענין
 דין חלוף התנועה במפסיק והבן) וכן להפך בנס"א מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ אֲחֹזֵתִי הִיא
 והבן — והנה ממה שבמשקלי השמות בעלי המלעיל ישתנה תמיד הסגל לשוא
 ביו"ד היחס פֶּרְצִי יִצְרִי כְּרָתִי ראה נצחת היא לאמתת המשפט כי הסגל בהם
 הוא אך תנועה נולדת משבע הכרת שני ננ"ר ובסור הננ"ר השני ממילא ישוב
 השוא כשהיה וכמו באות נוספת אַחֲלָה חִיכִי, וממה שצירא העה"פ כבינוני
 פועל ישתנה תמיד לשוא ביו"ד נוספת אוֹסְרֵי עוֹזְבִי וכו' אות היא כי כן הוא
 משקלו הראשון (עיון יל"א § רל"ב סימן ז') וע"כ הנגינה בו מלרע המגביה
 ויש עוד להאריך בזה .

בְּקִי שְׂבִי פְּרִי כְּלִי אֹנֶן דָּאָם גְּלִיבְכֵעֵן פּוֹן בְּקִי שְׂבִי פְּרִי כְּלִי, הָלִי עָלִי
 צְרִי חֲצִי פּוֹן חֲלִי עָנִי צְרִי חֲצִי; בֵּית עֵין לֹד; זְרַע גָּטַע אָרְצֵן פּוֹן
 בֵּית עֵין קִיל זְרַע גָּטַע, אָרְצֵן אֹד"ג; אֲתָה עֲתָה פּוֹן אֲתָה עֲתָה,
 אֹנֶן דִּיזְעַר רַענְעֵל אִיו אִיוֹף בִּיא פְּעֵלִים צב"ש אָמַר אֲמַרְהָ אָמַרְהָ
 חֲפֻצָּה חֲפֻצוֹ יְכֻלָּה יְכֻלוֹ יְהִי יְחִי פּוֹן אָמַר אֲמַרְהָ אָמַרְהָ חֲפֻצָּה חֲפֻצוֹ,
 יְכֻלָּה יְכֻלוֹ, יְהִי יְחִי. זְאֵלְבָסְט פֻּעַר שְׂטָאָנְדִידִךְ דָּאָם ווען דער פֻּעַל
 עֲנִידִיגְט זײַך מײַט ת"ג הברה מורכבת, מוז בײַא אײַהר בְּלִיבְעֵן
 דִּיא נְגִינָה, וּוּיא צב"ש "יְגֻעֵן יְבֻרָאָן יְדַעֵן, פּוֹן יְגֻעֵן יְבֻרָאָן
 יְדַעֵן" דִּיזְעַר סִימֵן הַיִּסְט חֲלוּף הַקְּדוּזָת.

אנמירקונג) בִּיא דִּיא ווערטער "יְגֻעֵן יְבֻרָאָן יְדַעֵן אֹנֶן דִּיא, קוּמְט
 דִּיא נְגִינָה אִיוֹף דַּעַם שׁוּרְק, יַעֲדָאָךְ פֻּעַר בִּיט זײַך דער
 שְׂוֹא אִיוֹף תְּנֻעָה, נִיכְט נִאכְעֵן רַענְעֵל, דָּאָם דִּיא וועכְסְלוֹנֶג פּוֹן
 דִּיא נְקוּדוֹת צוּא לִיב דִּיא נְגִינָה מַפְסַקְת אִיוֹ נור אִיוֹף דַּעַם אָרְט
 פּוֹן דִּיא נְגִינָה, וּוּיִיל דער נו"ן — וּוּאָס עַר מֵאכְט דִּיא תְּנֻעָה
 מוֹרְכְבָת, אֹנֶן צוּא לִיב דַּעַם מוּס קוּמְעֵן אִיוֹף אײַהר דִּיא נְגִינָה —
 אִיוֹ נור אִיוֹן אִיבְעֵרִינְער בּוּכְשְׂטֵאָב, אֹנֶן צוּא לִיב דַּעַם אִיבְעֵרִינְעֵן
 בּוּכְשְׂטֵאָב פֻּעַר לִירְט קִיוֹן בּוּכְשְׂטֵאָב זײַן גִּיהֶעֲרִינְע תְּנֻעָה, צב"ש
 בִּיא דַּעַם וּוּאָרְט "יְגֻעֵן" וּוּאָס אָן דַּעַם נו"ן קוּמְט יְגֻעֵן, בְּלִיבְט

אויך

שוב מצאתי לאותו המדקדק שכתב בנידון זה וז"ל: והוא
 כי בה"ט תתחלף הפתח בקמץ וע"כ תבוא בה הנגינה מפני הדוש
 התנועה, ולא עשו כן במשקל פֻּעַל (אל נכון שכח מליצת התלמוד:
 זבין וזבין תנרא איקרי!!) שלא יתחלף לפעמים במשקל הַנְּעַר
 נְעַר אחר שיפתח הקמץ שבע"פ לסכת השמטת הנגינה ממנו
 וכמו שנזהרו במלות יוֹבֵל הָיָא (ר"ל לענין דין נכ"א), אולם אף
 אנכי אשאלהו, (מלבד מה שעיקר קושיתו מבוטלת ע"פ
 שיטתנו הנ"ל) ומדוע באמת לא חשו במשקל הַנְּעַר נְעַר שלא
 יתחלף בפעל מן גֻּעַר כגורי אריות וכן גַּעַל זְרַע גָּטַע ודומיהם
 אשר נמצא גם הפעל מהם וכמו שנזהרו בשמות גמל עשן וכו'
 שלא יתחלף בפעל לענין נכ"א, ואף שבשמות משקל פֻּעַל פֻּעַל

אויך דער קמין אויף דעם וא"ז אפילו ווען דיא נגינה גייט פון אים אראפ צו ליב דעם וואס דער ווארט ענדיגט זיך מיט דעם איבעריגען נון יגען; און דאך ערווידערט דאס גיכט דעם פאריגען סימן, נאמליך דאס דיא נגינה קומט אויף דיא פעראנדערטע גהודה, אין געגענטהייל פון דיזען סימן האבין מיר נאך איין סימן, דאס דער גוף בייא דיזע ווערטער איז איבער פליסיג, דען זאנסט ד"ה ווען דער גוף דארף זיין, און דיא נגינה אלזא איז אייגענטליך אויפען שורק, וואלט זיך דאך דער שוא פון וא"ו גיט פערבייטן אויף תנועה.

§ 32) דער קצור פון אלע דיזע רעגעל איז, דאס: 1) קמין, סגל אויף ו סוף, 2) צירא, סגל הברה מורכבת ספר, 3) צירא, פתח ה"ט מצח, 4) חולם, סגל ה"ט חדש, 5) חולם, פתח צוא ליב איין אות גרזנית (קעהל-בוכשטאב) תאר, ארה, 6) חולם, חירק י עני צרי, 7) ת"ג פתח גנובה וואס זיא שטייט אויף איהר אייגענעם ארט רגע, גיכט אבער רגע, 8) סגל, סגל מלך, עטרת, 9) סגל, חירק י קשוי, דחי, 10) סגל, פתח צמח, 11) פתח, פתח בעל, 12) פתח, חירק אויף איין י וואס זיא איז ת"ק בית, גיכט אבער ת"ג חיים, 13) איין תנועה צוא ליב איין איבעריגען בוכשטאב פון

אהו"י

הנזכר מלעיל ובפעלים היא מלרע (ולא כן בנסוג אחור שאז יהיו שניהם מעיל), אולם הלא לא לאלה אשר אין בהם דעה להבדיל בין שם לפעל כללי מלרע ומלעיל, וכמו שיחוש המדקדק הנל להחלפה במשקל פעל הדגוש למשקל פעל הבלתי דגוש, אולם האמת תורה דרכה כי לא חשו להתחלפות התמונות השוות כי אם לבלי הרע את כח התנועה להחליפה מת"ג לתק"ט, ולגרוע חוק הנגינה להסירה מגבירה כי תשרת אך בתור מתג בהמלה וכמו שהוא הדבר לענין נסוג אחור, אולם לא לבלי יפות בשביל זה את כח התנועה להחליפה מתק"ט לת"ג ועל זה אמרו טובי המדקדקים כי אין חשש טעות בלשונו.

אהו"י "אִסְפְּתָא לַיְלָה שְׁחוּ אוֹיְבֵי תִי" פון אוֹיְבֵת (אזים גענאָמטען אַיִן איבערִיגֶר י' ביי דעם פֿינאָני פּוֹעֵל זָכָר (געגענווערטיגע צייט מאַנלִיך) אוסרִי) אָדער צוא ליב דעם ה' וואס האט דיא דייטונג פון אַל, חֲרָגָה אַנְשָׁטֵאט לַחֲרֹן, זיינען מלעיל, אונ דיא איבערִיגע זיינען מלרע.

אנמערקונג) סגל, סגל איז אויך מלעיל אפילו בייא דיא אייניגע גע- ציילטע ווערטער פֿלא פֿלא מָנָא הִנֵּה בָּכָה, אָבוֹאוּהֵל זיי זיינען בייִדע אונרענעלמאסיגע הברות, אויך נמא איז מלעיל (*).

§ 33) נאך דיא פֿילדונג פון דיא ווערטער, צוא זאמען מיט דיא פֿללים פון מלרע אונ מלעיל קומט קיין מאל נישט אזים עם זאל זיין דיא נגינה אויף תק"ל, שיידען נור ווען דיא נגינה איז נסו"א, וואס זיא דינט דארט אלס מתג, אויך קומט נישט אזים דיא נגינה אויף פֿתח ננוכה.

פרק ה' דיא רעגעלען פֿאן מלעיל אונ מלרע
בייא פֿנוים.

§ 34) דער ווארט וואס קומט מיט אפנוי, שייא שם שיי פֿעל שייא מלה, קומט בייא איהם דיא נגינה אויף דיא תנועה וועלכע זיא איז פֿאר דעם אות הפנוי, אלזא קומט אזים, ווען דער אות הפנוי האט נישט זאלפסט אתנועה, איז דיא נגינה מלרע.

אום

(* ואף כי הסגל הוא תק"ט בל"ג ובל"מ לא חשו לו מפני שהוא אך תנועה מוכרחת הבא בטבע שני ננ"ר במשקלי השמות שהם מלעיל כמו און ספֿר קדש מלך ואין לנו צורך אך בכחה הטבעי כפי שהוא בלי נגינה וכש"כ אלה אנה למה נכה (שהה"א הוא ת' למ"ד בתחלתה) שהה"א אשר בשבילה בא הסגל נוספת היא לגמרי, לא כן שדה נאה רעה ודומיהם שגם הה"א גם הסגל עקרים בהמלה כי הסגל לפני הה"א הוא תמורת תנועה אחרת כמו נלה מנלה מנלה יגלה שהם תמורת פֿקד מפקד מפקיד ישמע. ועיין עוד סוף פרק כללי הברה בהערתנו העברית.

(אום צוא מאַקען מעַרקאַזאָם דעם כנוי *) וויא צב"ש "פּקדוּ פּקדָה פּקדָם" אוז"וו פון פֿעל "פּקד ; דְּבְרוּ דְבַרְהָ דְבָרָם" אא"וו , פון שם דְּבַר ; לְמַעַנּוּ לְמַעַנָּה לְמַעַנְם פון מְלָה לְמַעַן , אונג ווען דער אות הכנוי האט זאלבסט אַתְנוּעָה איז דיא נגינה מלעיל (דא איז דער כנוי , פון זיך זאלבסט מעַרקאַזאָם , ווייל ער האט פאר זיך זאלבסט איין הַנּוּעָה **) וויא צב"ש : "פּקדְנִי פּקדְנוּ פּקדְמוּ , דְּבַרְנוּ , עוֹדְנוּ , אא"וו .

§ (35) דִּיא כְּנוּיִם כֶּסֶם כֶּן הֵם הֵן : פּקְדָם כֶּן , דְּבַרְכָם

כ

(*) וזוה הטעם יבא הה"א דְּבַרְהָ פּקְדָה יפְקְדָה במפיק כי כל אשר יכלו לעשות הרגש באות הכנוי כשהיא בלי הנועה עשו . ואולי מזה הטעם יבא עֲזַתִּי כנגינה על הת"ו השני שהוא המורת ה"א נוספת עֲזַתָּה משם עֲזָה שהשתנתה לתו בכנוי כמו הה"א הנוספת במקור הַמְצִיאוֹ בְּקִרְבָתָם טוֹן הַמְצִיָּה קִרְבָּה ואין אנו צריכים לחדש שם חדש משרש עֲזַת על משקל פֿעֵלָה , ויש לחלק בינה לבין יִשְׁרָתְנוּנְךָ .

(***) וזוה הטעם עצמו יבא פּקְדָתָה (שהוא המורת פּקְדָתָה) יפְקְדָה בלי מפיק הה"א (ובפתח לפניו כמו פּקְדָתָם כדין ת"ג מורכבת בלי נגינה שתחלה לתנק"ט) יען כי אות הכנוי מורגשת בפני עצמה ע"י הנועה . — וזה לשון רד"ק אבל כשיש לפני הה"א תו או נון כדגש , הה"א בלי מפיק . והנה טעם דגש הת"ו הוא כמו שכתבנו , שהדגש מורה על חסרון אות בתנועה אחרי הת"ו שהיא (ר"ל האות החסרה) היא אות הכנוי וא"כ אין צורך להמפיק , ורגש הנו"ן אגב גררא נקט , או אולי כיון לטעם ג' מורגשות , ר"ל שלא נכון להיות ג' אותיות מורגשות בהברה אחרי הנגינה , (יעוין יליא § מ"ח סימן 2) ור"ל אחרי שיש דגש בהת"ו ובהנו"ן ואם גם יבא הה"א כמפיק אז בהכרח תבא הנגינה מלרע על אות הכנוי שהיא בתנועה פּקְדָתָה יפְקְדָנָה , (ולא פּקְדָתָה יפְקְדָנָה) , שלא כרצון בעלי הגקוד , והוא שלא לצורך אחרי כי להרגש הכנוי גם הנגינה גם המפיק שניהם למותר המה , יהיה איך שיהיה לא לחנם תלה הרד"ק חסרון המפיק בדגש הת"ו והנו"ן , ואותו המדקדק ראה את מציאת הדגש ונמל עליה וימחר להחליט ועל ספר לחֶקְהָ כי ע"כ יבא בְּהַשְׁמָה וְאַתְנַנָּה בלי מפיק הה"א מפני הדגש שלפניה מבלי התכונן על טעם הדבר ומבלי הבט על פרסום בטול הדבר הזה , ולא ראבינאוויץ שנה בזה שהשב את המלות האלה בין הזרות כי אם הוא .

יָבֵן דְּבָרֵיכֶם יָכוֹן , דְּבָרֵיהֶם יִהְיוּ קוֹמְטֵי אִימֶער דִּיא נְגִינָה אוֹיף זַיִיא , אַפּוֹואַהל זַיִיא הָאָפּען זַעלְפֶסט אַתְנוּעָה , אום צוּא מֶאכען מְעַרְקֶזאַם דַעם ס' אונ דַעם ן' וועלכֶע זַיִיא אונטֶער שַיידען דַעם מִין (געשלאַכט) מֶאַנְלִיך צוּא ווייבֶליך , נֶאכען סָנל וואס ער איז אַינע שְׂוואכֶע תְנוּעָה .

אנמערקונג) דאס גלייכען קומט דיא נגינה בייא פעלים אן פנוים אויף יתם יתן שמתתם יתן אמתתם יתן .

§ 36) אַינינע פנוים גייען ארויס פון דעם רענעל: פֿקדֶך , דְּבָרֶךְ אִיז מלרע , אַפּוֹואַהל דער אות הבנוי נֶאמְלִיך דער ענדֶע כ' הָאט זאַלפֶסט אַתְנוּעָה , דְּבָרֶיך פֿקדֶתוּ פֿקדֶתָה (פֿקדֶתם יתן פֿקדֶתָך ("") אִיז מלעיל , אַפּוֹואַהל דער אות הבנוי נֶאמְלִיך דער דְּעַר ו' דְּעַר ה' דְּעַר ס' אונ דְּעַר ן' הָאָפּען נִיט זאַלפֶסט אַתְנוּעָה , דַען דְּעַר י' פֿון ״דְּבָרֶיך״ אִיז נִיט פֿון פֿנוי זאַנדֶערען ער נִיהֶערט צום שם פֿון דְּבָרִים , דאס גלייכין דער ת' בייא דִיא אִיבֶערינע אִיז אַנשטאַט דַעם ה' פֿון פֿקדָה נִיט פֿון פֿנוי ; נאך סַעֵהר אִיז צוּא פֿעוואונדֶערין דאס דְּבָרֶךְ פֿקדֶךְ צִדְקָתָךְ אִיז מלרע , פֿקדֶתָךְ ("") אִיז שֶׁאן מלעיל , אונ מיט נגינה מַפְסַקת קומט פֿקדֶךְ דְּבָרֶךְ צִדְקָתָךְ , געפֿיטען דַעם שְׂוֵא אונ דַעם אָרַט פֿון דִיא נְגִינָה , פֿקדֶתָךְ געפֿיטען דַעם פֿתח אָפּער נִיט דַעם שְׂוֵא אונ דַעם אָרַט פֿון דִיא נְגִינָה .

אנמערקונג) דִיא אונזאַכֶע פֿון אַלע דינע זאַנדֶערבאַרְקִיטען . וואס מיר וועלין איהר אויף פֿיר אִיין רענעל מאכֿין , אִיז נאך אונזֶער

מיינונג

(" באלה השנים נוכל לאמר יען כי הם נקצרים מן פֿקדֶתָהוּ פֿקדֶתָהּ (עיין תל"ע § רסח) .

("") אַתְבֶתָךְ (רות ד'), שוֹכְבֶתָךְ (ישעיה סו) . ("") ילדֶתָךְ (ירמיה כ"ב) אַכְלֶתָךְ (יחזקאל כ"ח) ילדֶתָךְ (שה"ש ח') רֶאֶתָךְ (איוב ס"ב) וּמַלַּח תְּבַלְתָךְ (שה"ש שם) בקמץ אף כלי מסטיק הוא כשביל השמטת הנגינה מסקומה ויהיה ת"ק ה"ס כלי נגינה .

מִיִּנְנָה אֵלֶּזָא, "''") נֹר פֶּאֲרָהֶעֶר מוֹזֶעַן מִיר הִיר בְּרִיִּנְנָעֵן אִיִּן רֶעֶנְעֶל
וָאָס אִיבֶּעֶר הוֹיפֶט וועלען מִיר אִי"ה שְׂרִיבֶּעֵן פֿון אִיהֶם אִין חֶלֶק
הַשְּׂמוֹת, דִּיזֶער רֶעֶנְעֶר אִיז אֵלֶּזָא; דִּיא ת"ג קִמֵּץ אונג צֶרָא (אונג
מֵאֵנְכֶע מֵאל אויך חוֹלֶם) ווען זײַא קוֹמֵט אױס צוּא זײַן דִּי דִרִיטֶע
תִּנּוּ' פֿון דִּיא נְנִינָה, פֶּעֶר־בֵּיטֶען זײַא זײַך אויף שָׂוֵא, זֵאלבֶּסט פֶּעֶר-
שְׂטֵאנְדִלִיך דָּאָס אויב פֶּאר דִּיזֶען שָׂוֵא קוֹמֵט אױס צוּא שְׂמִיִּן נָאך
אַשָׁוֵא וָאָס עֶר מוּז זײַן גֶּע. פֶּעֶר־בֵּיט עֶר זײַך אויף תִּנּוּעָה
קֶלָה ווִיא מִיר הָאָבִין שָׂאן פֿון דָּעם גֶּעֶשְׂרִיבֶּען אִיִּנְיֶע מֵאל. זֵא
אִיז דֶּער רֶעֶנְעֶל פֿון קִמֵּץ צֶרָה ווען זײַא זײַנְען־דִּיא דִרִיטֶע תִּנּוּעָה
פֿון דִּיא נְנִינָה. שײַדֶען נֹר ווען זײַא קֶעֶנֶן זײַך גִּיט פֶּעֶר־בֵּיטֶען
אויף שָׂוֵא נָאך דִּיא פֿונְקֶטֶען וָאָס מִיר וועלִין אִי"ה דָּאָרט אויפֿֿין
אַרְט שְׂרִיבֶּעֵן. פֿלִיבֶּעֵן זײַא ווִיא גֶעווען אונג עֶס קוֹמֵט אויף זײַא
אִיִּן מִתְּנֵן ווִיא דֶּער רֶעֶנְעֶל אִיז; אויך מוֹזֶעֶן מִיר בֶּעֶקֶאָנְט מֵאָכֶען

הִיר

"''") מוֹדַעַת הִיא מְכוּכֶת הַמִּדְקָדִקִים בַּעֲנִין מִצַּב הַנְּגִינָה אֶצֶל הַכְּנוּיִם, גַּם
הַכּוּכָב הַמֵּאִיר בַּשְּׁמִי הַדְּקֹדֵק הֵלֵא הוּא הֵרֵב הַמְּנוּחַ אֲדָם הַכֵּהֵן ז"ל לֹא יֵהֵל פֶּה אוֹרוֹ
וְהַנִּיחַ הַדְּבַר בַּצ"ע, וְהַיּוֹתֵר גְּרוּעָה הִיא שִׁיטַת אוֹתוֹ הַמִּדְקָק שֶׁהַנְּגִינָה אֶצֶל הַכְּנוּיִם
חִבָּא תְּמִיד בַּלֵּה"פ אִם הִיא כַּתְּנוּעָה בִּין בַּשְּׂעִלִים בִּין בַּשְּׂמוֹת, אֲבָל מֵה יַעֲנֶה עַל
כָּל שֵׁם נִקְבָּה שֶׁהַנְּגִינָה בְּתוֹ כִּמוֹ צְדֻקָּתִי צְדֻקָּתוֹ וְכֵן נִקְבִּית רַבּוֹת בַּכְּנוּיִ מִכ"ע
כִּמוֹ צְדֻקָּתִי וְכֵן כָּל הַמְּשַׁקְלִים שְׂסוּפִם יֵית זֵית יֵין זֵין כִּמוֹ אַחֲזֵתִי
אַחֲרֵיתוֹ מְלֻכּוֹתוֹ קֶרְבָּנוֹ רֶעֶבּוֹנוֹ שְׂכָלִם מִלְרַע אִף אִם לֵהפ"ע הִיא כַּתְּנוּעָה.
שׁוֹב מִצֵּאתִי בַחֶלֶק שְׁנֵי מִסְפְּרוֹ שֶׁכָּתַב כַּמְּתַנַּצֵּל שֶׁשָּׂכַח לְהוֹצִיא מִכֻּלּוֹ הַכּוּלָּל הַזֶּה
כִּי ת"ו הַנִּקְבָּה בַּשְּׂמוֹת חִבָּא בַּה הַנְּגִינָה לְעוֹלָם אִף אִם לֵהפ"ע כַּתְּנוּעָה וְכָתַב בַּהֶעֱרוּחִיו
שֵׁם הַטַּעַם: וְהוּא כְּדִי לְהַרְגִישׁ הַיִּטֵּב אֶת הַת"ו לְפִי שֶׁהִיא מִתְּחַדְּשֶׁת וְכֹאֵה ת' הַה"א
שְׁבִיחִידָה צְדָקָה (וּמְדוּעַ לֹא פִּקְדָתֶם פִּקְדָתֵן מִלְרַע שֶׁגַּם בְּהֶם הַת"ו הִיא תִּמ' ה"א
חִנְקָבָה פִּקְדָה? וַיּוֹתֵר טוֹב הִיָּה לוֹ לֵאמֹר: לְהַבְדִּיל בֵּין שְׂרָתִי יוֹד הַכְּנוּי לְבִין
שְׂרָתִי יו"ד נוּסַפֶּת) אֲבָל כְּדִי רִיק יִגַע לְהַתְּחַזֵּק בְּעַד שִׁיטְתוֹ וְלֹא תִּתְּכּוֹנֵן כִּי לֹא עַל
הַמְּשַׁקֵּל שְׂסוּפּוֹ יֵה לְכַדּוֹ עוֹתָה שִׁיטְתוֹ זֹאת כִּי עַל כָּל הַמְּשַׁקְלִים שֹׂאוֹת וְתִנּוּעָה
נוּסַפּוֹת עַל הַשְּׂרֵשׁ כֹּאֵלָה שֶׁהוֹכַרְנוּ לְמַעֲלָה, וְזֹרוֹת עוֹד יוֹתֵר מִתְּמִיהוֹת בְּשִׁיטְתוֹ זֹאת
בַּחֶפֶץ בַּעֲלִיָּה לְמַתְּחָה גַּם עַל כְּנוּיִ יָכֶם יָכֵן אֵךְ לֹא רִצִּיתִי לְהַאֲרִיךְ עוֹד, אִוֹלָם
לְפִי שִׁיטְתִי הַכֹּל עַל מְקוֹמוֹ יֵבֵא בְּשָׁלוֹם אִין פֶּרֶץ וְאִין יוֹצֵאת.

היר . 1) דאס דיא פארמע פעל וויא צביש "בְּקֵד שְׂמֵר זְכָר" אור"ג
איז דיא ערשטע פארמע פון פעלים . אונ דער משקל אָדער דיא
פארמע פעל וויא צב"ש דְּבַר הַכֶּסֶם זְכָר עֲשֵׂן אור"ג איז דער ערשטער
משקל פון שמות . 2) יעדער משקל קאן זיך פון אים אים בילדען
נאך איין משקל נִכְבָּה (ווייבליכעס געשלאַכט), אַלֹּא איז אויך פון
משקל "פעל" בילדעט זיך נאך איין משקל "פעלה" . וויא צב"ש
דְּבַר דְּבָרָה , יַעֲצֵט קַעֲרִין מִיר זיך צוא אונזער זאך אונ מיר
זאגן אַלֹּא : דיא פעל' הנקוד זיינען בייא דיע אן פֿלוג זאנדער-
פארע כנוים אפ געטראטן פון רענעל אונ זייא זיינען גינאנגען
מיט איין אַנדער ווענ אום צוא פֿעהיטען דיא פארמע פון ווארט ,
נאמליך , דער פ' הפעל ד"ה דער ערשטער אות פון שרש זאל
זיין מיט שוא , אונ דער ע' הפעל ד"ה דער אַנדער אות פון שרש
זאל זיין מיט תנועה זא וויא עס איז בייא דיא איפֿערינע כנוים
וועלכע זייא זיינען דער נאגין גרעכטער טהייל , וויא "דְּבַר : דְּבַר
דְּבָרָה אונ אַלֹּא ווייטער, בְּקֵד : בְּקֵדוּ פֿכֵדָה אוא"וו , בְּקֵדוּ : בְּקֵדוּ
בְּקֵדוּהוּ אוא"וו , בְּקֵדְתִי : בְּקֵדְתִּי בְּקֵדְתִּי" אונ אַזא ווייטער ,
אונ דאס גלייכין בייא דיא איפֿערינע דבורים וויא בְּקֵדְנוּ בְּקֵדְתִּי
אונ אַזא ווייטער , קִמַּט אַלֶם אִוִים ווען דער ווארט קִמַּט מיט
אַכּוּי עס זאל זיין דער ערשטער בוכשטאב מיט שוא , וויא דער
רענעל איז בייא דיא דריטע תנועה פון דיא נגינה אונ דער אַנדער
בוכשטאב איז מיט תנועה , אונ ווען אפֿער בייא דיע אן פֿלוג
אונרענעלכאסינע כנוים וואלט דיא נגינה גינאנגען נאך דעם
פארנען רענעל , ד"ה זיא זאל זיך שטעלין אויף דיא תנועה וואס
פאר דעם אות הכּוּי , וואלט שאן דער ווארט סווען קוסען אן
אינע אַנדערע פארמע "דְּבָרָה בְּקֵדָה" דען דיא אַנדערע תנועה
פאר דיא נגינה ויערט דאך גיט פֿערענדערט אויף שוא ; דְּבָרָה *)
פֿקרתו

(*) הנה עיקר טעם מצב הנגינה בכנוי זה הוא מפני כי בא על משקל פעל ואנכי סדרתי אותו בין הכנוים הזרים לכלול אותם בשיטה אחת .

פְּקַדְתִּי פְּקַדְתָּהּ פְּקַדְתָּם פְּקַדְתָּן פְּקַדְתָּךְ (*), וּוּיָא דְעַר רַעְנַעַל אִיז
 דָּאס דִּיא דְרִיטַע תְּנוּעָה פּוֹן דִּיא נְגִינָה מוּז פֶּעֶרְעַנְדֶּרְט ווערען
 אויף שווא אונ דער שווא נע וואס פאר איהר מוז פֶּעֶרְאָנְדֶּרְט
 ווערין אויף תְּנוּעָה וואס זיא הייסט תנועה קלה, דען דער סתג
 קומט ניט אויף דִּיא דְרִיטַע תְּנוּעָה פּוֹן דִּיא נְגִינָה שׁוּיִדֶּען נור ווען
 זיא קאן ניט פֶּעֶרְאָנְדֶּרְט ווערין אויף שווא (**); אונ דאס גלײַכִּין
 בײַא דעם שם נִקְבָּה פּוֹן מִשְׁקַל פֶּעַל, דְּבַר (אָדער פֶּעַל, זִקֵּן)
 נֶאֱמָרְדִּי דְּבָרָה (אָדער זִקְנָה) וואס בײַא אים קומט אױס דִּיא פֶּאָרְמַע
 פּוֹן וואַרְט ווען ער אױז מיט אַכְנוּי עס זאל זײַן חִירַק שׁוּא (***) ד"ה
 דער ערשטער אות מיט חִירַק תְּנוּעָה קלה, אונ דער אַנְדֶּער אות
 מיט שׁוּא ווײַא: דְּבָרְתוֹ צְדָקְתוֹ (זִקְנָתוֹ) דְּבָרְתִי צְדָקְתִי (זִקְנָתִי)
 אוא"וו, מוז אויך קומען בײַא דעם כְּנוּי דִּיא אויף אים דִּיא נְגִינָה

דברתך

(*) מלכד אשר לא יהיה הברל בפעל נקבה בגזרת השלמים עם הכנויים
 בין בנין הקל לבנין פֶּעַל בנפילת הרגש מפני אות שואית .
 (***) וזוה הטעם נראה לי לא נמצא בכל כה"ק כנויי נוכחים ונוכחות עם פעל
 עבר נקבה נסהרת או רבים נסתרים, יען כי אז תשתנה המלה בהכרח מתמונתה
 החמירית, פֶּעַל לבא בתמונת פֶּעַל פְּקַדְתְּכֶם כֵּן פְּקַדְוֹכֶם כֵּן, וכן בעתיד
 ממשקל אֶפְעַל אשר דין העי"ן לבא בכנויים בקמץ כמו יִשְׁאָלוּנִי ופה יבא בהכרח
 יִשְׁאָלוֹכֶם כרין תנועה שלישית שלפני הנגינה, ע"כ יבא בהם גוף הפעול נפרד
 ביחס הפעול ולא בכנוי כמו פְּקַדְתָּה אֶתְכֶם פְּקַדוּ אֶתְכֶם יִשְׁאָלוּ אֶתְכֶם,
 משא"כ בכנויי הקנין כֶּם כֵּן הֵם הֵן אס יבא גוף הקינה נפרד ביחס שאליו,
 אזי עלינו להרבות במלים ובאותיות ולאמר: הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לָכֶם - לָרֶם, תַּחַת
 אשר כעת יאמר: דְּבָרֵיכֶם - הֵם .

(***) ולא יבא גם הוא בתמונת פֶּעַל צְדָקְתוֹ צְדָקְתָה בלי מסיק כרין ת"ג
 בלי נגינה או צְדָקְתָה במסיק, כי הנה מלכד אשר או לא יורגש בכל הכנויים
 את הכנוי שהיא בלי תנועה, ואשר אז תתבלבל כל שיטת הכנויים, הנה תשתנה
 עוד התמונה בין יחידה לבין רבות אשר שמה בהכרח יבא בתמונת פֶּעַל
 צְדָקוֹתַי צְדָקוֹתֶיהָ צְדָקוֹתֶיךָ וכו' כמובן מאליו, ולהפך בשם זכר כאשר
 יבא ברבים או בהכרח יבא בתמונת פֶּעַל דְּבָרָיו דְּבָרֶם וכו' כמובן .

דְּבַרְתָּךְ צִדְקַתְךָ (זְקֵנְתָּךְ), וַיִּיל זֶאֱנָכְס דָּהּ וַוען זַיא וואַלט נִיט
 קוּמַען אויף אים וַיִּיל עַר הָאֵט זֶאֱלֶבְסַט אַתְּנוּעָה, וואַלט אויס
 קוּמַען דִּיא פֶּאַרמַע פּוֹן וואַרט דְּבַרְתָּךְ צִדְקַתְךָ (זְקֵנְתָּךְ), אַלֶּזָּא
 זַיִנען דִּיא בְּעֵלִי הַנְּקוּד בַּיָּא דִּיזַע זִיבַען פֶּנּוּיִם אַב גַּעטְרֶאמִין פּוֹן
 רַענַעַל אום צוּא הִיטַען דִּיא פֶּאַרמַע פּוֹן וואַרט, אויסַער בַּיָּא דִּיא
 פֶּנּוּיִם יָכֵם יָכֵן יְהִים יְהִן דְּבַרְיִכֶם יְהִן דְּבַרְיִדֶם יְהִן וואַס זַיָּא מוּזַען
 הָאֲבִין אויף זַיָּךְ דִּיא נְנִינָה וַיָּא מִיר הָאֲבִין אויבִין גִּישְׂרִיבִין,
 אום מַעַרְקוּזִאם צוּא מֶאֱכִין דָּאס גַּעשְׁלֶאכְט, דָּא מוּז שׁוֹיִן נִיט
 וַיִּילענְדִּיג פֶּעֶרֶאנְדַּעַרְט וַוערִין דִּיא פֶּאַרמַע פּוֹן וואַרט אונ קוּמַען
 חִדְק תְּנוּעָה קֵלָה אונ שוּא, נִיט שוּא אונ תְּנוּעָה נָאךְ דִּיא
 פֶּאַרמַע נָאךְ.

און דער מיט איז שוין אויך רעכט וואס פֶּקְדָּךְ דְּבַרְךָ צִדְקַתְךָ
 איז מלרע, און פֶּקְדָּךְ איז מלעיל, וַיִּיל זֶאֱנָכְס וואַלט מוּזַען
 קוּמַען פֶּקְדָּךְ, און דָּאס גַּלִּיכַען איז אויך רַעכְט וואַס מיט נְנִינָה
 מַפְסַקַת קוּמַט פֶּקְדָּךְ דְּבַרְךָ צִדְקַתְךָ גַּעבִיטַען דַּעס שוּא אויף סגל
 און דַּעס אָרְט פּוֹן דִּיא נְנִינָה, און פֶּקְדָּךְ, גַּעבִיטַען דַּעס פֶּתַח
 אויף קָמִין און נִיט דַּעס שׁוּא אויף סגל, עַס זַאל גַּעבִיטִין וַוערִין
 דַּער אָרְט פּוֹן דִּיא נְנִינָה *) וַיִּיל דָּאן וואַלט שָׂאן מוּזַען אויס
 קוּמַען פֶּקְדָּךְ נִיט וַיָּא דִּיא פֶּאַרמַע איז.

און דִּיא איבַּערינַע פֶּאַרמַען, נֶאֱמַלִיךְ אַלַּע בְּנִינִים פּוֹן אַלַּע
 נְזוּדוֹת אִין זַיִיעַרַע אַלַּע צַיִיטַען בַּיָּא פַּעֲלִים, און אַלַּע מַשְׁקִלִים
 בַּיָּא שְׁמוֹת גַּיִיעֵן שׁוֹיִן נָאךְ, נָאךְ דִּיא עַרְשֻׁטַע פֶּאַרמַע, נֶאֱמַלִיךְ

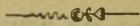
נאך

(*) ואשר אז היה הדיון לביא פֶּקְדָּךְ בקמץ להס"ע אף כלי נ"ם כדיון
 לפני שוא המשתנה לפעמים לתנועה. וראיתי לאותו המדקדק שכתב כי באמת יבא
 פֶּקְדָּךְ בה"מ ופֶּקְדָּךְ בלי ה"מ, וכל פעלי נקבה עם כנוי יך הבאים ככה"ק
 אֲכַתְּךָ יִלְדָּתְךָ שלא בה"מ, יִלְדָּתְךָ רֵאֲתָךְ בה"מ זרים הם על דעתו,
 אולם הנשמע ורות כמות? ואשר נשען על המלה חֲבַלְתָּךְ שבא בקמץ אף בלי
 נ"ם משענת קנה רצוף היא לו באשר שם בהכרח התחלף הפתח לקמץ מפני
 הנגינה שירדה למטה כמובן.

נאך דעם ערשטען בנין פון דיא ערשטע גזרה בייא פעלים, דאס איז פעל, פקד, און נאכען ערשטען משקל בייא שמות דאס איז פעל, דבר, דען דאס איז דאך געוויס ניש קיין פארמע, דאס דער זאלפינער בנוי זאל זיך אפט אנדערין, דא מלרע און דא מלעיל, וויא צב"ש פקדתם מלעיל, הפקידתם צותם מלרע, דבר'יך מלעיל גדול'יך מלרע.

דיזע אורזאכע נאמליך צוא היטען דיא פארמע פון ווארט רעכענען מיר פיר איין רעגעל, און מיר גאנען איהם: "שמירת התמונה".

אנמערקונג) אייניגע נגינות האבין זיך איין נישטעלטען ארט אים ווארט וואס זייא שטעלין זיך אימער דארט, אונגעאכ-טעט צוא דיא נגינה איז מלרע צוא מלעיל, דארום דארף מאן ניש קוקין אויף זייער ארט צוא שטעלין דארט דעם טאן, זאנדערין מאן זאל קוקין נור אויף דיא רעגעלין פון מלרע און מלעיל. און דאס זיינען דיא נגינות וואס זייא האבין זיך זייער נישטעלטין ארט אים ווארט: דער יתיב איז אימער פאר דעם ערסטען אות עשב, תלישא גדולה איז אימער אויף דעם ערשטען אות חית הארץ; סגל, זרקא, תלישא קטנה שטאלען זיך אימער אויף דעם לעצטין אות אים ווארט "ויאמר האדם ויצר", אויך דער פשטא שטעלט זיך אימער אויף דעם לעצטען אות "חיה" נור אפער ווען דיא נגינה דארף זיין מלעיל קומט אויך אויף יענע תנועה איין פשטא לחם.

פרק ו' דיא רעגעלען פון נסוג אחר.

§ 37) נ"א הייסט ווען דיא נגינה האט בעדארפט זיין מלרע און זיא ווערט מלעיל. נור בעפאר מיר וועלין שרייבין דיא רעגעלן פון נ"א, ד"ה דיא פונקטען וועלכע עם פאדערט דאס דיא נגינה זאל ווערין נ"א, וועלין מיר ערקלערין דיא דייטונג פון נ"א,

ד"ה

ד"ה איהר ווירדע אין ווארט, אונ וויא אזוא עם ווערט אזוא, ד"ה אויף וועלכען גרונד איז גענרינדעט איהר ווירדע, נאכהער וועלין סיר ערקלערן דיא אורזאכע וואס פריינגט מיט עם זאל טוען זיין ג"א, אונ הערנאך וועלין סיר שרייבן דיא פונקטיון.

דיא ווירדע פון ג"א אין ווארט איז מער ניט אלס סתג, אונ דער גרונד פון דעם איז אלזא: מאנכע מאל קומט פאר עם זאל זיך רעכענען צווייא ווערטער פיר איין ווארט, אונ איין ווארט דארף נאטידליך ניט האבן צווייא גנינות עם זאל זיך דער ווארט צערטהיילען אין צווייען, נור דאס יא אויף דיא דריטע התנעה פון דיא גנינה קומט אמתג וועלכער האט דיא קראפט צוא ציהען דיא הכרה אויף וועלכע ער קומט וויא אהלבע גנינה; מאנכע מאל קומט איין גנינה משרת אויף דעם ארט פון סתג, וויא צב"ש, "ומלאו" אבער ער האט נור דיא קראפט אונ דעם רענעל פון סתג, אלזא ווען צווייא ווערטער רעכענען זיך פיר איין ווארט קאן דער ערסטער ווארט קיין גנינה האבן נייך דער צווייטער ווארט האט דיא גנינה, זאנדערין נור זיא רעכענט זיך אלס סתג, אונ זיא מוז זיך אלזא אויך שטעלין אויף דעם ארט פון סתג, אונ ד"ה: "נסוג אהור", ד"ה דיא גנינה פון ערשטען ווארט רוקט זיך אב פון איהר ארט אונ שטעלט זיך אויף דעם ארט פון סתג אונ דינט אויך אלס סתג אונ האט אויך דעם רענעל פון סתג ד"ה דיא הכרה אויף וועלכע זיא קומט מוז זיין הכרה פשוטה.

יעצט וועלין סיר שרייבן דיא אורזאכע פון נסוג אהור, ד"ה וואס פריינגט מיט דאס צווייא ווערטער זאלין זיך רעכענען נור אלס איין ווארט דאס דער ערשטער זאל פערלירען זיין גנינה; דיא אורזאכע דער פון איז: "קבדות הסבטא" (דיא שווערקייט אויף דיא אזים שפראכע) אדער וויא עם הייסט בייא דיא סדקדקים "קרבת הטעמים" (דיא נאהונג פון דיא טראס), אונ דאס איז אלזא, ווען איין ווארט איז גישלאסן צום צווייטן מיט איין

נגינה משרת, ביים עֲרֻשְׁטִין וואַרט קומט אויס נאָכען רענער דאָס דיא נגינה זאל זיין מררע, אונ דיא נגינה פון צווייטן וואַרט איז אויפֿין עֲרֻשְׁטִין בוקשטאב, הייסט עס צווייא נגינות שטייען איינע נעפען דיא אנדערע אהנע עס זאל זיין צווישין אליידינע תנועה אדער אשוא נע, וואס דאס איז שווער אויף דיא אויס שפראכע, אונ אב שטעלין זיך עטוואס צווישען קאן מאן ניט, ווייל דער עֲרֻשְׁטער וואַרט איז געיאנט צום צווייטן דורך דיא נגינה משרת, אין אזא פאל רעכענען סיר ביידע ווערטער נור פיר איין וואַרט, אונ דער עֲרֻשְׁטער וואַרט פערלירט שאן אלא זיין נגינה, אונ זיא דיא נגינה, פערלירט שאן איהר נוינדע, אונ רוקט זיך אב פון איהר אַרט אונ שטאלט זיך אויף דיא דריטע תנועה פון דיא צווייטע נגינה צוא דינען אלס סתג, וויא צכ"ש: "מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", ווען אפער ניט, דה ווען עס איז דא צווישין ביידע נגינות איינע ליידינע תנועה אדער אשוא נע דא איז שאן קיינע אורזאכע (*) עס זאל זיך רעכענען ביידע ווערטער

פיר

(* כל הרואה את לשון המדקדים בבארם לנו סכת הנס"א יבין את כונתנו במה שהארכנו בענין הזה ואל מה ירזומן מלינו אלה גם יבין מה שהבאנו לקמן בהרוגמאות את הרוגמא אַכְלָתֵי לַחֵם אף שלכאורה איננו שייך לענין נס"א גם לקיים בזה דעת אלה המדקדים המקיימים את הנגינה במלות נַעְרָמוּ נַעְמְדָה, גם להסיר בזה את קושית אותו המדקדק (אשר גם הוא מקיים את הנגינה במלות נַעְמְדָה נַעְרָמוּ אשר הטעם לדעתי הוא כי הנס"א לא לבד כי דין מתג לו להיות הברה פשוטה כי אם בעצם הוא מתג כנגינת משרת הבאה עם מפסיק במלה אחת) מדוע לא תסוג הנגינה ממלה השניה ממקומה? כי אחרי שהנס"א ישרת בתורת מתג בחמלה הנה אין כל מקום להקושיא הזאת, כי המתג יבא לפני הנגינה ולא לאחריה, ואף אם נהפוך הקערה על פיה ונאמר כי הנגינה השניה הנסוגה אחור תשאר בערכה והנגינה הראשונה הנשארת במקומה תשרת בתורת מתג, אך מי נדחה מפני מי? זאת ועוד שנית כי אך להנגינה כללי מלרע ומלעיל ולא להמתג והוא כאיש מגן הולך תמיד לפני הנגינה בתנועה השלישית או לפני שוא נע, מלבד אשר יש עוד לתרץ גם לדעת אלה אשר אינם חושבים את הנס"א

פיר איין וואָרט פֿעֿרלירט שוין ניט דער עֿרשטער וואָרט זיין
 ננינה ד'ה זיא גייט ניט אַראַפּ פון איהר אָרט אונ פון איהר
 ווירדע, ד'ה זיא האט דעם רענעל פון ננינה צוא שטיין אויך
 אויף הַבְּרָה מורֿפֿבַּת וויא צב"ש "מְאִירַת עֵינַיִם אֲבִלְתִּי לֶחֶם; אֲבִל
 מַעַט, אונ דאס גלייכען ווען דער עֿרשטער וואָרט איז אַב נע-
 טיילט מיט ננינה מִפְּסָקַת איז אויך קיינע אורזאָכע עס זאל
 דארפֿען זיין נ"א, וויא: "כֹּאשֶׁר שָׁמַע עֲבָד".

אנמערקונג) מִפְּסָקִים הייסן בייא דיא רענעלין פון נ"א (* אַלע
 ננינות, אויסער דיא אַכט משרתים.

§ (38) יעצט וועלין מיר שרייבן דיא פונקטין וואס עס
 פאדערט צום נסוג אַחור :

(1) דער צווייטער וואָרט זאל זיין מיט גני' מִפְּסָקַת, דען
 ווען ער איז אויך מיט ננינה משרת קאן ער זיך ניט רעכענען
 פיר איין וואָרט מיט דעם עֿרשטין בייא דעם דין פון נ"א (**),
 בלייבט שאן אַלזא דיא ננינה פון עֿרשטין וואָרט אויף איר אָרט
 אונ בייא איהר ווירדע, וויא צב"ש מעל זבַח השְׁלָמִים.

(2) דער עֿרשטער וואָרט זאל זיך ניט ענדיגען מיט אַזא
 הַבְּרָה וואס זיא מוז האַפֿין אויף זיך דיא ננינה אונ דאס איז אויף
 דרייא אַרטען: (1) תִּג הַבְּרָה מורֿפֿבַּת וועלכע זיא קאן ניט פֿער-
 וואַנדעלט ווערין אין תק'ט נאך דיא פונקטין וואס מיר וועלין
 ווייטער שרייבן. (2) דיא ענדע ווערטער תָּם תָּן כֶּס כֶּן יְהִי הֵן

וואס

למתג רק כי שוה הוא למתג שלא יבא רק על ה"פ, אשר ע"כ יביטו בעין רעה
 על הנס"א שבמלות נַעֲרָמוּ נַעֲמָדָה אך לא רציתי להאריך עוד.

(* אויך בייא דיא רענעלין פון דגש, אָפֿער בייא דיא פֿער-
 בייטונג פון דיא תנועות רעכענען זיך פיר מִפְּסָקִים איפער הויפט
 סוף פֿסוק אונ אַתְּנָח.

(**) אָפֿער בייא דיא רענעלין פון דגש רעכענען זיך, אויך
 צווייא משרתים פיר איין וואָרט.

וואס זיין מוזין אימער האבן אויף זיך דיא ננינה . (3) ווען דיא לעצטע תנועה איז פאר דעם אות הכנוי , וואס זיא מוז האבן אויף זיך דיא ננינה סערקואם צוא מאבין דעם כנוי , איין בייא שפיל אויף דינע דרייא ארטען : „יבֿלֿ היא , עֿדית עֿדי ; והבֿאתם שֿמה ; תאכלֿךֿ אשׁ , תכֿריתֿךֿ חרב * . (3) דיא תנועה אויף וועלכע דיא ננינה בארף זיך אב רוקן זאל זיא גיט זיין הכרה מורכבת (**), דען וויא מיר זאגן אז נסוג אהור האט דעם דין פון סתג אונ סתג קאן דאך גיט קומען אויף הכרה מורכבת אדער אויף תנועה קלה , ווען אפער דיא תנועה איז נא הכרה מורכבת , מוז שאן דיא ננינה בלייבן אויף איר ארט אונ בייא איהר ווירדע , דען ווען פון איהר ארט אונ ווירדע וועט זיא אראב גיין , אונ צוא דינען אלס סתג וועט זיא אויך גיט האבן קיין ארט , וועט דאך פון איר גאר קיין זכר גיט בלייבן אין ווארט (**). וויא צב"ש „ונסלה לו למטה דן , בארום ווען זיא קאן נא געפינען איין ארט אין ווארט צוא דינען אלס סתג , זאגאר אויף דיא פירטע תנועה פון דיא ננינה , רוקט זיא זיך אב דאהין , דען זא איז אויך דער רעגעל בייא סתג (זעה ווייטער אין דיא רעגעל פון סתג) , וויא צום בייא שפיל „העמודים ; גערמו מים

נעמדה

(*) וכן דודי לך כמה פעמים דודי צח בהיותו חי (מלכים א' י"ב דכ"ו סימס כ' י') ועוד . ויוצא מזה אחותי את , בכורי אתה , אשר גם מבלעדי זאת פתחות האלף בחזרת הנגינה למקומה זרות היא , ועין יד לנקוד שנתן טעם אחר בשתי המלות תאכלֿךֿ תכֿריתֿךֿ הנל והמבין יבין לבחור בין שני הטעמים האלה .

(**) זבחת דוא האסט געשלאכטעט דארף זיין נאכען רעגעל מלעיר , „וזבחת דוא וועסט שלאכטען מאכט דער ו' עס זאל זיין מלרע , נור אפער בייא קרבת הטעמים „וזבחת פסח“ בלייבט דיא ננינה מלעיל אפואהאל דיא תנועה איז הכרה מורכבת , דען דאס הייסט גיט נסוג אהור צוא ליב קרבת הטעמים , זאגן דערין דיא ננינה האט זיך גאר לכתחלה גיט אראב גערוקט פון איהר ארט נאמליך פון פתח עס זאל גיט ווערין קרבת הטעמים .

נְעֻמָּה יַחַד דָּעַן דִּיא תְנוּעָה פֿון ע' אַיז תְנוּעָה קִלָּה פֿון גַּעֲרִים
נְעֻמָּד וּוּאָס אויף אִיהֶר קָאן נִיט קוֹמֶען דֶּער מִתְּנָ אוד'ג' דֶּער נסו"א

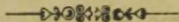
אנמערקונג) ווען דער ערשטער ווארט וואס האט אין זיך נישט קיין
ארט פיר נ"א איז איין שם וואס בעציהט זיך אויף
דעם אנדער שם וואס אין נאטור קאן מאן זיין רעכענען פיר
איין ווארט, ארט אונז שאן נישט וואס פון דיא ערשטע נגינה
וועט קיין זכר נישט בלייבען אין ווארט, אונז דער ערשטער ווארט
קומט גישלאסן צום צווייטן מיט אמקף וויא דיא פארמע איז
פון אנווארט וואס האט פאר זיך קיין נגינה, וויא צב"ש מלכי-
ארץ שמהילב.

4) מיר זאלן נישט אן שטויסן אויף דיא זאך פון וואס מיר
אנטלויפן, נאמליך „קרבת הטעמים, היינו ווען דער ערשטער
ווארט האט אין זיך נור צווייא תנועות, אונז ווען עס זאל זיין
נ"א וועט דאך דיא נגינה קומען אויף דיא ערשטע תנועה,
פאר דעם ווארט איז אבער דא איין ווארט מיט איין נגינה משרת
וואס זיא קומט מלרע, אלזא וועט שאן בייא דיא צווייא ווערטער
ווערן קרבת הטעמים, אין אזא פאל בלייבט שאן דיא נגינה
אויף איהר ארט, הגם אפילו בייא צווייא משרתים איז נישטא
דער דין פון קרבת הטעמים, נור לכתחלה מאכן קרבת הטעמים
אפילו אויף אזא ארט, הייסט עס כמעט „יצא שקרו בהפסדו“
צב"ש: כי לא שונא הוא, ווען דיא נגינה פון נו"ן וועט זיך
אב רוקן אויפן שיין וועט ווערן קרבת הטעמים מיט דעם
ווארט לא.

5) ווען צום ערשטן ווארט איז צוא געשלאסן נאך
איין ווארט מיט אמקף איז אויך נישטא דער דין פון נ"א צב"ש
„בללמד צדק, מי ברא אלה, איין טעם קאן מאן זאגן אויף
דעם, ווייל דרייא ווערטער מאכען פיר איין ווארט צוא ליב קרבת
הטעמים מאכט מאן נישט, נור אנדערע מדקדקים איין שטימען
נישט צוא דיועם רענעל, ווייל דער יוצא מהבלל איז מעהר פיר

דעם פֿלל, אינ דיזע בייא שפילע אונ דאס גלייכען רעכענען זייא פיר זאנדערבאר .

§ (39) דיזע זיינען דיא ת"ג ה"מ וואס זייא קענען זיך ניט פֿערוואנדלען אין ת"ק אום דיא ננינה זאל זיך אָפּ רוקען פון זייא : 1) יעדער שם אונ דאס גלייכין דער בינוני פון יעדער פעל, וואס ער רעכענט זיך אויך פיר שם, צב"ש, "סחר חדש, אכל עֵשֶׁב, דער טעם דער פון זאגין דיא מדקדקים, ווייל מאנכע מאל קרינט דער ווארט בייא זייא דורך דיא פֿערוואנדלונג איינע אנדערע פארטע וויא צב"ש "זכר נמל עשן" ווען עס זאל פֿער-וואנדעלט ווערין דער קמץ דיא ת"ג אין איהר ת"ק פתח וועט עס האבין דיא פארטע פון פֿעל זכר חסדו נמל עלי עשן כלו, דג דער בינוני פועל ווען דיא ת"ג דער צרא וועט פֿערוואנדעלט ווערין אין זיין ת"ק סגל, וועט דאס האבין דיא פארטע פון שם "אכל אכל אמר אמר. 2) בייא פעלים ווען דיא ת"ג ציהט נאך זיך איין נח נסתר וועלכער ער איז נייטיג אין ווארט, שייא ער איז פון שרש, צב"ש "עגית עדי", דא איז דער י' פון שרש, שייא ער איז פון בנגן "אחריב ים" דא איז דער יוד פון בנגן .

פרק ז' דיא רעגעלען פון סתג .

§ (40) דער סתג קומט ענטוועדער אויף דיא דריטע תנועה פון דיא ננינה, ד"ה צווישען דיא תנועה פון סתג אונ צווישען דיא תנועה פון ננינה זאל פֿלייכען אלידיגע תנועה, וויא: "אנכי", אדער פאר אשוא נע ד"ה צווישען דיא תנועה פון סתג אונ צווישען דיא תנועה פון דיא ננינה זאל זיין שוא נע, וויא "פקדה", דער טעם פון סתג אויף דיא דריטע תנועה איז ווייל דיא תנועה וואס ווייטער זיא איז פון דיא ננינה איז זיא אלס שוואכער אונ איהר קלאנג איז כמעט גלייך וויא אשוא,

דארום קומט אויף איהר דער סתג אב צוא האלטען איהר עט-
וואס זיא זאל אזוא האסטיג ניט פליהען אונ פערליכען דיא
קרעפטען, אונ דיא סדקדקים זאגען דאס דער סתג האט אין
זיך העלפט קראפט פון איין ננינה; אונ דער טעם פון סתג פאר
אשנא נע איז, אב צוא האלטען עטוואס דיא תנועה אום צוא
געבען נייע קרעפטען דעם שפראכארגאן ער זאל קענען האסטיג
בעוועגען דעם בוכשטאב פון שוא צוא דעם בוכשטאב פון דיא
תנועה, אשטייגער וויא איינער לויפט אב אהינטער אום ער
זאל קענען אהסטיגען שפונג טאן; נאך דיזע טעמים קומט
אויך אויף די דריטע תנועה וואס פארין סתג, אדר אויף דיא תנועה
וואס פארען שוא נע וועלכער ער איז פארען סתג, אצווייטער
סתג, דען דא איז אויך פאראן דיא זאלביגע טעמים, אונ דאס
גלייכען איז דער דין פארען צווייטען סתג, דאס עס קאן געבין
אנוארט זאל האבן דרייא סתגים, וויא: מרחסניזתינו.

אנמערקונג) ווען דיא תנועה וואס אויף איהר איז דער ארט פון
סתג איז ניט פעהיג נאך ווייטערדיגע רעגעלין צוא
האבען אויף זיך דעם סתג, רוקט זיך דער סתג אב אויף איין
תנועה ווייטער, נאמליך אויף דיא פירטע פון דיא ננינה, אונ
דאס גלייכען אויף דיא צווייטע פון שוא נע, ווען דיזע תנועה
איז אויך ניט פעהיג, רוקט זיך אב דער סתג אויף איין תנועה
נאך ווייטער, אונ אלזא ווייטער, ווען אדע תנועות פון ווארט
זיינען ניט פעהיג צום סתג, איז דער ווארט גאר אהן אסתג
וויא „הצדיקים“.

צווייטע אנמערקונג) וויא מיר ווייסען איז דער ווארט וואס ער איז
געשלאסן מיט איין מקף צום צווייטען ווארט
גירעכענט מיט איהם פיר איין ווארט געגען דיא ננינה, דארום
זיינען זייא אויך גערעכענט פיר איין ווארט געגען סתג, דאס
ווען דיא דריטע תנועה פון דיא ננינה קומט אום אויפין ערשטין
ווארט, קומט דארט דער סתג, וויא צום בייא שפיל „ברתצא“

אונ ווען יענע תנועה איז ניט פֿעהיג, קומט דער סתג מיט איין תנועה ווייטער „קבורת־רחל“.

§ 41) נאכדעם אז מיר האבען געשריבען דיא אורזאכע פון סתג, אונ זיין אָרט אין וואָרט, וועלען מיר איצט שרייבען דיא פונקטען וואס עס פאדערט עס זאל האבען דיא תנועה וואס אויף איהר דארף קומען דער סתג, אלא: 1) דיא תנועה אויף וועלכע דער סתג דארף קומען זאל זיא גיט זיין הברה מורכבת, ד"ה זיא זאל נאך זיך גיט האבען שווא נח אדער ד"ה, שייא זיא איז ת"ג שייא זיא איז ת"ק. אונטער דיזען פונקט גייען ארונטער נאך צווייא פונקטען: 1) ווען דיא ת"ק האט נאך זיך אשווא וואס אייגענטליך נאך את"ק אשווא דארף ער זיין נח אונ ער איז אבער נע ווייל דיא ת"ק קומט פון את"ג (זעה § 9) וואס דיזער פאל טרעפט בייא דעס שווא נאך איין תק"ט פאר דיא פננים „כס כן דברכם פקדכם“, דיזע תק"ט רעכענט זיך בייא סתג וויא זיא וואלט גיווען מורכבת, קומט גיט אויף איהר קיין סתג (*; 2) דאס גלייכען ווען דיא ת"ק האט נאך זיך איין דגש חזק ער איז אבער ארונטער געפאלין ווייל ער איז אין איין אות פון איין שווא אום צוא פערלייכטערין דיא אויס שפראכע וויא מיר האבין געשריבען אין דיא רעגעלין פון דגש (§ 18), דיזע תנועה רעכענט זיך אויך אלס מורכבת בייא דיא רעגעלין פון סתג וויא „יקחו“ האט בערארפט קומען אין קוף איין דגש ווייל עס פֿעלט דער למ"ד פון לקח.

דיא

(* ויש לתת לזה טעם אחר כי הנה טעם חלוף הת"ג לתק"ט לפני כס כן הוא מפני כי הם נחשבים למלות בפני עצמן (עיין § 9 בהערה למטה) ואם יבא בתנועה קטנה ההיא סתג למשוך אותה מהשווא, אזי תהי האות השואית נפרדת לגמרי מהמלה ומחוכרת אל הכנוי אשר הוא נחשב למלה בפני עצמה, זולתי כשהשווא הוא מורכב אז בהכרח יפרד מהמלה ויבא לפניו סתג ומוראכם ומשאכם.

(2) דיא תנועה פון מתג זאל גיט זיין תנועה קלה, ד"ה דיא תנועה קומט פון איין שווא.

§ 42) דיזע לעצטע דרייא נאמליך, דיא ת"ק וואס נאך איהר איז אראב געפאלין דער דגש, אונ וואס דער שווא נאך איהר איז גע פאר יכם יכן, אונ תנועה קלה, (דער סימן איז ח ק כ ס: הפרון הדגש תנועה קלה יכם יכן האפין דרייא אויס-נאהמע וואס עם זאל יא קומען מתג. 1) שווא מרפב, פאר איין שווא מרפב קומען זייא מיט מתג, וויא צב"ש, וזהב ושקה באשר באמת באניית ומראכם ומשאכם" דער ואו דער כ' אונ דער ב"ת וועלכע אים אנפאנג ווארט זיינען מיט תנועה קלה, אונ דאך קומט אויף זייא דער מתג ווייל זייא זיינען פאר שווא מרפב, דער טעם דער פון איז ווייל אויף שווא מרפב מוז מאן טעהר קראפט ברויכען צוא בעווענען איהם, דארום מוז מאן זיך אב ציהען פריער צוריק דורפען מתג, דארום קומט אימער פאר שווא מרפב אמתג. 2) אות גרזנית, פאר איין קעהל בוכשטאב קומט אימער אויף דיא תנועה קלה אמתג ווען עם קומט אויס זיין ארט בייא איהר, ד"ה זיא איז דיא דריטע פון דיא ננינה אום צוא געבין קראפט דיא אויס שפראכע פון דעם אות גרזנית *) וואס ער איז פון דעם שוואכסטען שפראכארנאן נאמליך פון גרון, אפילו ווען דער אות גרזנית איז מיט איין תנועה וויא, "העידותי" איז דער ה"א מיט פתח אנשטאט חסף פתח השיבותי; האתה? אנשטאט הפן העץ?; אונ דאס גלייכען ווען נאך די תקיט גען גיט קומען דער דגש "התי ההיים, גהלת גהלת" (אונ דאס איז דער אונטער-שייד צווישען וואו עם קומט גיט נאך דיא תנועה קטנה דער דגש אויס דיא אורזאכע פון אות גרזנית, אונ וואו עם פאלט ארונטער נאך איהר דער דגש אויס אורזאכע פון אות שוואית, וואס אויף ביי דערלייא ארטען קאן דיא תנועה קטנה זיין ה"פ

אן

(*) ואם התק"ל באות גרזנית עצמה לא יבא עליה המתג תעבדו סו תעבוד.

אָן אַמֶתָנִי, ווּיֵא צב"ש יִקְחוּ, הַחִי, אֹנֶן דָּאָךְ זײַנען זײַא נײַט גְּלײַךְ בײַא רַעְגֶעל פֿון מֶתָנִי*.) דַּען בײַא דַּעס עַרְשְׁטֶען בײַא שְׁפִיל קֹמֶט נײַט קײן מֶתָנִי אַפֿונֶאָהל זײַן אַרְט אײַז דַּאָרְט, נֶאמְלִיךְ פֿאַר שְׂוֵא, אֹנֶן בײַם אַנדֶער בײַא שְׁפִיל קֹמֶט יֵא דַּער מֶתָנִי אױף זײַן אַרְט הַחִים, דַּער טַעם אײַז אײַנפֿאַךְ ווײַל בײַם עַרְשְׁטֶען פֿאַל אײַז אײַמֶער דײַא ת"ק נײַט פֿאַר אֹת גְּרוֹנִית ווײַא עֶס אײַז זאַלְבֶּסֶט פֿעַרשְׁטאַנדלִיךְ, אֹנֶן בײַם צװײטן פֿאַל אײַז אײַמֶער פֿאַר אֹת גְּרוֹנִית; אֹנֶן דַּאס גְּלײַכִּין ווען דַּער אַלף אײַז נֶסְתֶּר נֶאךְ דײַא תְּנוּעָה צב"ש "רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹנִים טֵאטֵא תִי מֵאטֵא תִיה", אױךְ בײַא תְּנוּעָה קֶלָה "לֶאדוֹנִי", דַּער טַעם אײַז אַלס ווײַל עֶס אײַז פֿאַר אֹת גְּרוֹנִית.

(3) דּוּמֹזֶת, פֿאַר דַּעס שְׂוֵא פֿון דײַא צװײַא גְּלײַכֶּע אֹתִיזֹת קֹמֶט דַּער מֶתָנִי אױךְ אױף תְּנוּעָה קֶלָה (**). יִלְלַת הַרוּעִים גְּלַלִּי אַדָּם, אֹנֶן אױךְ ווֵאָו עֶס פֿאַלֶט אַרױנטֶער דַּער דְּגֶשׁ הַגְּנִי פֿון הַנֶּה הַלָּלוּ רַגְנֹו פֿון הַלָּל רַגְנֹו; (דַּאס גְּלײַכִּין קֹמֶט אױךְ נֶסוּג אַהֲזֹר אױף דײַזֶע תְּנוּעָה מְחַלְלִי חֶרֶב פֿון מְחַלְלִי) אױךְ דַּאס גְּלײַכִּין אֹמֶם צװַא מַעְהָרֶען קְרֵאפֶט דַּעס שְׂוֵא נַע עַר זַאל זײַךְ דײַטלֶעךְ אױס שְׁפֵרֶאכֶען.

§ (43) אַמֶּאל קֹמֶט אײַן מֶתָנִי אַנְשְׁטֵאט דײַא גְּנִינָה הָאֵט עַר דַּעס רַעְגֶעל פֿון דײַא גְּנִינָה אֹנֶן דַּאס אײַז אַלְזָא: ווען אַוואַרְט וואָס עַנְדִּיגֶט זײַךְ מײַט ת"ג ה"מ וואָס זײַא מױז אַלְזָא הָאבִּין דײַא גְּנִינָה אֹנֶן פֿעַרוואַנדֶעלט ווערִין אײַן תִּק"ט קָאן זײַא נײַט צװַא לִיב דַּעס נַח נֶסְתֶּר וואָס עֶס ווערֶט פֿון אײַהר גַּעצױגִין וועלכֶּער עַר אײַז נײַטיג, אַדֶּער דַּאמײַט דַּער וואַרְט זַאל נײַט פֿעַקֹמֶען דוּרְךְ דײַא פֿעַרוואַנדֶלוֹג אײַנַע פֿאַרְטֶע וועלכֶּע זײַא קָאן הָאבֶּען אײַנַע אַנדֶערֶע דײַטֶונג, ווען אַזַא וואַרְט אײַז גַּעשְׁלֶאסִין מײַט

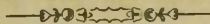
אײַן

(* מַלְבַּד אֲשֶׁר יֵשׁ לַחֶלֶק בֵּינֵם כִּי שֵׁם נֶפֶל הַדְּבִשׁ ע"כ תַּחֲשַׁב הַתְּנוּעָה קִטְנָה לַהֲבֵרָה מוֹרַכְבַּת גַּם לַדִּין הַמֶּתָנִי וּפֶה לֹא בֵּא מַעִיקָרוּ.
 (** וּבֵא בְּרַכְךָ בְּרַכְךָ בְּלִי מֶתָנִי עַל הַחֶק"ט אַף לִפְנֵי אֹתִיזֹת דּוּמֹזֶת.

אִיין מִקַּף צוּם צווייטען וואָרט וואָס דורך דעם פֿערלידט ער דיא נגינה קומט אויף אים אִיין מתנ אויף דעם אָרט פֿון דיא נגינה דאָס דיא תנועה גרולה זאל קענען זיין ה"ט וויא צום בייא שפּיל „בית־אל, השאִיר־לו“ דא זיינען דיא יודען נייטיג אין וואָרט ; קום־נא בן־פֿריץ, דא ווען דיא ת"ג וואָלט פֿערוואַנדעלט ווערען אין ת"ק וואָלט אויס געפֿילדעט ווערען איינע פֿארמע קם וועלכע זיא האָט דיא דייטונג פֿון עבר נסתר * ער שטאַנד אויף ד"ג בן־פֿריץ דעם פֿערברעכערס זאהן, אָבער בן פֿריץ איז אִיין זאהן אפֿערברעכער, אונ דאָס הייסט בייא דיא מִדְקָדְקִים מתנ במקום נגינה .

§ 44) מאַנכע מאל קומט אִיין נגינה משרת אויף דעם אָרט פֿון מתנ האָט זיא דעם רענעל פֿון מתנ דאָס דער שווא נאָך איר איז נע „וואַמרו“ אונ דאָס הייסט בייא דיא מִדְקָדְקִים נגינה בִּמְקוֹם מִתְנֵי אויסער קדמא זקף קטן אין אִיין וואָרט רעכענט זיך פֿיר אִיין נגינה „והבִּשְׂרָה דאָרום קומט דער קדמא אויך אויף ה"ט .

(* משא"כ גיָקָם תִּשְׁבֵּנָא שיש אותיות איתן לפניו ואין מקום לטעות ועין בתל"ע § ע) שלא נזהר בלשונו וכלל זאת בכלל נ"ס לצורך ובאמת אין חלוק בין צווי לעתיד כי שניהם לרוב בשורק ומעטים בחולם כמו שב אלי מל .

השמטה לצד 21 סוף ההערה : או להפך כי בשביל רפיון הך' ינוע השוא גם אחרי נגינה וכן העיקר, וע"כ הַפְּלִתָהּ בחלוף הפתח לקטן בהשמטת הנגי' מסנו .
השמטה לצד 22 סוף ההערה השניה : וראיה לנעותו הוא ממה שאותיות הגרון יבאו בשוא מרכב, כי בנחות השוא אחרי נגי' שוות הן ליתר האותיות, גם ממה שיבאו היו"ד והו"ו בשוא ולא בנ"ס כרינם בשוא נח כמו מַלְכוּ בֵּיתוּ מוֹתוּ .
שורה 3 צד 36 עין בסוף הספר בדברינו על דבר הד"ח שבנְקִים, ולפי שסתנו זאת נאמר כי עֲנֵי נְקֵי הם מסשקל פֿעִיל אך ממה שיבאו תמיד בחירק הע"ש, כי לו היה היו"ד תמורת ה' השרש בפלס מַלְה היה בא העי"ן לרוב בקמץ .
לצד 51 שורה 13 : ואף כי להמתג לא חשו אם לא יהיה לו מקום בהמלה אך לכתחלה לא עשו את הנגינה למתג כאופן שלא יהיה לה שם ושארית בהמלה .

דברים אחדים ע"ד התק"ל .

זה לשון התל"ע (§ י"א) כל תק"ט שאיננה בעצם כי אם ת' שוא נע וכו' התנועה הזאת נגרעה עוד בערכה מתנועה קטנה נמורה עד שהשוא שאהריה הוא שוא נע, ועכ"ז לא נשלם הכרתה לא במתג ולא בננינה ולא בד"ח וכ"ש שלא תנוח אות אהו"י אחריה ולכן נקראה תק"ל עד כאן .

אמר הכותב וכשאני לעצמי אינני רואה בה בזה כל צד קלות כי הנה מה שנזרו המדקדקים אמר שלא יבא עליה מתג הנה מרם אדע אם משפט צדק הוא ועל דעתי אך עלילות דברים שמו לה כי אמנם בכל האופנים אשר יבא המתג בתק"ט נמורה ע"פ הכללים אשר סדרתי בפנים הספר בכללי המתג יבא גם בתק"ל מקוראתם כמו וְזָהָב וְשֵׁקֶה בְּאֶמֶת בְּאֶשֶׁר וְאֲנִי הָעִידוּתִי הַחֲנָם? (והוא לפני שוא מרכב או לפני אות נרונית) חֲלִי גְלִי (והוא לפני דומות), ומה שלא תבא עליה ננינה הוא מפני כי מקומה בהמלה בכל האופנים אשר תצויר מציאותה כמו מְלִי תַעֲבְדוּ פְקֻדָּה בְּרֻכָּה יַפְקֻדָּה לא יוכשר לננינה על פי חוקי מלרע ומלעיל ולא מפשעה היא הננע הזה לה וכמו הקבוץ והקח"ט, ומה שלא יבא עליה נסוג אחור הוא מפני כי הנס"א יבא בתורת מתג ובכלל מתג הוא ובהאופנים שיבא המתג על התק"ט ובכללה גם התק"ל אמנם יבא גם הנס"א שמה כמו מְחַלְלֵי חֶרֶב (יחזקאל ל"ב) גְּחִלֵי מַיִם (ירמיה ל"א) וְאֶהְבֶּה מָוֶב (עמ"ס ה'), זולת באותיות וכל"ב כמו וְאֲנִי לֹא (שה"ש ב') מטעם אשר כתבנו בהערתנו בדיני נס"א ולא מפאת חסרון התק"ל, ומה שלא יבא אחריה ד"ח הוא גם כן מפני שלא תתכן מציאות הדגש אחרי תק"ל ולא מצד חולשתה והדבר אשר איננו בחיק המציאות איננו נופל תחת חוקי מעלה וחסרון, ומה שלא יבא אחריה דג"ח כנזרת חפ"נ ולמ"ד וחפ"י כמו וְשֵׁקֶה וְקָחוּ וְצָאוּ להשלים חסרון פהפ"ע הוא מפני כי איננה

דרושה שם כל השלמה כי אלו היה דרוש שם ד"ה להשלמה כבר התחבר שם ה"א כמו במקור צווי נפעל הפקד והיה ראוי גם פה להיות הנשֶׁת הנֶשׂ הַצֵּאת הַצֵּאת הַפְּקָה, ולחנם תלה אותו המדקדק חכרון הדגש במלת וּשְׁקָה בהולשת התקל, ומה שלא יבא דגש הזק להשלים הברתה כדין תנועה קטנה הוא מפני שאלו היתה צריכה לתשלום כבר נשלמה על ידי השוא שאחריה שהיה נה ולא נע, ומה שבאמת איננה נשלמת על ידי השוא הנה גם בתנועה קטנה גמורה יש אופנים אשר היא הברה פשוטה בלי נגינה ובלי מתג כמו הַחֵי יִדְחֻוּ הַקֶּךְ דְּבִרְכָם (יעוין היטב בהערתנו בדיני המתג), גם מה שאמרו כי לא יבא אחריה ננים הוא גם כן עי"פ רוב מפני העדר המציאות ולא מפאת חולשתה אחרי כי נמצאהו גם אחרי שוא נע, צְנָאֲרֵי וכן אותיות זכ לב לפני שם אדני הויה ואלקים יבאו בתקל ובננים אחריה, ואולי גם הקמין במלות רְאֵשֵׁי רְאֵשֵׁיכֶם הוא תק"ל מן רְאֵשֵׁי רְאֵשֵׁיכֶם כמו אָהָלוּ אָהָלֵיכֶם ולא מן רְאֵשֵׁים בנפרד שהוא תמורת רְאֵשֵׁים, ונשאר המתג במלת רְאֵשֵׁיכֶם שהיה ראוי לבא לפני נפילת השוא כדין המתג לבא לפני אות נרונית או לפני שוא מרכב גם בתנועה קלה, ובקראשֵׁי נפל בהכרה המתג יען כי כמוה עתה היא שניה לפני הנגינה.

הנה הראיתך קורא יקר כי מצד דיניה אינה נבדלת במאומה התנועה הבאה תמורת שוא מתק"ט גמורה, ומה שיש לקראתה קלה הוא אך מצד תולדתה, והוא כעין טעם על מה שהשוא שאחריה הוא נע, כי הנה כל תק"ט שהשוא שאחריה הוא נע הוא מפני איזה סבה המיוחדת לה כמו השוא באות נרונית הוא מפני שטבעה להתנווע, שוא באותיות דומות — כדי שלא תתבלע האות הראשונה ותבוטא רק כבכה ד"ה, שוא בנפילת הד"ח כמו חֶקֶךְ — כי נחשב כמו שהד"ח קיים לענין הברת השוא, שוא הבא מתנועה בסכת אות נוספת כמו חִיכֵי הַפִּיָּתָה — כי בשביל האות הנוספת לא תאבד התנועה כה תנועתה לנמרי אף אחרי שנשתנתה לשוא, שוא אחרי תק"ט הבאה מכה גדולה

דברכם

דְּבָרְכֶם יְדָכֶם דְּמָכֶם הַמְנַכֶם, — מפני כי רוח הת"ג עור עומדת בקרבה להיות השוא שאחריה נע וכמו באופן שלפני זה במלת הַיִּיכִי שכה התנועה לא בטל עוד מכל וכל אף אחרי שנשתנתה לשוא, הנה כי כן כל שוא נע אחרי תק"ט יש לו סבה מיוחדת המחיבתו להיות נע, וכן גם השוא שאחרי תנו' הבאה תמורת שוא יען כי קלה היא בתולדתה הפך התק"ט הבאה ת' ת"ג שחזקה היא בתולדתה, ושתיהן ר"ל בין שהיא הזקה בין שהיא קלה תספכנה נעות השוא, ובמקום שיבא המתג לפני השוא נע ביתר אופני התק"ט יבא גם בה, ובהאופנים אשר לא יבא המתג בה לא יבא גם בתק"ט גמורה כמו שבארנו בפנים הספר ובהערתנו שם.

אולם לא אמנע הטוב ממך קורא יקר ואניד לך את אשר מצאתי אני דין מיוחד להתק"ל לכדה ואשר בשביל זה ראויה היא להקרא בשם קלה וזה הוא: הנה התנועה הבאה לפני שוא מרכב נמצאָה על שני אופנים, יש אשר תתחלף לתנועת מין המרכב או שתנועת ההרכבה תבא ממינה אם היא אחת משלש התנועות פתח סגל קח"ט המוכשרות להרכבת השוא כמו יַעֲבֹד אַעֲבֹד יֶאֱסֹר יַעֲמֹד אֶהָלוּ, ויש אשר לא תתחלף כמו בַּעֲרָה פְּעָרִים נֶאֱצוּ, ואשר הסברה הישרה נותנת כי אין הדבר תלוי במעלת ופחיתות התנועה שלפני השוא אם היא גדולה (או שהיה ראוי להיות ד"ח אחריה כמו נֶאֱצוּ) אם קטנה, כי אם בנעות ובנחות השוא, אם השוא הוא נח ומחובר אל התנועה להיות נשמע אתה בתברה אחת אזי תשא אתו התנועה במשא השנוי אם יהויב השוא להַנְוֹעַ בסכת או"ג ר"ל שתבא התנועה מעין הרכבת השוא וגם הוא מעינה כרי שלא יתרחקו באכות הברתן גם עתה איש מאחיו, וגם כי ידמו שניהם אך כהברה אחת ארוכה מעט כאשר יעיד הנסיון, ואם השוא הוא בעצם נע אזי אין להתנועה דבר עם שניו, ע"כ מן נֶפְקֵד הֶפְקֵד ודומיהן שהשוא הוא נח יבא נֶעֱבֵד נֶהַפֵּךְ הַאֲבָל וּמִן פִּקְדָה פִּקְדוֹ ודומיהן שהשוא הוא נע יבא שְׁאֵלָה נֶאֱצוּ בלי חלופ התנועה לעין הרכבת השוא; הנה כי כן

הוא בתנועה עצמית, אולם בתנועה תמורת שוא אף כשהשוא שאחריה הוא נע בכל זאת מן פֶּקֶד פֶּקְדוֹ יבא שִׁחְטוּ אֶהְבּוּ (חוי"ן מפעם אחת יבא בלי חלוף שִׁחְדוֹ כמו שנמצא באופן זה גם בתק"ט גמורה תְּהַלֵּךְ) וזה הוא צד קלותה.

והנה ראיתי לאותו המדקדק שתלה טעם חלוף התנועה לפני שוא מרכב בסבת הרחבה לפני או"ג וכוללם יחד במשקל פֶּעַל שיתחלף הסנל לפני אות גרונית לפתח להרחבה, וכתב עוד שם כי בבנין פֶּעַל אין דין הרחבה נוהג וע"כ בְּעַר בְּעָרָה, (והנה אף כי יש לתת טעם לזה לבלי יהיה כהוקה בלי טעם ומזה יונה גם נְהַלּוּ נְחַר נְחַת מבנין נפעל שיבא בלי הרחבה אך אין צורך להאריך בדברים שעקרם בטלין ומבוטלין) אבל אין ממש בדבריו כי לפי שטתו לא היה נוהג דין חלוף התנועה לתנועת מן המרכב בתק"ל הבאה ת' שוא אשר גם הוא בעצמו לא יורחב לפני או"ג כמו וְעָבַד, ולפי דבריו הוא שכתב כי באלף אין דין הרחבה נוהג רק בהתנועה שתחתיו בעצמו כמו תֹּאֵר ת' תֹּאֵר ולא בהתנועה ש'לפניו כמו בְּלֹא לשונו שם (§ ע"ז), קשה עוד מדוע לפני שוא מרכב נוהג דין הרחבה גם לפני האל"ף כמו יֹאסֵר מֵאֵכֶל, עוד קשה כי לפי שטת ההרחבה הנה הק"ה בבנין הפעל ובמשקל פֶּעַל בנטייה יתחלף לק"ג להרחבה (אשר הוא באמת דעת כל המדקדקים ואולי גם הם טעם ההרחבה הביאם למשפט זה ועיין לקמן בדברינו ע"ד הקמ"ץ חטף), והיה יותר ראוי להתחלף לחולם אביהו כאשר באמת נמצא הַעֲלָה וכמו הבינוני בּוֹעֲרִים אשר החולם בעצמו מבלי התחלף לאחת משלש תנועות מין המרכב שהם מטעם הרחבה לדעתו ישפוק להרחבה, והיה ראוי להיות הַאֲכֵל אֶהְלֹז כמו שבאמת נמצא תֹּאֲרוֹ פֶּעַל, אלא שבוודאי הוא ק"ה תולדות החולם אשר לא יבא להרחבה כי אם הוא תנועה העצמית שבבנין הפֶּעַל ובמשקל פֶּעַל בנטייה, ותנועת ההרכבה יבא ממינה; עוד קשה מדוע קפדו בעלי הנקוד שתהיה תנועת ההרחבה שלפני השוא ותנועת המרכב ממין אחד, וע"כ החליפו כפעם בפעם אותן למען תִּתְאַמְנָה יחד ותהיינה תמים בחוברת, ומדוע לא הסתפקו

בדרך אחד בהרחבה, ר"ל כי תשמרנה תמיד את דרכי בתנועתן העצמית (ולא תהינה נגררות בחזקה אשה אהרי רעותה לבא מעין תנועתה) שהיא פתה תנועת ההרחבה העצמית כמו שתבא תנועה המרכב שהיא באמת להרחבה תמיד בפתה, אם אך אין לה הכרח מצד עצמה או מצד התנועה שלפניה לבא בחטף סגל או בה"ק כמו בַּעֲרָה נָחֵלוּ (נפעל) נָאֲצוּ (פֶּעַל), וכן בעתיד יַעֲבֹד וּבְצוּי יַעֲבֹד וּבְמִקּוֹר לְאַהֲבָה, וכן בשמות מְאָכַל, יֵעַן כי הפתח היא תנועה היותר מוכשרת להרחבה וכמו במשקל פֶּעַל פֶּעַל, (והקמין הטף אף כי הוא איננו תנועת הרחבה כלל בכל זאת יבא גם הוא לפעמים בהרכבה לשוא אם השוא בא מהחולם כמו עֲנִי אֲרָחוֹת מִן עֲנִי אֲרַח וכן אֲנִי אֲנִיָּה שלא יתחלף בְּאֲנִי מלת הנוף המצוי מאד, או שהתנועה שלפני המרכב קמין חטף והוא נגררת אחריה וע"ד מליצת התלמוד אדם רוצה בקב שלו יותר מעשרה קבין של חכרו, בכל אלה יבא המרכב בקח"ט אף שהוא איננו תנועת הרחבה, והוא יֵעַן כי בערך השוא הפשוט גם התנועה היותר צרה רחבה היא), וכן התנועה שלפני המרכב עצמותה ראויה להיות פתה לשטת ההרחבה, וכשיחויב אחת מהן לבא בסגל או בקמין מסכה מיוחדת לזה כאשר נקל להקורא המבין אשר דרכי השמות והפעלים לא נפלאו ממנו להבין אותה מאליו, היה ראוי שאך היא בעצמה תתחלף ולא רעותה, והיה ראוי להיות אַעֲבֹד יַאֲסֹר יַעֲשֶׂן או יַעֲשֶׂן (יעין הקורא ביל"א רמ"ח סימן 3) בְּאֵמֶת בְּעֵנִי אֶהְלוּ יַעֲמֹד נַעֲבֹד, אחרי כי לשטת המדקדק הנ"ל אחת היא שְׁאֵלוּ בעבר וּשְׁאֵלוּ בצווי שניהם מטעם הרחבה, מלבד מה שיש להקשות עוד אך לא רציתי להאריך עוד, אלא העקר כמו שכתבתי כי השוא אחרי תק"ט שהוא בעצם שוא נח ובהכרח אחת יבוטא עם התנועה, רצו בעלי הנקוד שלא יתפרדו מכל וכל גם אחרי שיחויב השוא להפרד ממנה בסבת או"ג שטבעה להתנווע, ולהיות גם עתה בהן מעין הברה אחת, משא"כ בת"ג שהשוא אחריו הוא נע, ובתק"ל מצד פחיתותה הרעו כחה גם בזאת אף שהשוא שאחריה הוא נע, בשביל שלא תשתכר ע"י

כלותה

קלותה — והנה פנת הבדל שטתי משטתו הוא כי עליה זו לפי שיטת ההרחבה שלו ירידה היא לפי שיטתי, שיהיו המרכב והתנועה אשר לפניו אך כהברה אחת ארוכה מעט, ולמען שלא תתבלע תנו' המרכב לגמרי בהתנועה שלפניה, הציגו בהתנועה סתנ למשוך אותה מעט לאחור מהמרכב, וכאשר לפעמים הפילו באמת את הסתנ ותנועת המרכב, ויתבלע בהתנועה כמו יִחְפֹּץ יִחְפֹּץ שהם ת' יִחְפֹּץ יִחְפֹּץ .

שייך לדיני הדגש

יעוין ביל"א § י"ז סימן 9 וסימן 11 שלדעתו יבאו שמות נְקִי עֲנִי בנמטיה בדגש תמורת נח נְקִיָּה עֲנִיִּים, והיו"ד הוא תמורת ה"א לה"פ ויו"ד המשקל שראוי להיות בננ"ס יושלם בדגש אשר יבא תמורתו, והדבר קשה מעט כי הנה כשיבא השם בנפרד יבא יו"ד המשקל ויו"ד השרש חסר כי על בן הנגינה מלרע (ויעוין בכללי מלרע ומלעיל), וכשיבא בנמטיה יתהפך הדבר שיבא יו"ד השרש ויו"ד המשקל יפול, מלבד מה שנקשה עוד על זאת בהמשך דברינו, ע"כ נראה לי כי גם בנמטיה נשאר יו"ד המשקל על מקומו ויו"ד השרש חסר כבנפרד, וכשקבל יו"ד המשקל עליו תנועת החירק סימן הרבים או יתר התנועות אשר היה ראוי לבא על יוד השרש אלו לא נפל נשאר החירק שלפני יו"ד המשקל תק"ט (וכמו שהוא גם להפך מִיָּדוּ מִיָּדִי לְפָקוּד לְיִשׁוּן וכן בשורק מְלָכּוֹת מְלָכִיּוֹת ולהפך לְפָנָה משפחת תְּפֹנִי והבן.) וצריך לד"ח להשלימה, והדגש פה הוא בשביל התק"ט ולא התק"ט בשביל הדגש, כי אין דגש תמורת נח כי אם כשהננ"ס נופל מהמלה ולא כשהוא קיים רק שקבל תנועה, ולמען הבן את הקורא דברינו נציג את המשקל הזה בנפרד ובנמטיה כמו שהיה ראוי לבא בשלמותו — נְקִיָּה כְּפֹלֶס קָצִין (ובחלוקה ה"ה השרש ליוד נְקִי וּבְנִפִּילַת ה"ה השרש נְקִי) נְקִיָּה (ובחלוקה ליו"ד נְקִיָּה וּבְנִפִּילַת ה"ה השרש כמו בנפרד תבא תנועת הה"א על יו"ד המשקל הנח הנסתר נְקִיָּה) נְקִיָּהִים (נְקִיָּיִם נְקִיִּים

נְקִיּוֹת (נְקִיּוֹת) נְקִיּוֹת (נְקִיּוֹת) נְקִיּוֹת (נְקִיּוֹת) וכו', הנה בכל אלה קבל היו"ד הנסתר את תנועת הה"א והחירק לפניו נשאר תנועה קטנה. — ויעוין עוד ביל"א § קפ"ה סימן 5 שלדעתו שם שגם שמות המקרה שסופם י"ת ו"ת תחתית מלכות כשיבאו ברבוי נקבות ישתנה הת"ו ליו"ד, והננ"ס שהיה ראוי להיות תחתיות מלכויות נופל מהמלה ויבא הדגש תמורתו. והנה לפי שמתו שנראה שהיא שיטת כל המדקדקים כאשר נבאר זאת בהמשך דברינו קשה לי טובא, אחת, איך לא אישתמיטתא אף שב אחד ממשקלים האלה שיבא הנח בעצמו ולא הדגש תמורתו, שנית, הנה בכל משקלי השמות לא יבא דת"נ כשהנ' הוא בפועל כי אם לעתים רחוקות ועל דרך זרות כמו חרָלִים שְׁעָפִים מן חרול שְׁעִיף (ואולי גם הם ממשקל חרל שְׁעָף כמו שבאמת נמצא השרש הזה בצרא הע"פ במשקל הדגוש סְעָפִים בפלס חרָשִׁים), וכל משקל פְּעַל אשר יבא בנשיתו בדת"נ הוא תמיד חסר בלי וא"ו כמו עָרַם נָקַד וכו', ואלה אשר הם בואו כמו גְדוּל לא יבא הדגש תמורתו בנטיה כנודע, שלישית, ומדוע עשויות בְּנוּיֹת גְלוּיֹת (וכן בשמות סְחָלוּיִם תַּחְלוּאִים שְׁקוּנֵי שְׁקוּיֵי) בנח קיים ולא בד' תמורתו כמו מַלְכֵיּוֹת? ואך פעם אחת רָאִיֹת בדת"נ והוא על דרך זרות כנודע, רביעית, מה הוא לפי שיטתם הדגש ביו"ד משמות היחס עֲבָרְיָה תַּחְתֵּיִם רַחֲמָנְיָה, ומה הוא הדגש של קוּמְמֵיֹת אֲכֹזְרֵיֹת ועוד שמות כאלה אחרי כי אין מקום בהם לכל ננ"ס? חמישית, איך יבא תַּחְתֵּיֹת (שם המקרה "שאלו תַּחְתֵּיֹת" מן "תַּחְתֵּיֹת החר") עֲשִׂירֵיה (שם המקרה "ועוד בה עֲשִׂירֵיה" מן "עֲשִׂירֵית האֵיפָה") בה"א סימן הנקבה וביו"ד תמורת ת"ז המשקל שבתחתית עשירית שהמה שמות נקבה גם בלי סימן נקבה, אשר לא יראה ולא ימצא כזה בכל משקלי השמות זולתם כמו שלא נמצא מן תָּרַב אָרְץ רָגַל גם חֲרָבָה אֲרָצָה (מלרע) רִגְלָה אחרי שגם בלי ה"א המה שמות נקבה, ולא ימצא כ"א מְשַׁעַן מְשַׁעְנָה צָדָק צָדָקָה סַעַר סַעְרָה ודומיהן אשר הראשון הוא זכר, אבֵל לא יבא הא לסימן נקבה על שם שהוא נקבה גם זולתו,

ולפי דברי בעל ילא הראשונים בסימן הנ"ל שהת"ו בתתית ובמלכות הוא סימן נקבה ובתתית מלכות יבא היוד תמורתו יעוין שם, ובא בהכרח סימן נקבה יחידה אף ברבוי למען ישא עליו את תנועת החולם -זת קשה עוד יותר מלות תתית שלישיה (ולפי דבריו בסימן § 14 קצ"ד נשמע שלדעתו כל השמית שסופם ית היה ראוי לבא גם בסימן ית והוא בשני סמני נקבה ביוד תמורת הת"ו וכו' דגש המורה על יוד ננ"ם שבמשקל ית ובהא נקבה ולפניו קמין, ואיפה מצינו שם שיבא בשני סמני נקבה? ולא יבא ה"א על ה"א כ"א שהראשון הוא שרש בלחה או שהשני נוספת סופתה, ע"כ נראה לדעתי כי היו"ד בכל אלה הוא הנח הנסתר שבמשקל ית-ות וכשתבא עליו תנועת הקמין לפני ה"א הנקבה והחולם -זת סימן הרבוי נקבה והחירק יים סמן הרבים נשאר איפא החירק והשורק לפניו תק"ט (מובן מאליו כי לא יתכן זאת רק בחירק ושורק שמושכות אחריהן ננ"ם בפועל) וצריך לד"ח להשלימה, והיה ראוי באמת לחיות מלכות אך כדי שלא יבואו שני וויין רצופים בהברה ע"י הדיח, ושנים — במכתב, החליפו את הו"ו ליו"ד כמו שבא מן אחות ברבוי אהיות ולא אהיות, שהם תמורת אהקה אהקות, שלא יבוא שתי אותיות אהו"י רצופות, וכמו שבא מן אהקה אהות אמה אמה ומן אכל אכל (ויעוין עוד בתל"ע § 7 בהערה שם וביל"א שם סימן 2) ועוד דוגמאות דומיהם — וכו' כשיבא שני המשקלים ית ית יחד בהרכבה בשם אחד כמו קוממיות אכזריות שהוא מורכב מן אכזרית ואכזרות, והיו"ד אשר היה ראוי להיות ננ"ם בהמשקל הראשון קבל עליו את תנועת השורק שבמשקל השני ונשאר איפא החירק תק"ט ובא הד"ח להשלימה, וכן הדין ביוד המשקל פעיל בנליה כמו גקי עני שהזכרנו למעלה, והוא הדין ביוד היחס עברי עבריה פנימי קדמוניה תחתים אדמני רחמני עשירי, וכן הדין ביוד השרש גדי גדיה שבי שביה בזכיה פוריה מן היחיד בזכי פורי (תמורת בזכה פודה כמו רעי מן רעה) ועוד הרבה משקלים מעין זה, וכן הדין בשעצ"פ המורכב משם עם יו"ד הכנוי

מדבר בערו ועם שם הוי"ה כמו עֲזִיָּהוּ אֱלִיָּהוּ ודומיהם שהיוד עולה לשניהם עֲזִיָּיה כמו שכתוב עֲזִי וזמרת יה (ולא שחכר אחד והדגש יבא תמורתו), כמנהג בשעצ"פ שאות אחת עולה לכאן ולכאן כמו שִׁמְעוֹן מִן שִׁמְעֵנִי יִרְבֶּעַל מִן יִרְבֵּב בּוֹ הַבַּעַל (אשר על כן יבא על דעתי אותיות יה"ו בשע"פ בסופו הוֹן בשורק ולא בחולם כמו שבא מחובר בראשו יְהוֹנָתָן יְהוֹקִים יְהוֹאָשׁ, לפי שהה"א והוֹן עולים גם למלת הוא כמו עֲזִיָּיה־הוּא ונתחברו יחד לשעצ"פ עֲזִיָּהוּ), בכל אלה קבל הנגים תנועה (לאפוקי כִּיֹּזר אִיֹּזב חִיב צִוָּה מְעַנָּת שהיו"ד והוא"ו יבואו בעצם וראשונה בדגש ותק"ט לפניו לסימן המשקל והכנין), והתנועה לפניו נהיתה לתנועה קטנה בתשלום דגש ולא שהדגש הוא תמורת נה כי אין הנח חסר בהמלה, ויש עוד להאריך בדברים האלה. אולם הדגש בהשם פְּתִיזָת בּוּדְדָאִי הוא תמורת נה שהיה ראוי להיות פְּתִיזָת בפלס אֱיִלָּזָת (כמו פְּתִיִּים טהנפרד פְּתָה ממשקל פֶּעַל והדברים עתיקים ומקומם במשקלי השמות) אהרי כי אין היוד ננ"ס להקמץ ואין להפתח שום שייכות עם היוד ויבא תמורת הקמץ.

וכפי הנראה לי הנה השיטה הזאת שהדגש בהיו"ד ברבוי נקבות בשמות שסופם ית-ות הוא ת' נה היא היתה בהמדקדים לחדש דין זר ומוזר והוא, שהשמות האלה ישתנו ברבויים לזכר מברבויים לנקבה ותחת תְּחַתִּיזָת מְלֻכִּיזָת ברבוי נקבות, יבא הַמְשִׁיטִים כְּרִיתוֹתִים ברבוי זכרים בלי כל טעם, אולם השטה הזאת הביאתם לזה והוא: אהרי שהדגש יבא תחת הנה החסר ואם כן איפא היו"ד בְּתַחַתִּיזָת ובמְלֻכִּיזָת הוא תמורת הַתּוֹ שבתְּחַתִּית ובמְלֻכּוֹת, ואהרי שסימן נקבה יחידה איננו ראוי לבא ברבוי נקבות, יחויב מזה שהַתּוֹ הזה איננו לסימן נקבה כי אם שהוא סימן המשקל (שם ביל"א סימן הנ"ל) שנתחלף ברבוי נקבות ליו"ד ואהרי כי מצינו ברבוי זכרים יבא ת"ו המשקל כמו שהוא בלי הלופ ליו"ד יצא להם הכלל המוזר הזה לחלק בין רבוי זכרים לרבוי נקבות, והיל"א בהסימן הנ"ל דחק עצמו לתרץ זאת באמרו

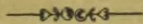
שם כי ע"כ לא יבא תהתיתות מלכותות יען כי קשה הברת ב' תוך רפויית זא"ז (?), ומה שנמצא קשטות דלתות חניתות (וכן כל בינוני רבות כשלה"פ תי"ו) נאליץ להלק עוד בין ת"ז המשקל לת"ז השרש, ומי לא יראה כי מדחק אל דחק ומלחץ אל לחץ יצאו המדקקים בזאת, אולם לשיטתי אין היו"ד בתהתיות ובמלכותות ת' הת"ז כי אם שהוא הנג' הנשאר גם ברבוי לסימן המשקל, והתו נופל ברבוי לפי שהוא סימן נקבה ויען שהם שמות נקבה לכן יתרכו ברבוי נקבות, ולו נקרה בשם מן השמות האלה להתרבות ברבוי זכרים כמו חטה חטים באמת היה בא בתמונת חמשיים מלכיים כמו תהתיים עבריים שמות היחס, ואלה אשר יבאו ברבוי זכרים בת"ו חמשייתים כריתותים הוא יען כי התו בשם חמשיית כריתות איננה לסימן נקבה כי אם מהמשקל והמה שמות זכר וע"כ יתרכו ברבוי זכר (או שחם באמת שמות נקבה בלי סימן נקבה), ולו היה דינם לבא בתמונת רבוי נקבה כמו מן צבא צבאות היה בא באמת חמשייתות כריתותות, ואולי גם הת"ו בשם כרית איננה מן השרש כי שרשו כרה מן וברא אתהן בחרבותיו בחלוף אל"ף לה"א ובא בדחול כריתות, ואל תתמה על החפץ שהת"ו הוא פעם סימן נקבה ופעם סימן המשקל כי גם לשיטת המדקקים הנה הת"ו בשמות היחס סימן נקבה כמו עברית מצרית כושית שבאו תמיד תמורת עבריה מצריה כושיה ומה שיש להאריך עוד בענינים האלה אכתוב ברצות ה' דרכי בחלק השמות, והנה ידעתי נאמנה כי אהיה בדבר הזה מן המתמיהים לחדש דבר נגד שיטת כל המדקקים ע"כ הנני מקדים להתנצל כי לא כתבתי זאת בהחלטה כי אם כפי הנראה לי בהשקפה ראשונה כי עוד לא העמקתי חקור בדבר הזה כיאות.

דברים אחרים על דבר הקמץ הטף .

הנה כמעט כל המדקקים השבו בדיני הנגינה וכן בדיני המתנ כי לא יבאו על קמץ הטף, ולפי דעתי אך למותר הוא בדיני הנגינה אחרי כי לפי תמונת המלים, ועל פי כללי מלרע ומלעיל

זמלעיל אין מקום להנגינה בשתי תנועות הקטנות קמץ וקבוץ
 (מלבד המלה נָאָם שהיא תמיד בלי וא"ו ואל נכון היא בקבוץ
 ובשמות אין מקום להנגינה גם בחירק קטן), ומה שנמצא רַפִּי
 עקרה רַנּו שמים גַּזִּיבנזרך מלרע אף כי היתה ראויה הנגינה לבא
 מלעיל כדין צווי נחי ע"ו וכפולים, אך מי יאמר לן כי סבת
 העתקת הנגינה היא הק"ח אולי להפך, כי העתקת הנגינה ממלעיל
 למלרע בשביל איזה סבה שתהיה היא סבה להתחלף החולם
 שהיה ראוי לבא, כמו סבו, לקמ"ח שלא תהי ת"ג ה"מ בלי נגינה,
 ובדיני המתנ אמנם לא אדע על מה אדניהם הטבעו, הלא עיננו
 הרואות מתנ בק"ח לאלפים ולרכבות לפני שוא מרכב אך לדעתם
 הוא קמץ גדול אך מי יכריחם לזאת, (ואולי יבא הקמץ לדעתם
 מטעם הרחבה (עין בדבריני ע"ד התק"ל) והוא קמץ גדול ובכן
 הנה כללם זה כי על הק"ח לא יבא לא נגינה ולא מתנ הוא אך
 מצד המציאות), מלבד מה שקשה איך יתכן לבא לפני שוא המרכב
 תנועה שלא מסין המרכב לא במעלה ולא ממוצא אחד, ויותר
 היה ראוי לבא לדעתם החולם שהוא ממוצאו, ומה ימריצנו לאמר
 כי הק"ח מכנין הפעל וממשקל פֶּעַל בנטייה יתחלף לקמץ גדול
 לפני שוא מרכב, אולי תמכו יתדותם על המלה הבודדת שְׁרָבֵךְ
 שהיה ראוי לבא מתנ כדין בתנועה קטנה לפני שוא באותיות
 דומות, אך סוף כל סוף גם לדעתם זרה המלה הזאת כי מדוע
 באמת לא תתחלף גם פה הק"ח לקמץ גדול כמו אָהֵלוּ הָאֵבֶל.
 ובדרך כלל אעיר על הק"ח מה שהעבירו עליו את הדרך להוציאו
 מכלל כל תנועה קטנה במה שיבא בה"פ בלי כל הרכבה מעקרו
 ר"ל בלי שוא נח אחריו ובלי ד"ח אף בלא אות גרונית כמו עֵנִי
 צָרִי (עיינ תל"ע § י"ז בהערה שם), אך מי יאמר לן כי לא ממשקל
 פֶּעִי הם ואך לפי שהשוא בא מחולם ובה"מ ישוב לחולם ע"כ
 הרכיבו לה הק"ח כמו אָרְחֹזַת ע"ד פְּקָרִים פְּפָרִים, בדין ברבים
 ממשקל פֶּעַל אֲרַח בְּקָר פֶּפֶר — גם לא חשבתי כדיני הנגינה את
 אשר חשבו כל המדקדקים, והוא פתח גנוכה, כי אמנם נכלל הוא
 אצלי בכלל הקדימה, כי לכל פתח גנוכה יש אהת מארבע הת"ג

צרא חירק חולם שורק לפניו וכשהוא תופש מקום הת'ג אמנם
תבא הנגינה עליו רזנע .

דברים אחרים על דבר המתג .

אמר הכותב , הרואה אתה הקורא ע"פ הכללים אשר סדרתי
לפניך בדיני המתג ובדיני ההברה כי המתג לא יבא בתק"ט כ"א
בשביל איזה סבה המהיבת אותו לבא , היינו לפני שוא מרכב אף
בלי אות גרונית כמו וְשָׁקָה ולפני או"ג אף כשהיא בתנועה כמו
ההולך ובדומות צָלָל , ואשר אז יבא גם בהתק"ל (אשר בה אין
הטעם כדי לחזק הכרתה שלא תתכלע במהירות המבטא כמוכּן ,
וגם הטעם השני כדי להשלים הברתה עין תל"ע § סד הערתו
שמה) גם לפני נפילת הדגש גם לפני כּם כּן , ובלי הסכות הנ"ל
לא יבא כלל אף בתק"ט נמורה , כמו שלא יבא בתק"ט הבאה
תמורת גדולה לפני כּם כּן מצד ממה נפשך , וכן לא יבא לפני
נפילת הד"ח אשר באמת קשה וכי בשביל שהרעו כחה של התק"ט
לשלול ממנה את הד"ח נוסף להרע עוד כוחה לגזול משפטה
בהמתג למישוך אותה יחד עם התק"ל (כי הטעם אשר כתבתי בפנים
הספר אמנם לא יניח את דעתי כשאני לעצמי) וכן התק"ט לפני
אהחיע היא פשוטה בלי מתג ולא חשו לה מה שהיא פשוטה
בלי"ג ובל"ם ובכל זאת יבא המתג כשיכירנו מקומו שמה ר"ל אם
התנועה הזאת היא שלישית לנגינה כמו התנן הקיי"ם ואם כן אין
הטעם כדי להשלים כה הברתה (ותמיהני על החכם בן זאב
שהביא בין המשלים לדוגמא על המתג בתק"ט אם היא שלישית
לנגינה כדי להשלים כה הברתה גם המלה הקיי"ם ולא זכר את
התנן שיבוא בלי מתג) וגם הטעם השני הנ"ל לא יתכן אהרי כי
בדרך זה יבא גם על התק"ל כמו העידותי , אשר ע"כ לולא מיסתפינא
הייתי אומר כי המתג לא נתקן בעצם וראשונה בתנועה השלישית
שלפני הנגינה או לפני שוא נע כ"א בתנועה גדולה ולא בתק"ט
אשר היא ראויה להיות תמיד ה"ם כשהיא בלי נגינה ר"ל שיש

שוא נה אחריה או ד"ח כמו שכתבנו בכללי הנגינה וע"כ לא יבא
 בה המתג כ"א באחת מהסבות הנ"ל ואז יבא גם בתק"ל, (וכן
 גם הנס"א הבא בתור מתג) ואשר יבא הפעם בלי סבות הנ"ל
 הוא ע"ד זרות כאשר כן יבא בדרך זרות גם על התק"ל וצריך
 עוד לעיין בזה .

והנני לתת לפני הקוראים המשכירים באורים אחרים
 בכה"ק והיה כי ימצאו חן בעיניהם אוסיף ברצות ה'
 לשלוח את יתר באורי על פני חוץ .

וּבְפֶלֶא זַעַם וְאַפִּי עַל תְּפִלֹּתֶיךָ (ישעיה י') לדעתי הוא משרש בְּלֶה משקל
 תְּפִיעִית בפלס תְּפִלִּית תְּפִיעִית תְּפִגִּית ודומיהן ופי' "על" הוא "עס" או "על ידי"
 והכנוי הוא על מחנה אשור ופירושו ע"י שיכלו ויאבדו מן העולם, ולדעת
 המפרשים שהוא מהוראת תְּפִלִּ משרש בְּלֶה הוא משקל תְּפִלִּית ואין לו רע במקרא .
 ה' תְּנַבְּנוּ לָךְ קִינֵינוּ הַיְהִי זְרָעֶם וכו' (ישעיה ל"ג) קשיות הכתוב הזה מודעת
 לכל, וגרסה לי כי הכנוי של זרועם מוסב אל מחנה אשור הנזכר בכתוב הקודם
 ופי' הכתוב כן הוא היה זרועם לבקרים (הגליחם בכל אשר יפנו אם כן הוא
 רעוץ, אבל) אף ישועתנו (היה) בעת זרה (כשיגיע הדבר אלינו כי בניך אנחנו)
 והנה חזי הכתוב השני יכלול בו את הגלחת אשור ואת מפלתו אשר ידובר מהן
 בשני הכתובים הקודמים, ומי אשר חך לו להבין מליצה יבין וירגיש נועם מליצה
 הכתוב הזה בהתייחסו אל הכתובים הקודמים לו ושאלתיו כי אחרי אשר התרגשה
 נפש הנביא בחזונו לאויבו מפלתו כי עוד מעט וגם הוא יושד וגם בו יבגדו,
 הנה הוא כאיש אשר לא יאמין ברוב טובה כזאת, והקומו טרם נכונה בידו,
 והנה הוא פונה למעלה בחפלה כי אלהים ממכון שבתו יופיע על עמלו ויקים את
 דברו, ואחרי החזקו באלהיו, ולבבו נכון בטוח כי ימלא את שאלתו למען עמו
 ונתלתו, הנה הוא מוסיף אמץ לאחוז דרכו להשלים את תבוסת אויבו, וברגש
 עז יקרא מקול המון וכו' .

בְּאִשֵּׁר שְׁמֹמֶה עֲלֶיךָ בָּרִים וכו' בן זֶה גִּזְיִים בָּרִים וכו' (ישעיה ל"ב) רבים
 נחלבעו בצחור המלה "זֶה" הזרה הזאת והנני לבאר זאת על דרך יגיד עליו
 רעו, הנה פה נפגשו שני הפעלים "שְׁמֹמֶה זֶה" ומאנחו מקובצים גם שני שמות
 מהם נחת וזרח שְׁמֹמֶה וזֶה (בראשית ל"ו), וידוע הוא כי האנשים הראשונים
 קראו שמות לבניהם ע"פ מלכדם הם או ע"פ מצב דורם כולו איש כפי מעלתו,
 ויהיה אם כן שני השרשים שְׁמֹמֶה זֶה נרדפים להוראת שממון תמהון התפללות
 וויסמ ערשטויגען וואונדערען (ושרש זֶה משותף גם להוראת הזיה וזריקה) ומזה
 בדחז"ל ניזחא דחורא (פסחים קי"ב:) ר"ל קול המביא אותו לידי תמהון הלב פחד
 ובהלה, וכן מניחותיה דמר (סנהדרין מ"א:) ר"ל אם דבר אתנו קשות והביא אותנו

לידי בלבול הדעת ופ' י'ד' בהפעיל כן הוא ע"י הללחתו הכלתי טבעית יציא את הגוים לידי השחוממות, "עלו יקפצו מלכים פיהם" ע"ד והאיש משתאה מחריש וכן יחריש בהתנו (שטויגען). וזאת נרתי שתיס הוראה חדשה בשרש נזה, ומצטא בלשון להוציא את פעולה ההתפלחות לגוף זולתו אשר לא היה עד כה בטפחיו.

יְבַעְתִּי ה' בִּי לֹא לְאָדָם בְּדָבוּ וכו' (ירמיה י') הנה הכהוב הזה חין לו כל שייכות לא לפניו ולא לאחריו והנני להקדים פ' המלה "והכין" שעל דעתי באורה פה הוא מלשון נכון הדבר בפיהו נכונה (ריכטיג) והפעל "הָבִיאוּ" מהוראה זאת הוא (ערקונדיגען זיך) (וכן שמואל א' כ"ג לכו נא הכינו עוד וכו' ושבתה אלי אל נכון וכן לדעתי על פי הפשט הפשוט והכינו את אשר יביאו וכו' (שמות ט"ז) ועתה שעור הכתוב כן הוא "ידעתי (את) ה', כי לא לאדם" (קרון מחמר להשיג) "דרכו (של ה' הנ"ל) לא לאיש (ילוד אשה, כי יהיה) הולך (או שהוא ה' ה'ר"ו כמו בְּמוֹצְאֵיכֶם אוֹתוֹ) והכין (ערקונדיגען זיך) את צעדו (של ה' ואם כן אולה היא לי להרהר אחרי מדותיך ואך רחמים אבקש ממך) יסרני ה' אך במשפט (כחותי כפי אשר אוכל שאת) אל באפק וכו'.

חֲבִלֵי רְשָׁעִים עֲוֹנוֹי (תהלים קי"ט) מהוראת עוד כל ימי הארץ, ויבך על זואריו עוד, שגדר המלה בהוראתה זאת הוא המשך הזמן (כזיר) וכן כל "בעודי מעודי" והבן.

בְּדָרְךָ חֲקַמְתָּ הַיּוֹרֵתִי הַדְּרָכֶיךָ בְּמַעְגְלֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִבְתָּךְ וכו' (משלי ד') שעור הכהוב לדעתי כן הוא: בדרך חכמה (אשר) הוריתך, במעגלי ישר (אשר) הדרכתך, בלכתך (בהם) וכעין זה המליצה בתהלים: לפניס הארץ יסדת וכו' ושעור הכתוב כן הוא הארץ (אשר) לפניס יסדת, ושמים (אשר המה) מעשי ידך, המה וכו'.

שְׂמַמִּית בְּיָדַי תִּתְּפֹשׂ וְהִיא בְּתוֹכִי מְלֶכֶת (משלי ל') לדעתי המלה תִּתְּפֹשׂ הוא מהוראת מטפס ועולה מטפס ויורד (עירובין כ"א') שחרגומה: קלעטערין בחלוף הת"ו לטו"ת והוא בנין פֶּגַל משרש תִּפְשׁ בקל שהוראתו לשון אחיזה בחזקה, והכבד מחזק את הפעולה הבורית על התפיסות התכופות והחזקות של המטפס ופירוש הכתוב הוא, אף כי להשממית חין כנפיס לעוף, ואך צידיה התפשט, וכל זאת היא בהיכלי מלך והכתוב הזה מתאים עם הכתובים הקודמים לו והבן. הוּ עַד יָבֵחַ וְלֹא יִאָהֵל וְכּוֹכְבִים לֹא יָבֹוּ בְּעֵינָיו (איוב כ"ה) לדעתי הונח שרש עָרַד על דבר שנעדר ממנו עצמותו ולא ילח עוד לחפצו העקרי אשר עתה לו ומזה בגד גֵּהִים על בגד בלוי ומזה, בבקר יאכל עֵר על בע"ה מומתים ובתלמוד יבא עדודה לבי"ד ויהיה פה "ע"ר" פעל עבר או בינוני ממאמר האכות והוא תאר נשוא על "ירח" הטיבא כמו חזי הפסוק השני וכוכבים לא זכו בעיניו תמורת אינס זכים והבן, ובא היוז המשפט ושלילת הפכו יחד ע"ד יחי ראובן ואל ימות.